

Samma värdigt dräkt i Wäsbj säcken 1818. En flicka
som varit och mjölkat korna, och möter i
gasse som rider till beteshagen med
en häst.

(Fig: 1306.)

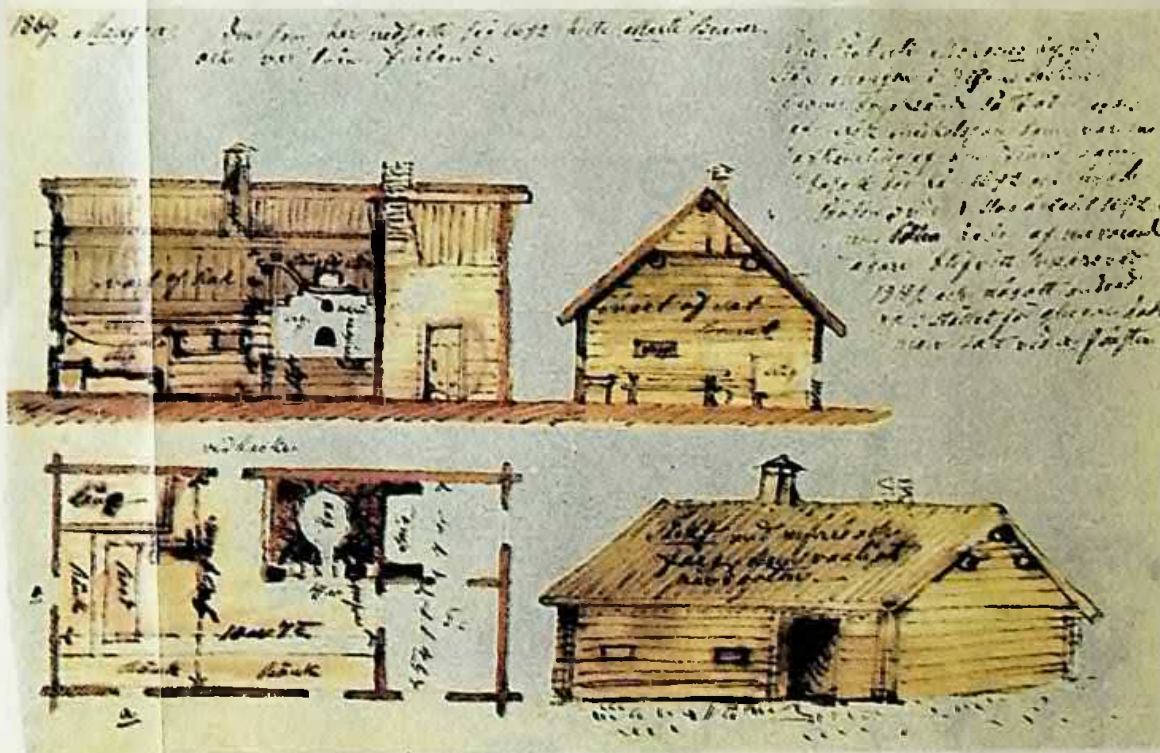
Nils Månsson Mandelgren var en vandrande och resande konstnär som redan på 1840-talet — alltså trettio år före Artur Hazelius — började förstå att något höll på att gå förlorat.

Större delen av sitt liv ägnade han åt att teckna av och beskriva svenskt folkliv, han tecknade av allt, från rökpörten och livstycken till råttfälor och dörrlås.

Hans livsverk finns samlat på folklivsarkivet i Lunds universitet. En del av denna Mandelgrenska samling turnerar över landet i form av en vandringsutställning och är nu på Upplandsmuseet i Uppsala.

Den kommer att finnas på Nordiska museet i Stockholm från 11 mars till 31 augusti varefter den vandrar vidare till Falun.

AV HASSE ENSTRÖM

Ett blad ur den Mandelgrenska samlingen: 18/5 69. Mangen. Den som här nedsatte sig 1692 hette Martti Benner och var från Finland.

Finnpörte uti Mangens by, vid sjön Mangen i Vitsands socken inom Fryksände pastorat. Agdes av Erik Mickelsson som var en avkomling av den finne som bosatte sig här 1692 och byggde pörten. Vid + stod årtalet 1692. Men biten hade av nuvarande ägare blivit reparerad 1849 och, något ändrad. I stället för gluggen hade man fått vida fönster.

Täckt med näver och färg, svart av sot, svart av rök är några av de teckningar som återfinns i teckningen.

»Romeleklint» till vänster och »Torneå träsk» avgränsar denna skiss till »Sverige i profil» som Mandelgren ritade men som färglagts av en god vän, Sullitelma gällde då för att vara Sveriges högsta fjäll. Måttenheten borde vara den dåtida alnen på 59 cm, men ingenting stämmer: med dagens mått är Sullitelma stortopp i Sverige 1 869 meter och den norska Störstetoppen 1 914 meter högt.

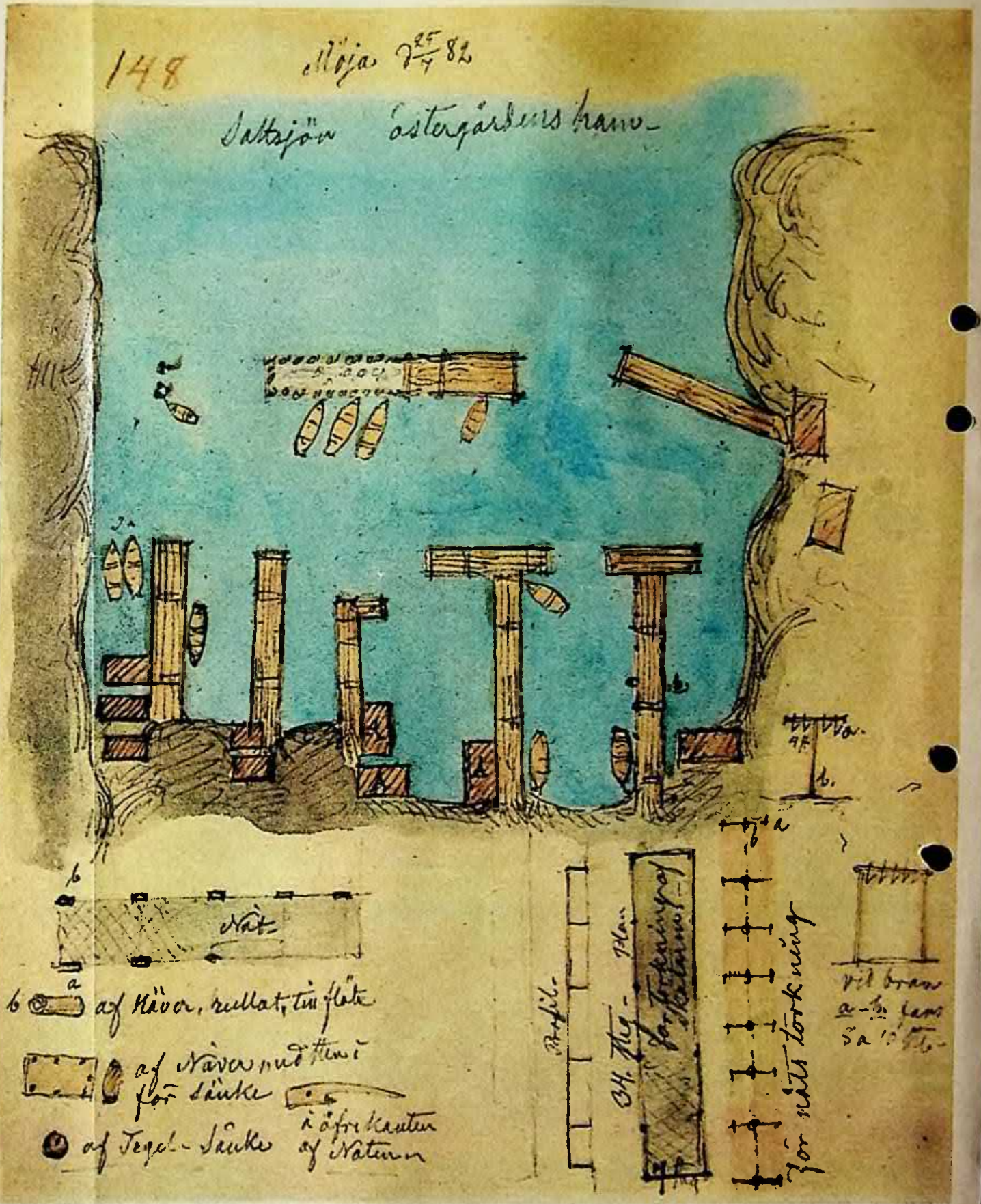

Vid folklivsskildringens genombrott

148

Moja 7²⁵/₄ 82

Sattsjön Estergårdens kanal

»Han var på denna tid för den ytlige be-
traktaren en föga tilldragande personlighet,
blott en fattig artist, lång, mager, tarfligt
klädd, uppfostrad i nödens skola, utan spår
av lärd utbildning, utan högre talang såsom
målare, och med ett trotsigt, föga förfinat
umgängessätt.»

Vår förste — och störste, tyckte Vilhelm
Moberg — folklivsforskare Gunnar Olof
Hyltén-Cavallius beskriver sitt första möte
med Mandelgren. Året var 1844 och Man-
delgren försörjde sig som ritlärare och kon-
servator i Stockholm. Tidigare samma år
hade han startat en söndagsskola i ritning
för hantverkare. Den blev ursprunget till
nuvarande Konstfackskolan.

Självklart fann de två varandra omedel-
bart, folklivsskildraren och folklivsforska-
ren. Mandelgren hade ännu inte börjat med
sina resor i Sverige men de svärmade båda

för »nationalitet i konsten» och det tog dem
bara ett år att bilda föreningen Konstnär-
gillet som var ett utslag av deras gemensam-
ma fosterlandskärlek och en reaktion mot
osvenskheten.

»Dessa idéer», skriver Hyltén-Cavallius i
sin självbiografi, »nu av alla erkända, var
för den tidens svenskar så gott som alldeles
nya, och för de flesta alldeles ofattliga.»
Men trots dessa stämningar — eller på
grund av — tog Mandelgren initiativet till
Svenska slöjdföreningen vars program var
»att söka befrämja svenska konstslitens och
näringsarnas, hvaribland de så kallade hus-
slöjdernas, förkofran».

Industrialismens fortsatta genombrott ha-
de ju medfört att husslöjden fått svårt att
hävda sig och blivit eftersatt och att kvali-
tén på produkterna hotade att försämrans.

Folklivsskildringen fick sitt genombrott på
1840-talet, och man kan ana att stämningar-

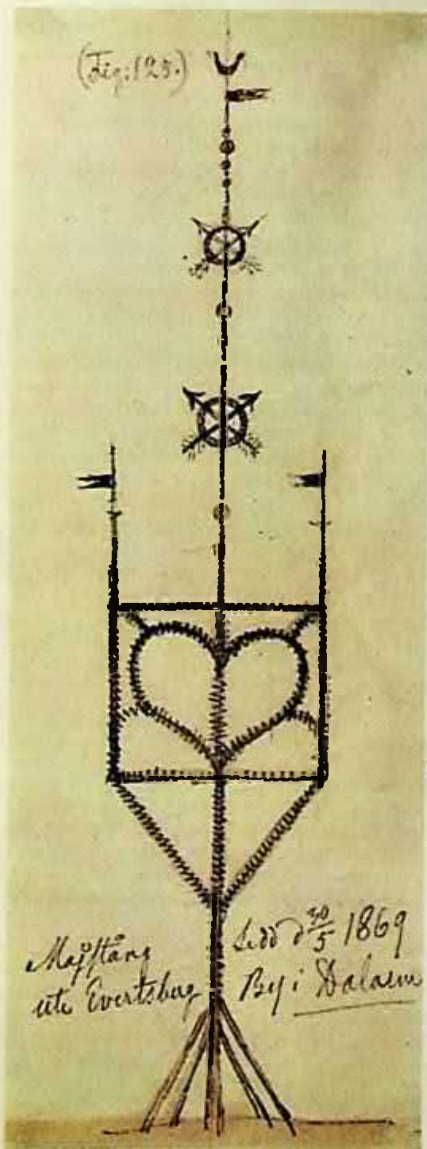
na i landet då var ganska lika dem som
finns i svenskt 1970-tal med folkmusik,
gammeldans, växtfärgning, hembakning och
svärmiska idéer om att man ska odla sin
egen kål.

Mandelgrens mål med sina resor (från
1863 fick han ett statligt årligt reseanslag
på 1 500 riksdaler) var att samla material
till bildverket Atlas till Sveriges odlings-
historia i fyrtio häften, men bland annat
de ekonomiska svårigheterna satte en käpp i
hjulet, och bara fyra häften kom ut.

Men i den Mandelgrenska samlingen finns
i alla fall ett Sverige räddat åt oss som
lever nu.

Det var dock inte enbart inom folklivs-
skildringen som svenskheten bröt igenom på
1850-talet, även stafflikonstnärerna drogs
med i den nationella yran och upptäckte
Sverige.

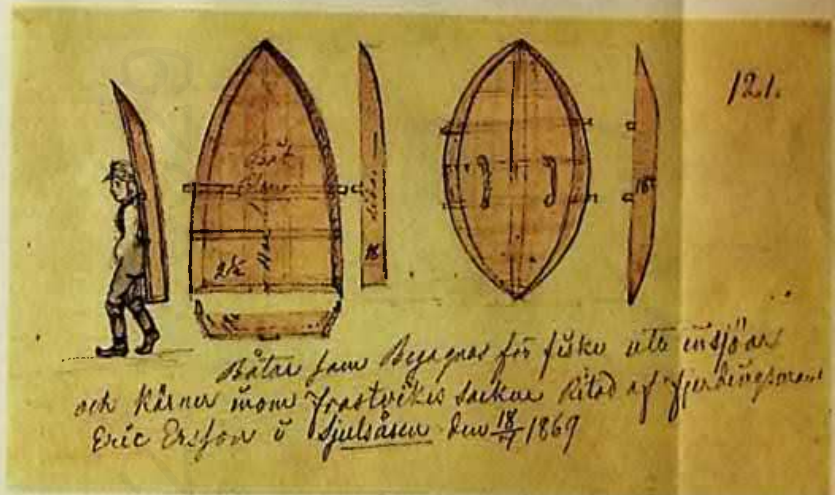
Om det berättar vi i nästa veckas *Vi*. ●

◀ Majstång sedd 18/5 1869 uti
Evertsbergs by i Dalarna.

Segling sedd på Kallsjön i Jämt-
land mellan Melen och Skansen
1868. Här hade man 2 björkar i
stället för segel, skriver Man-
delgren under denna ögonblicks-
bild från ett Sverige som vi inte
skulle känna så bra till utan hans
tecknade och skrivna rapporter.

◀ Möja den 25/7 1882. Ostergårdens hamn står det som rubrik på denna teckning »från luf-
ten». Platserna för torkningen av nät och skötar är tydligt markerade, näverflöten och
tegelsänken och en nästicka är tydligt avritade. En bit ut i viken ligger en till häften
bryggtäckt stenkista som troligen fungerade som vågbrytare.

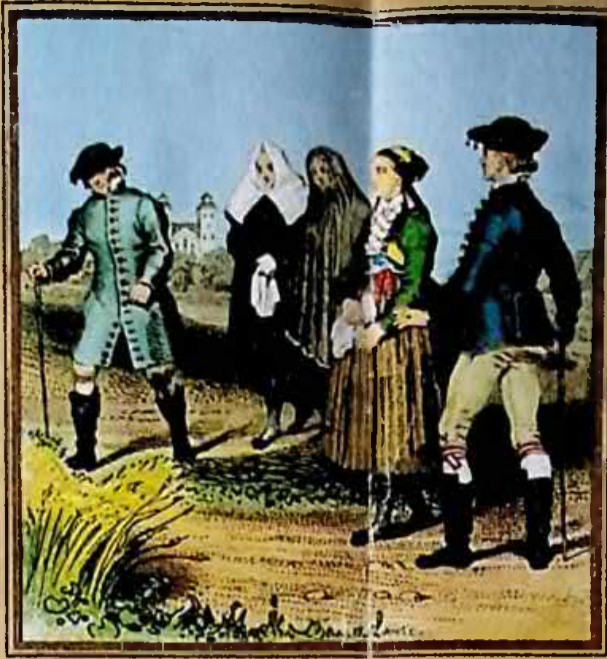
Båtar som begagnas för fiske uti
insjöar och tjärnar inom Frostvi-
kens socken. Ritad av fjärdings-
man Eric Ersson i Sjulåsden den
18/7 1869.

Segling sedd på Kallsjön i Jämtland
mellan Melen och Skansen 1868.
Här hade man 2 Björkar i stället
för segel.

SKÅNE (HESLINGBORGSKA HÄRADET)

SKÅNE (TORNA HÄRADET)

SKÅNE (WIMMERBYSKA HÄRADET) (WISLANDSKA HÄRADET)

HALLAND

SMÅLAND (WÄNER HÄRADET)

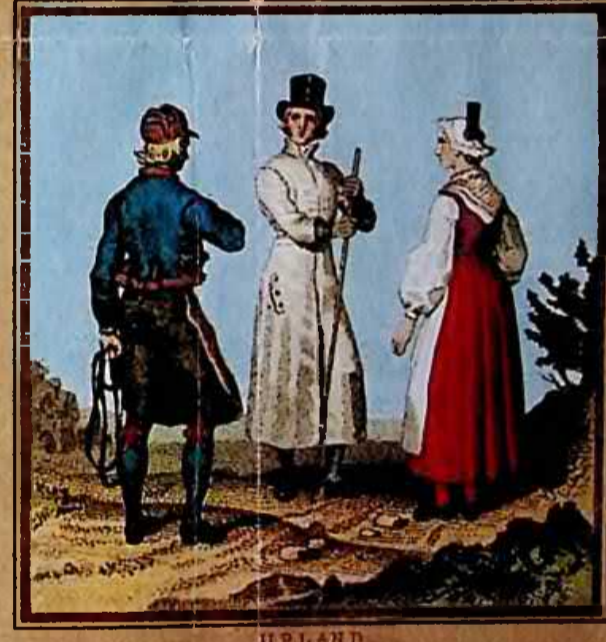
WESTERGÖTLAND

WESTMANLAND NÄRIKE

WERMLAND

UPPLAND

DALARNE (MORA)

DALARNE (ORSA)

DALARNE (ORSA)

SKÅNE
(NYMORNSBOS LARAD) (WILLANDS LARAD)

BLEKINGE

BLEKINGE

WESTERGÖTLAND

SÖDERMANLAND
(WINGÅKER)

SÖDERMANLAND
(SORUNDA) (WINGÅKER)

UPLAND

DALARNE
(LERSAND)

DALARNE
(RÄTTVIK)

HÄLSINGLAND
(ÅRSTAD)

JÄMTLAND

LAPPLAND

VI-EXTRA

FOLKDRÄ

Precis som vi nu upplever ett starkt intresse för landsbygden och dess kultur, »den gröna vägen», så gjorde man också under 1700-talets slut och 1800-talets början. Konstnärerna ägnade sig gärna åt att måla folklivsbilder. De gjordes ofta som dramatiska scener. Men förstudierna till dem utgjordes av skisser efter det levande livet. Konstnärerna gav sig ut i bygderna och uppsökte miljöer som syntes dem pittoreska. Och det var framför allt sådana trakter där det lokalt särpräglade dräktskicket levde kvar. På det sättet har vi fått en hel del goda bilder från tiden före kameran av folkdräkter utförda av till exempel Pehr Hilleström i slutet av 1700-talet av J G Sandberg i början av 1800-talet av J W Wallander och Bengt Nordenberg under 1800-talets förra del och mitt. Dräktbilder av detta slag intresserade allmänheten så mycket på den tiden att det ena verket efter det andra utkom, bland dem detta blad med 20 bilder, där dräkter från olika bygder sammanställts efter olika konstnärer till små dramatiska scener. De ger en bild av de dräkter som var i bruk under 1800-talets förra del och mitt. **VI** bad ANNA-MAJA NYLÉN, docent och förste intendent vid Nordiska Museet i Stockholm, att berätta om dräkterna.

Den populära föreställningen om folkdräkter i den mån man haft anledning att reflektera över dem — är att de alltid burits på samma sätt i en socken eller ett härad. — Eller kanske rent av i ett landskap. Den uppfattningen stämmer inte riktigt. Även folkdräkterna har förändrat sej under tidernas lopp under påverkan av modet. Och det gällde förr särskilt männen. Se på bild 2 som visar dräkter från Torna hd i Skåne. Den ena mannen har en lång rock och den andra en kort jacka. Den senare kom från modedräkten redan på 1500-talets slut och 1600-talets början, den förra i slutet på 1600-talet. Det syns tydligt på stilen och tillskärningen. Sådan korta jackor bärs också av karlarna på bild 1 och 3. Det visar att Skåne, som man ju kunde vänta, har påverkats mera av modet under den tiden då det hörde till Danmark och hade nära till huvudstaden Köpenhamn. När Skåne knöts till Sverige skars den nära kontakten av. Modeimpulserna till bönderna gick inte fram på samma sätt. De skånska bönderna, särskilt på slättbygderna, fortsatte i de gamla spåren med sina korta jackor. Först under 1700-talets lopp började bönderna tillägna sej det nya som kom, särskilt genom soldaterna och deras uniformer. De korta skörtlösa jackorna med många blanka knappar och de långa byxorna gärna skinnkodda och knäppa hela vägen från midjan och neråt och stövlarna, som bars

av husarerna, togs upp av bönderna. Käppar och piskor se bild 1—3 gav ännu mera av manlig glans åt dräkterna i representativa sammanhang, till exempel vid bröllop, bild 1, eller begrävning, bild 2, och naturligtvis när man gick i kyrkan på söndagarna. I Blekinge där örlogsstationen i Karlskrona och sjömanslivet varit faktorer av betydelse finns en stark påverkan från den sjömilitära uniformen, bild 4—5, med skörtlösa jackor med blanka knappar. Även i Halland har fiske och kustseglation spelat stor roll som extraknäck till jordbruket och präglat mansdräkten, bild 6. Liksom stickningen som var en stor saluslöjd. Både män och kvinnor stickade så mycket och så flitigt att de årligen hade stora marknader då de sålde strumpor. Dessa västgötar hade sin knallesäck på ena axeln och alnmättet i handen. De var vanliga från Sjuhäradsbygden kring Borås. Både mannen från Varend, bild 7 och västgöten bild 8 och för övrigt de allra flesta mansdräkterna från norra Götaland, Svealand och Norrland har i regel långa rockar. De är alla påverkade av moderocken ungefär som den ser ut på bild 2 från 1600-talets slut, juste-aucorps eller livrock för att över-sätta detta franska ord. För från Frankrike kom den och spreds genom soldatuniformen, som fastställdes av Karl XI vid genomförandet av den svenska härorganisationen på 1680-talet. Den spelade en större roll för omgestaltningen av mansdräkten i Sverige än något annat mode före eller kanske också senare. Anledningen till att den hade så lätt att slå igenom i Sverige i nämnda områden var, att där levde hos bönderna i stor utsträckning kvar den medeltida knälånga kjorteln eller kolten. Den var slutet fram precis som barnkolten bild 14, 15 eller som samernas kolt, bild 20. I V Vingåker, Sörmland, bild 9, 10 levde en mycket älderdomlig form kvar ännu på 1800-talets slut. Den kallades »långtröja» och bars lika av män och kvinnor, precis som på medeltiden — och hos samerna ännu. Den franska livrocken förmedlad av soldatuniformen så-dan den förändras under 1700-talets lopp korsas på ett mång-

faldigt sätt med lokala traditioner. I de centrala svenska landskapen mera moderiktig bild 11—13, i Dalarna och Hälsingland starkt lokalpräglad i tillskärning och detaljer. Se till exempel bild 14, 15: Leksandsrocken med sina broderier på axlarna och bandkantningar och Rättviksrocken med enbart bandprydnader. I Mora fanns både en lång rock och jacka, båda av vit vadmal. Där knapparna spelar en stor dekorativ roll som i Delsbo bild 18 har militäruniformen varit den beundrade förebilden. Den mera traditionsbundna rocken eller »tröjan» (som är den gamla benämningen) har hyskor och hakar som västen, »livstycket».

I flera bygder har förskinnat spelat stor roll även som finplagg, bild 15, 16, 17, 18. Sannolikt går det tillbaka på äldre dräkttraditioner, ett slutet livplagg av skinn, som i Dalarna, Hälsingland där det kallas »barmskinn». Någon form av kort livplagg torde funnits redan tidigt, men på 1800-talets början, när soldatuniformen får frack eller skörtlös jacka blir de vanliga särskilt till en början för de unga och den långa rocken eller tröjan blir gärna kyrk- och högtidsplagg. Till dessa bars hattar antingen bredbrättade som bild 1—3, 15, 17 som är en 1600-talstyp eller högkulliga cylinderformade, som kora på modet från och med slutet av

1700-talet flera. Kända levde minsta fällen, blev kom på bild 8, 11. Kvinno grad är traditionell manhånga och skonc 1, 2, 3, 4 kjolen med ditioner. kjolen mu rare breda om detta, livstycket liv, som n en stark i modet i Eljest har kjol varit tillbaka d dan under områden, modets p pet av 17 välstånd g något stö nyelse, sp typ och gamla liv livstycket jacka, »t samma VI bild 3. Under för allt randning i mönstrir 6, 8, 10, var det en mättade f gen förstä

Cylinderhatt och skärmössa

I flera bygder har förskinnat spelat stor roll även som finplagg, bild 15, 16, 17, 18. Sannolikt går det tillbaka på äldre dräkttraditioner, ett slutet livplagg av skinn, som i Dalarna, Hälsingland där det kallas »barmskinn». Någon form av kort livplagg torde funnits redan tidigt, men på 1800-talets början, när soldatuniformen får frack eller skörtlös jacka blir de vanliga särskilt till en början för de unga och den långa rocken eller tröjan blir gärna kyrk- och högtidsplagg. Till dessa bars hattar antingen bredbrättade som bild 1—3, 15, 17 som är en 1600-talstyp eller högkulliga cylinderformade, som kora på modet från och med slutet av

Bjuråkers socken, Hälsingland. Flicka.

Pojke från Rättvik. 1800-talets slut.

Konfirmand, Delsbo. Slutet av 1800-talet.

Brud från Ingelstads härad, Skåne. 1850-talet.

DRÄKTER

essa västgötar hade sin knalssäck på ena axeln och alnfått i handen. De var vanliga från Sjuhäradsbygden kring 1700-talet.

Både mannen från Varend, bild 7 och västgöten bild 8 och övrigt de allra flesta mansdräkterna från norra Götaland, Svealand och Norrland har i regel långa rockar. De är alla överkade av moderockan utan knäknäpp som den ser ut på bild 11 från 1600-talets slut, juste-au-just eller livrock för att överlappa detta franska ord. Förutom Frankrike kom den och spreds genom soldatuniformen, som fastställdes av Karl XI vid införandet av den svenska örlogsorganisationen på 1680-talet.

Den spelade en större roll för gestaltningen av mansdräkterna i Sverige än något annat mode före eller kanske också efter. Anledningen till att den blev så lätt att slå igenom i Sverige i nämnda områden var, att där levde hos bönderna i stor utsträckning kvar den medeltida knäklädda kjorteln eller kjolen. Den var sluten framme precis som barnkoltens bild 14, eller som samernas kolt, bild 15. I V Vingåker, Sörmland, bild 9, 10 levde en mycket äldre, äldre form kvar ännu på 1800-talets slut. Den kallades »tröja» och bars lika av män och kvinnor, precis som på medeltiden — och hos samerna ännu.

Den franska livrocken förordades av soldatuniformen så att den förändras under 1700-talets lopp korsas på ett mång-

faldigt sätt med lokala traditioner. I de centrala svenska landskapen mera moderiktig bild 11—13, i Dalarna och Hälsingland starkt lokalpräglad i till exempel bild 14, 15: Leksandsrocken med sina broderier på axlarna och bandkantningar och Rättviksrocken med enbart bandprydnader. I Mora fanns både en lång rock och jacka, båda av vit vadmal. Där knäpparna spelar en stor dekorativ roll som i Delsbo bild 18 har militäruniformen varit den beundrade förebilden. Den mera traditionsbundna rocken eller »tröjan» (som är den gamla benämningen) har hyskor och hakar som västen, »livstycket».

Cylinderhatt och skärmmössa

I flera bygder har förskinnat spelat stor roll även som finplagg, bild 15, 16, 17, 18. Sannolikt går det tillbaka på äldre dräkttraditioner, ett slutet livplagg av skinn, som i Dalarna, Hälsingland där det kallas »barmskinn». Någon form av kort livplagg torde funnits redan tidigt, men på 1800-talets början, när soldatuniformen får frack eller skörtlös jacka blir de vanliga särskilt till en början för de unga och den långa rocken eller tröjan blir gärna kyrk- och högtidsplagg. Till dessa bars hattar antingen bredbrättade som bild 1—3, 15, 17 som är en 1600-talstyp eller högkulliga cylinderformade, som kom på modet från och med slutet av

1700-talet, bild 3, 5, 8, 9 med flera. Kilmössan och den stic-kade luvan bars till vardags eller mindre representativa tillfällen, bild 6, 18. Skärmmössan kom på 1800-talets förra del, bild 8, 11, 13.

Kvinnodräkten har i högre grad än mansdräkten bevarat traditionella former, vilket sammanhänger med hennes sociala och ekonomiska ofrihet. På bild 1, 2, 3, 4, 7, 9, 10, 15, 17 har kjolen medeltida eller äldre traditioner. Det är framför allt kjolen med kort liv eller snarare breda hängslen som vittnar om detta, men det finns också livstyckskjolar med mycket kort liv, som närmast är uttryck för en stark påverkan från empiri-

modet i början av 1800-talet. Eljest har livstycke och midjekjol varit vanligast. De trängde tillbaka den äldre livkjolen redan under 1600-talet inom vissa områden, som låg väl till för modets påverkan. Under loppet av 1700-talet, då ett visst välstånd gav även kvinnorna en något större möjlighet till förnyelse, spred sig denna dräkttyp och påverkade också den gamla livkjolen. Till kjolen i livstycket bars ett ytterplagg, en jacka, »tröja», med skört av samma längd som livstycket, bild 3.

Under 1700-talet och framför allt 1800-talets lopp blir randning ett dominerande drag i mönstringen av tygerna, bild 6, 8, 10, 12, 14, 15. Tidigare var det en färgskala med starka mättade färger — till finplaggen förstas, bild 7, 9, 15, 16,

17, 18. De ljusa, lätta tygerna blev vanliga på 1830-talet när bomullen blev billig och var också en kunde väva bomullstyg hemma. Då kunde man ha svarta, lätta bomullskläder på sommaren, vilket gav en ännu större variation åt det folkliga dräktskicket, bild 12.

De här nämnda dräkterna med livkjol har också i övrigt många ålderdomliga drag, till exempel bruket av vita linnekläden som veks om huvudet på olika sätt, ibland i mycket komplicerade former, bild 2, 3, 4, 7, 9. Det är särskilt i Skåne som dessa spelat en stor roll i den gifta kvinnans dräkt.

Linnekläden dolde håret

En av de viktigaste reglerna i det folkliga dräktskicket är att i och med giftermålet kvinnan inte fick visa sitt hår. Som flicka däremot hade hon det löst hängande eller omvirat med band, bild 1, 18. I bruddräkten kulminerade detta i en invecklad och rik bandprydnad, 1, 4.

Bruket av vita linnekläden är mycket gammalt och omtalas i Norden redan i de isländska sagorna. Där kan man också läsa att de ogifta hade bart hårt och bandprydnad. På bild 1 har bruden från Herrestads hd en »piglock», det vill säga en håruppsättning med band upplagd som en tiara. I Skåne har huvudklädet levat kvar intill 1800-talets slut.

Med få undantag, till exempel i V Vingåker, bild 9, har i

övriga Sverige förekommit andra former. Den största spridningen har bindmössan haft. Den togs upp från modedräkten på 1600-talet och fick i Sverige under loppet av 1700- och 1800-talen många lokala variationer. Den kanske mest egenartade i Häverö sn, bild 13. Den är mycket hög och sammantryckt så att den ser ut nästan som en skiva.

Till bindmössan bars i regel ett »stycke», en bit bomulls- eller linnelärfat kantat med spets. Stycket är en rest av den huvudbonad, som föregick bindmössan, den så kallade huvan, bild 14, 15, 17, som i Dalarna länge hade kvar sin karaktär av hel huvudbonad och som satt under »rödhättan» i Leksand, bild 14, under »gråhättan» i Rättvik och är helt synlig på bild 17 av kvinnan från Orsa, som har en »flax» med rött strykband under som syns framtill.

En viktig del av såväl mans- som kvinnodräkten var skjortan och särken. Till vardags var den av grov blaggarn men till fint av lärfat, omsorgsfullt sydd och broderad, ett statusplagg liksom silkeshalsklädet, bild 5 och 13, liksom handskar, handkläde och smycken, bild 1—5, 9, 12.

På bilderna ser vi mest finkläder, men i några har också återgivits vardagskläder. På bild 1 återges en flicka, som räfsar inför en vit, fin särk med rött band, »list» om livet. Hon ser för oss upklädd ut för att vara i skördarbete, men det var väldigt viktigt att alla skulle ha

ny skjorta respektive särk till slätter och skörd, när man var igång på gårderna och man såg och sågs. På bild 6 ser vi en fiskare i stortröja och sydväst, på bild 10 ett par från Sorunda och en kvinna från V Vingåker som de var klädda, när de for ut för att sälja sina hemslöjdsalster. Vintern var tiden då bönderna for ut med sina lass till städer och marknader. Det gällde att vara välklädd i päls och pälsmössa, bild 11, 16, 19.

Före penninghushållningens tid utgick lön för arbete till största delen eller helt i mat, husrum och kläder eller material till kläder. I bondehushållet utgick lön till pigorna i en viss mängd ull och lin, som de själva fick bereda till garn och tyg. Linneplaggen syddes av kvinnorna i hemmet. Ylleplagg för både män och kvinnor, skodon och pälsar gjordes av yrkesmän, skräddare och skomakare, som gick från gård till gård och arbetade det beklädnadsmaterial som producerats.

Inom de områden där råvarorna inte räckte för behovet spelade västgötaknallar och bondhandel med överskottsproduktion av lin, ull och skinn både genom gårdfarihandel och försäljning vid marknader och torghandel en stor roll.

Härtill kom framför allt från senare delen av 1700-talet, när överflödsförordningarnas restriktioner lättade och produktionen ökade köpvaror in i klädförrådet i större utsträckning än tidigare.

Brud från Ingelstads härad, Skåne. 1850-talet.

Kulla från Leksand.

Olof Parson i Järnboås socken, Nora och Hjulsjö bergslag.

Ny färgbildserie i NWT: Bygdedräkter från Värmland

NWT startar i dag en ny artikelserie med färgbilder. Nu ska det handla om bygdedräkter – sådana som även kallas folkdräkter eller sockendräkter.

Värmländska ungdomsringen har gjort ett storartat arbete för att rekonstruera och ta fram dessa fina kulturskatter och rädda dem åt eftervärlden.

Vår första artikel med färgbild handlar om bygdedräkter från Östervallskogs socken i västra Värmland. Kommande lördagar ska vi presentera dräkter från bl a Dalby, Norra Ny, Norra Finnskoga och Ekshärads socknar.

I dag är det alltså plats för Östervallskog. Varsågod!

De bygdedräkter som här ska visas är kopior efter bevarade plagg som i de flesta fall tillverkats och burits medan ett lokalt särpräglat dräktskick ännu levde i bygderna.

Rekonstruktionsarbetet med bygdedräkter är en av verksamhetsgrenarna inom Värmländska Ungdomsringens olika föreningar.

I Värmland, liksom i andra delar av landet, bars sådana här dräkter inom bygder där befolkningen främst bestod av bönder och det är de självägande böndernas finklädslar som bygdedräkterna representerar.

När Artur Hazelius på sin tid

samlade in bygdedräkter saknades många gånger gamla plagg. Då syddes det ibland upp dräkter efter vad man mindes.

Dräkterna från Östervallskog socken i västra Värmland är ett sådant exempel, där man på 1870-talet sydde upp dräkter särskilt för Nordiska museets räkning. Den lokala dräkttraditionen hade där upphört i början av 1800-talet.

Kvinnodräkten representerar det sk spanska modet, ett kontinentalt mode som kommer från Spanien under 1500-talet. Efter olika lokala förutsättningar upptogs detta mode i stor utsträckning över hela landet av de självägande bönderna under 1700-talet. Det stiltypiska är att den består av midjekjol med ett löst livstycke som räcker över höfterna. Underplagget är en särk som mest liknar en lång skjorta. Kjolen är bredrandig av halvylletyg.

Förebilden till de randiga hemvävda tygerna var ett engelskt köptyg som hette kalmink.

För klädet är av hemvävt ylle

med rött mönster. Till dräkten bäres två kjolväskor som är fästade vid ett band som knyts runt midjan. Livstycket, på bilden, är av ylledamast. Till de fina plaggen försökte man använda så mycket köptyger som möjligt. Halsklädet kallas "spetakläde" (orsak okänd) och det är av ylle med tryckt mönster.

De gifta kvinnorna använde alltid någon form av huvudbonad med håret uppsatt i nacken. Här är det en vit huva av linne med spets i framkanten, s k hatt. Utanpå den knyts ett vitt linnekläde, pannaklädt, som först viks till en smal remsa, och sedan lindas två varv kring hatten och knyts uppå hjässan.

En speciell detalj från Östervallskog är att man på 1870-talet sydde fem kjolar till en vinterdräkt och lika många till en sommardräkt.

Om man i västra Värmland verkligen haft denna sed att bära flera kjolar på varandra är ännu inte klarlagt. Från Halland och Skåne omtalas en sådan tradition.

Mansdräktens underplagg var skjortan. Byxorna kunde sys av skinn eller tyg. Knäbyxor kom inte i bruk hos svenska bönder förrän under 1700-talet och då blev de snäva skinnbyxorna det vanligaste finplagget. Denna rekon-

struerade dräkt har en höftlång väst med framstycken av rött ylletyg och ryggstycke av fodertyg. Västen knäpps framtill med hakar och hyskor. Männen bar ofta en kort jacka som kallades armväst, vilken fungerade som vår tids kavaj.

Ytterplagget, rocken, som trots att den inte är ett originalplagg, visar på en mycket gammal tradition i tillskärningen. Färgen kan ha varierat mellan gråbrunt och mörkbrunt (sösvart). Materialet var vadmal. Den består av två framstycken och ett ryggstycke,

den saknar midjesöm och ärmarna har bara en söm.

Framtill knäpps rocken med hakar och hyskor. För att få tillräckligt med vidd syddes kilar i nedtill.

Ur modehistorisk synpunkt är det här ett plagg som har anknytning till den medeltida koltan. Den var skjortliknande och bars allmänt i tidig medeltid av både män och kvinnor och den lever numera kvar i samernas klädedräkt.

BILD OCH TEXT :
Värmländska Ung
domsringen

LÖRDAGEN DEN 6 JULI 1974

Färgbild: Mats Fredriksson

Mullvadsarbete...

Som en mullvad har fru Maj Nilsson känt sig, när hon letat efter gamla kläder från bygden för att få fram kläder, som skulle ingå i sockendräkten.

Fru Nilsson är en av de många ivriga byggedräktsforskarna, som gjort mycket värdefulla insatser i forskningen om hur människor förr gick klädda i helg och söcken.

Intresset för byggedräkter och den nu pågående NWT-serien är minst sagt enormt. Många hör av sig

för att få tag i lördagsexemplar av tidningen men de dyrgriparna är för länge sen slut.

Fru Maj Nilsson i Nysäter berättar bl a att den vackra väskan hon visar upp på bilden är från Rotviken. Vi fick också höra att gillbergaborna svalde norsksilvret för att slippa betala tull efter affärsresorna till Christiania.

Mera om fru Nilssons mullvadsarbete står att läsa på sista sidan.

Mullvadsarbete bakom forskning om hembygdsdräkt

-Jag har känt mig som en mullvad, säger fru Maj Nilsson i Nysäter, när jag letet efter gamla kläder, i samband med att vi forskade fram vår sockendräkt för Gillberga.

Att fru Nilsson gjort ett synnerligen gott 'mullvadsarbete' det berättar sockendräkten klart och entydigt om.

På Byälvens östra strand är fru Nilsson uppväxt. Högt på en kulle ligger hennes föräldragård. Kik heter den vackra gården.

Men det har inte bara varit att forska efter gamla kläder, utan man har fått lära sig så väldigt mycket om de människor, som bott i bygden förr, säger fru Nilsson.

Ett par intressanta saker kom bl.a. fram under det Maj Nilsson letade på vindar, uthus, amerikakoffertar och alla andra omöjliga ställen. Inte så sällan fick hon lyssna till den här kommentaren, då hon berättade i vilket ärende hon var ute.

- Vi har ingenting kvar. Vi brände upp alltsammans.

Märklig väska

En riktig klenod visar Maj Nilsson upp. Den ligger på bordet på övre våningen i hennes vackra hem.

Vid ett tillfälle hälsade hon på hos syskonen Anton och Augusta Jansson i Rotviken. I deras hem visade det sig att det fanns en bevarad gammal taska. Maj Nilsson fick ta vara på den fina väskan och nu ingår denna bygdeklenod i Gillbergadräkten.

Barnlivstykke i fyllet

Gillbergaborna tycks ha varit ganska välbärgade, säger Maj Nilsson. Men man fick ändå ta tillvara varenda kvadratcentimeter av tygbitarna man var ägare till.

När hon letade som en 'mullvad' i en gammal gård och sökte genom fyllet, så fann hon ett gammalt barnlivstykke.

-det har allt suttit på många ettåringar det, säger hon, när hon visar upp det gamla klädesplaget.

'Mjuk och len' finns ju med i reklamen för barnkläder nu för tiden. Det kan då inte sägas om det lilla livstycket, som fru Nilsson visar fram. Bl.a. är det fodrat med grov 'blaggarn', ett grovt linyg. Livstycket är lappat och bottlat i flera omgångar, innan man kastade bort det för gott.

Svalde norsksilver

Ståndkragen på sockendräktens överdel är ett bevis på att gillbergaborna var välbärgade. Men man ville också visa att det fanns tillgångar bl.a. genom att bära vackra smycken.

Fru Maj Nilsson berättar, att hon hört omtalas, att när gillbergaborna gjorde sina affärsresor över norska gränsen till Christiania köpte de silver. Men för att komma undan tullen vid återresan över gränsen, svalde de silverklumpen! Jo - sen var det då bara att vara påpasslig så inte dyrbarheterna försvann.

I många gårdar dunkade vävstolarna förr. Mycket av det som behövdes för att klä upp gårdens folk framställde man själv men eftersom Nysäter och Gillberga var något av ett 'köpcenter' så klädde sig gillbergaborna också i "köpetyger". Köpmännen kom dragandes längs vattenvägarna eller också tog de vägen förbi marknadsplatsen vid Nysäter när de kom från Norge.

Under sitt 'mullvadsarbete' har fru Nilsson kunnat konstatera, att mönstren gick igen från gård till gård. Det måste ju bero på att man lånade varandras vävnotor. Beskrivningen vandrade från gård till gård.

Mycket kultur

För att man i en bygd ska låfram en sockendräkt vill det till att det finns såna eldsjälar som just fru Maj Nilsson. Det vackra hemmet nedanför marknadsbodarna i Nysäter ges en skön atmosfär av de välvalda möblerna och de vackra tingen från gamla dar.

-Tja, säger Maj Nilsson, det blir så, när en alltid varit intresserad av allt gammalt.

Just - det blev ett vackert hem, men också en sockendräkt, som ett femtiotal damer gläder sin omgivning med.

Mats Fredriksson

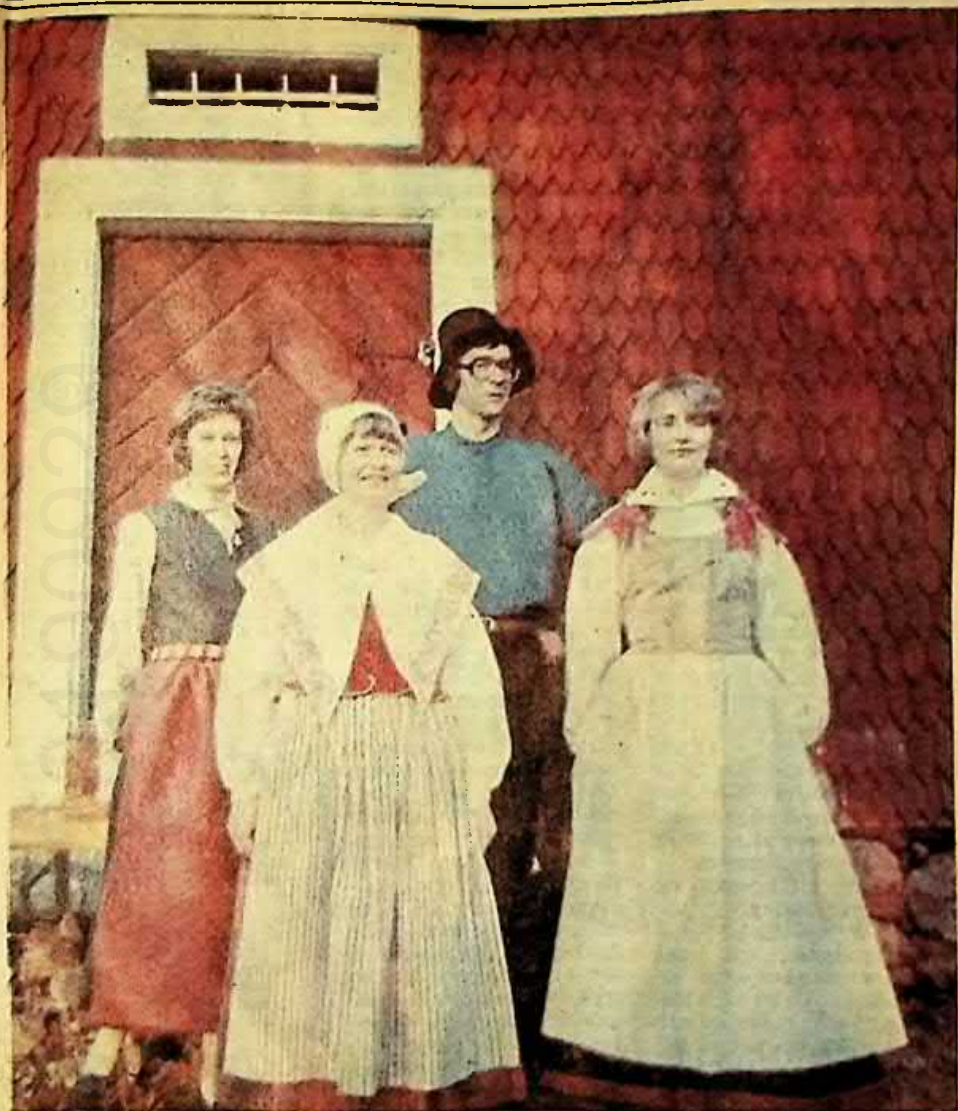

Det här livstycket har säkert suttit på många ettåringar, säger fru Maj Nilsson.

Folkdräkter i Kristinehamn

Nio av kursdeltagarna i Kristinehamns folkdanslag som sytt sig hembygdsdräkter med anknytning till sina hemtrakter.

Fyra av de medlemmar ur Kristinehamns folkdanslag som under det senaste året sytt sig hembygdsdräkter med anknytning till sina hemtrakter. Ewa Wahlstedt är iförd Skederträkten från Östergötland, Gunilla Lindberg har en hembyggsdräkt från Norra Åsbo i Skåne, Harriet Jonsson i Dalbyträkten och Göran Wahlstedt i Lövängers hembyggsdräkt från Västerbottens län.

Under 22 sammankomster har 12 medlemmar i Kristinehamns folkdanslag träffats för att sy nya hem-

byggsdräkter. Det är första kursen i folkdanslagets regi och det är inte så vanligt att lokala folkdanslag anord-

nar sådana här kurser, men i Kristinehamn tycks intresset vara extra stort för hembyggsdräkter. Deltagarna har i regel sytt dräkter med anknytning till sin hembygd.

Förutom värmländska dräkter från Fryksdalen, Jösse härad, Dalby och Norra Ny har det även sytts hembyggsdräkter från socknar i Skåne, Gästrikland, Västerbotten och Östergötland.

Kurslärare har Ingegerd Käck och Stina Näsman varit.

Bygdedräkter i Dalby

Catrine Axelsson och Else-Mari Amundsson i sina egenhändigt tillverkade bygdedräkter.

Else-Mari Amundsson, Amnerud och Catrine Axelsson, Ransby är två femtonåriga kusiner som egenhändigt sytt och broderat sina bygdedräkter (Dalbydräkten)

De har tillsammans med sex övriga damer från Dalby församling deltagit i en tio veckors bygdedräktskurs vid Transtrands skola. Kursen arrangerades av Studieförbundet Vuxenskolan och ledare har varit Ella Amundsson, Transtrand.

Else-Mari och Catrine har varit flitigast med arbetet och var de enda som hade sina dräkter helt klara till avslutningen. Det är ett mycket om-

fattande och tidsödande arbete, inte minst med alla broderier. Att två femtonåriga flickor ger sig in på ett så avancerat handarbete hör nog inte till vanligheten. En färdigsydd bygdedräkt kostar enligt uppgift 2.300

kronor, så nog har de fått lön för modan. Den färdigsydda dräkten hade trots det höga priset inte haft det värdet, eftersom tygerna då är maskinvävda. Tygerna till kursdeltagarnas dräkter är hemvävda, dessutom är tennisöjorna till skärpet stöpta i en gammal knappform, troligen användes denna vid tillverkningen av

knapparna till den ursprungliga originaldräkten.

De dräkter som kursdeltagarna nu sytt upp kallas högtidsdräkt och är grön till färgen, den bruna modellen var en vardagsdräkt. I dräkten ingår en grön livkjol, tegelrott förkläde, vit blus som på Dalbymål kallas "Oppblöten", hemstickade vita strumpor, skärp, kjolväska, svarta skor samt en hätta som kallas "Hyrka" i Dalby.

Intresset är stort för bygdedräkter säger ledare Ella Amundsson och troligen kommer Studieförbundet Vuxenskolan att starta fler kurser under året. (Lw)

Från vänster Anita Nyström, Birgit Larsson, Kerstin Persson, Märta Spångberg, kursled. Ella Amundsson, Birgitta Sunnanängs samt Anita Persson.

Frykeruds nya hembygds- dräkt invigs

V.F.
2-9
1976

FRYKERUD Frykeruds nya hembygdsdräkt invigs vid en högtid i Frykeruds kyrka nu på söndag. Den är resultatet av fyra års enträget och skickligt utfört arbete av en dräktkommitté som bl a har läst igenom och renskrivit 125 bouppteckningar från 1700-talets sista hälft. Genom 1700-tals litteratur har man vidare fått en ganska exakt beskrivning både när det gäller material och färg och Frykerud har skördat beröm för sin dräkt av den expertis som handhar sådana frågor i Värmland.

Det var vid hembygdsföreningens årsmöte 1972 som dräktfrågan väcktes. Ett flitigt studium av Em S Ekmans "Värmland i sitt ämne och i sin uppodling" från 1765 samt Fernows värmlandsbeskrivning från 1773 ledde en bit på väg men en uppmaning till ortsborna att leta efter gammalt tyg gav dåligt resultat. Året efter lossande det och så småningom kunde man spåra gamla trasmattor och lapptäcken och hittade tygbitar på vindar och i gömmor.

I vinter har nio vävstolar dunkat oth till invigningen har man hunnit få 25 dräkter klara. Sammanlagt är ett 60-tal dräkter beställda och nu dröjer det inte förrän hembygdsdräkten blir ett välkänt och färggrant inslag i livet i socknen.

Dräktens grundstomme består av röd/svartrandig kjol vävd i oliksidig kypert och ett livstykke, också det svart/rött, i liksidig kypert. Överdelen är gjord av vitt linne och till detta hör vita strmpor och svarta skor. Är man festklädd bär man till detta en bindmössa i siden, en sidenhalsduk i svart/rött och ett grönt catungförkläde med röda blomrankor i ränder. Till vardags bär man istället en linnehatt med knypplad spets,

ett rytigt halskläde i tuskaft och ett vardagsförkläde, randigt, o oliksidig kypert. Bindmössan har tillverkats efter ett original från Nolby.

Till dräkten hör också en brosch som har nykomponerats efter gammalt mönster. Arbetet har utförts av frykerudsbördige guldsmeden Peter Håkman i Hagfors. Dopfunten i Frykeruds kyrka har gett idén och de sju kläpparna anspelar på de sju sjöarna i Frykerud.

Efter högmässan i Frykeruds kyrka på söndag kommer invigningen att ske och när de nya dräkterna med dess bärare tågar in medverkar Frykeruds spelmanslag. Efteråt bjuder hembygdsföreningen på kaffe i sockenstugan och då kommer hemslöjdschef Anna-Greta Pählman att berätta om gamla dräkter. Hon har fö uttalat sitt gillande av den nya Frykerudsdräkten.

I den dräktkommitté som utfört ett mycket gott arbete har fru Märta Larsson, Eskebol, varit ordförande. Vidare har fruarna Gerda Bråtsjö, Lene, Rut Tellner, V:a Glänne, Märta Frykholm, Skållerud, och Britta Bengtsson, Dedetta ingått.

GÖRAN AXELSON

Stina Gustavsson (t v) är klädd för fest medan Gunvor Jordell kan ta itu med vardagens sysslor.

Här visar Birgit Gunnarsson från Sillebotten upp den nya Sillerudsdräkten.

Sillerudsdräkten

SILLERUD (NWT)

Sillerudsdräkten, den andra sockdräkten i Nordmarken som rekonstruerats och sytts upp, har nu invigts. Bakom den nya dräkten ligger ett omfattande forsknings- och planeringsarbete av hembygdsföreningen och andra intresserade.

Någon komplett dräkt från Sillerud är inte känd trots flitigt sökande. Det hela började för några år sedan då hembygdsföreningen tillsatte en träskommitté som då kontaktade Värmlands Hemslojd. Det material som då fanns till förfogande var dock inte tillräckligt varför hembygdsföreningen forskade vidare under ett års tid och besök på Landsarkivet i Göteborg gav vid handen att rött och blått var de vanligaste färgerna. Hösten 1974 var kommittén återigen i kontakt med Värmlands Hemslojd och det hela resulterade i att dräktförslaget godkändes i april 1975.

Det är som tidigare rött och blått men också lila som nu dominerat den färdiga dräkten som för övrigt finns för såväl vardagsbruk som högtidsbruk.

Kjolen är av röd- och blårandigt

henvävt ylletyg och kommer från gården Ekebacken i Egenäs. Skjortan och vardagsmössan är av linne och västen av röd brokad. Den lila broderade bindmössan med nackrosett används till högtidsbruk och mössorna kommer dels från Kjern i Åsebyfors och dels från Svensbyn.

Till vardagsbruk finns två förkläden, ett rött och vitt samt ett rött, blått och vitt. Det sistnämnda kommer från gården "Där väste" i Bryngelsbyn och det andra från en granngård i Bryngelsbyn. Vardagsshalen som är röd- och vitrutig kommer också från gården "Där väste".

Kjolbanden härstammar från gården Ersgård i Grinsbyn medan förklädesbunden kommer från gården "Lilla torget" i Sillebotten.

Till högtidsbruk används en tryckt lila sidenschal och ett tryckt förkläde i rosa och vitt. Till schalarna hör också en silverbroch för fastsättningen av dessa.

Tyget till kjolen, förkläde och vardagsshal är vävda medan däremot tyget till vast, skjorta och mössa är köpt (bo)

Frykeruds hembygdsdräkt inviges söndag i kyrkan

NW 4 4-9-1976

När Frykeruds hembygdsdräkt, för vilken NWT tidigare redogjort, på söndagen invigs av komminister Sven Myrer i samband med högmässan i Frykeruds kyrka kan Frykeruds hembygdsförening känna sig stolta. Det ligger år av arbete bakom, år som fick en lycklig lösning när dess ordförande rektor Inge Nylin lyckades få fram några tygbitar uppe på vinden i gamla Lunds skola i Fagerås. De visade hur dräkten, som fordomdags funnits, såg ut, efter att en tidigare stor inventering inom socknen varit resultatlös.

En dräktkommitté bestående av

Märta Larsson, Eskebol, Gerda Bråtsjö, Lene, och Rut Tellner, Västra Glänne, hade då genom att läsa cirka 125 mikrofilmade bouppteckningar från Göteborg från tidsperioden 1744-1801 fått ett underlag som hemslojdens dräktkommitté med Anna-Greta Pålman i spetsen kunde godkänna som underlag för att även Frykerud skulle få sin hembygdsdräkt.

Det är kvinnodräkten, som nu invigs och ett 25-tal av det 60-tal som håller på att vävas är nu klara och då beslöt man att dräkten skulle invigas. Åtta vävstolar har under vintern förfärdigat tyget till dräkten som blev över 300 meter. I anslutning till att man nu håller på med kvinnodräkten tog dräktkommittén, som i det allmänna skedet också bestått av Märta Frykholm, Skällerud, och Brita Bengtsson, Debatta, också upp en förteckning för en mansdräkt till vilket också beställningar redan nu kommer in.

Frykerudsdräktens grundstomme består av en röd/svartrandig kjol, vävd i oliksidig kypert och ett livstykke, också det svart/rött i liksidig kypert. Överdelen är gjord av vitt linne och man bär vita strumpor och svarta skor. Till högtidsdräkten bär man en bindmössa i siden, en silkeshalsduk i svartrött och ett grönt shantungförkläde med röda blomrankor i ränder. Till vardagsdräkten bär man en linnehatt med knypplad spets, ett rutigt halskläde i tuskaft och ett vardagsförkläde, randigt av oliksidig kypert. Bindmössan till denna har tillverkats efter ett original från familjen Lars Nilsson i Nolby.

Kontakten hembygdsrörelsen-forsamlingskyrkan stärks ännu mer i och med delinvigningen av folkdräkten där damerna kommer intågande i Frykeruds kyrka från sockenstugan med Frykeruds spelmanslag i täten. Invigningen äger rum efter högmässan. Vid efterföljande samkväm i sockenstugan, där hembygdsföreningen bjuder alla kyrkobesökare på kaffe, kommer hemslojdens Anna-Greta Pålman, som inom parentes sagt hjälpt frykerudsborna mycket med arbetet med dräkten, att berätta om folkdräkternas stora renässans och dess betydelse till helg och söcken fordomdags.

Dräktkommittén och hembygdsföreningen i Frykerud är också ett stort tack skyldiga kyrkoherde Frej Alsterlind i Kil för hans stora hjälp och intresse att hjälpa damerna att tolka den gamla skrift som bouppteckningarna var skrivna på och som man sedan renskrivit och har arkiverade. En fin hembygdsuppgift även det.

(bn)

Frykeruds hembygdsdräkt inviges söndag i kyrkan

NWT 4-9-1926

När Frykeruds hembygdsdräkt, för vilken NWT tidigare redogjort, på söndagen invigs av komminister Sven Myrer i samband med högmässan i Frykeruds kyrka kan Frykeruds hembygdsförening känna sig stolta. Det ligger år av arbete bakom, år som fick en lycklig lösning när dess ordförande rektor Inge Nylin lyckades få fram några tygbitar uppe på vinden i gamla Lunds skola i Fagerås. De visade hur dräkten, som fordomdags funnits, såg ut, efter att en tidigare stor inventering inom socknen varit resultatlös.

En dräktkommitté bestående av

Märta Larsson, Eskebol, Gerda Bråtsjö, Lene, och Rut Tellner, Västra Glänne, hade då genom att läsa cirka 125 mikrofilmade bouppteckningar från Göteborg från tidsperioden 1744-1801 fått ett underlag som hemslöjdens dräktkommitté med Anna-Greta Pålman i spetsen kunde godkänna som underlag för att även Frykerud skulle få sin hembygdsdräkt.

Det är kvinnodräkten, som nu invigs och ett 25-tal av det 60-tal som håller på att vävas är nu klara och då beslöt man att dräkten skulle invigas. Åtta vävstolar har under vintern förfärdigat tyget till dräkten som blev över 300 meter. I anslutning till att man nu håller på med kvinnodräkten tog dräktkommittén, som i det allmänna skedet också bestått av Märta Frykholm, Skållerud, och Brita Bengtsson, Debatta, också upp en förteckning för en mansdräkt till vilket också beställningar redan nu kommer in.

Frykerudsdräktens grundstomme består av en röd/svårtrandig kjol, vävd i oliksidig kypert och ett livstykke, också det svart/rött i liksidig kypert. Överdelen är gjord av vitt linne och man bär vita strumpor och svarta skor. Till högtidsdräkten bär man en bindmössa i siden, en silkeshalsduk i svartrött och ett grönt shantungförkläde med röda blomrankor i ränder. Till vardagsdräkten bär man en linnehatt med knypplad spets, ett rutigt halskläde i tuskaft och ett vardagsförkläde, randigt av oliksidig kypert. Bindmössan till denna har tillverkats efter ett original från familjen Lars Nilsson i Nolby.

Kontakten hembygdsrörelsen-för-samlingskyrkan stärks ännu mer i och med delinviningen av folkdräkten där damerna kommer intågande i Frykeruds kyrka från sockenstugan med Frykeruds spelmanslag i läfen. Invigningen äger rum efter högmässan. Vid efterföljande samkväm i sockenstugan, där hembygdsföreningen bjuder alla kyrkobesökare på kaffe, kommer hemslöjdens Anna-Greta Pålman, som inom parentes sagt hjälpt frykerudsborna mycket med arbetet med dräkten, att berätta om folkdräkternas stora renässans och dess betydelse till helg och socken fordomdags.

Dräktkommittén och hembygdsföreningen i Frykerud är också ett stort tack skyldiga kyrkoherde Frej Alsterlind i Kil för hans stora hjälp och intresse att hjälpa damerna att tolka den gamla skrift som bouppteckningarna var skrivna på och som man sedan renskrivit och har arkiverade. En fin hembygdsuppgift även det.

(bn)

Fr.v. i vardagsdräkt Märta Larsson och i helgdagsdräkt Gerda Bråtsjö.

Bild: BENGT BJÖRK

Historiskt i Frykerud

FRYKERUD (NWT)

6-9-1976

4-500 människor från när och fjärran mötte upp när Frykeruds hembygdsdräkt på söndagen invigdes i Frykeruds kyrka av komminister Sven Myrer, som såg det som en historisk händelse att hembygdsföreningen lyckats rekapitulera den gamla dräkten. Ett 25-tal av de första damerna i

frykerudsdräkten tågade med Frykeruds spelmanslag in i kyrkan till tonerna från Ärtmarschen från Botilsäter. De tog plats i kyrkans kor med ordföranden i Värmlands hembygdsförbunds dräktnämnd hemslöjdschefen Anna Greta Pählman i Karlstad i täten för de hembygdsklädda damerna.

Forts sül 8

Fr.v. i vardagsdräkt Märta Larsson och i helgdagsdräkt Gerda Bråtsjö.

Bild: BENGT BJÖRK

Historiskt i Frykerud

FRYKERUD (NWT)

6-9-1976

4-500 människor från när och fjärran mötte upp när Frykeruds hembygdsdräkt på söndagen invigdes i Frykeruds kyrka av komminister Sven Myrer, som såg det som en historisk händelse att hembygdsförningen lyckats rekapitulera den gamla dräkten. Ett 25-tal av de första damerna i

frykerudsdräkten tågade med Frykeruds spelmanslag in i kyrkan till tonerna från Ärtmarschen från Botilsäter. De tog plats i kyrkans kor med ordföranden i Värmlands hembygdsförbunds dräktnämnd hemslöjdschefen Anna Greta Pählman i Karlstad i täten för de hembygdsklädda damerna.

Forts sül 8

Sillerud skapar sockendräkt

Invigning i midsommartid

VIF
17/12
1975

ÄRJÄNG I Sillerud håller en rad kvinnor på att väva och sy upp den nykomponerade sockendräkten för Sillerud. En grupp på 11 kvinnor har under hösten hämtat på att väva upp några av tygerna. Dubbelt så många har varit sysselsatta med att sy de delar av

De ligger flera års arbete bakom framskapandet av den silleriska kvinnodräkten. När det för några år sedan blåstes nytt liv i hembygdsföreningen i Sillerud, vars verksamhet legat nere några år, tillsattes en sk Traskommitté, som fick till uppgift att gamla hem i Sillerud leta reda på tyger, som använts till kläder i äldre tider. Någon komplettgenuin dräkt var inte känd och har heller inte efter ivrigt sökande kommit fram. En hel rad gamla tyger fann man dock. Provr av dessa samlades i pärmar. Å våren 1973 hade man en anständig samling. Traskommittén ombildades då till dräktkommitté. Man begav sig till Värmlands Hemslöjd och undrade, om det var möjligt att skapa fram en dräkt med hjälp av de funna tygerna.

— Nej, sa man på Hemslöjden. Det fanns intetillräckligt med underlag för att få fram en Sillerudsdräkt. Nedstämda av det beskedet avsåg man i kommittén från vidare forskning under ett års tid. Men man gav trots allt inte upp. I augusti 1974 började man forska på ett nytt sätt.

ARKIVFYND

Man åkte till Landsarkivet i Göteborg och satt där tre dagar och läste gamla bouppteckningar från Sillerud. Av dessa framgick vilka kläder folk haft i äldre tider. Rätt snar märkte man, att färgerna blått och rött var mycket vanliga. Detta berättar dräktskommitténs ordförande Gunvor Blomqvist. Övriga ledamöter i kommittén har varit Birgit Gunnarsson, Gerd Stake, Ebba Olsson, Sylvia och Johan Ekenbäck samt Arne Andersson.

På hösten 1974 uppvaktade kommittén på nytt Värmlands Hemslöjd angående möjligheterna att få fram en Sillerudsdräkt. Denna gång ingavs kommittén förhoppningar om att det skulle gå bra. Man bearbetade sitt material och gjorde också ett nytt besök i februari 1975 på Landsarkivet för att söka i sockenstämmeprotokollen efter uppgifter om klädedräkt.

GODKÄNDES

För vissa socknar är det känt att det finns sådana angivelser i sockenstämmeprotokollen, men det visade sig inte vara fallet beträffande Sillerud. Man fick nöja sig med vad man redan visste. I samråd med Värmlands Hemslöjd gjordes ett förslag till Sillerudsdräkt. I april i år granskades det av Värmlands Hemslöjds dräktnämnd, och godkändes. Värmlands Hemslöjd har stränga krav på att framskapandet av en sockendräkt grundar sig på rikhaltigt och tillförlitligt material, så att dräkten blir representativ för den traditionella klädedräkten i just den socken den gäller för.

Sillerudsdräkten består av blå- och rödrandig kjol. Överdelen är av vitt hellinne. Livstycket är av röd damast. Modellen är kort och har öppna skört. Mössan är lila. Till dräkten skall höra tre stycken förkläden, ett rött/vitt, ett rött/blått/vitt och ett festförkläde med tryckt mönster, samt två schalar, en vardagsschal av rött- och vitrutigt bomullstyg och en festschal an natursiden med rutmönster i flera färger.

Tyget till kjolen kommer från gården Ekebacken. Mössor har man funnit två lika, den ena i Svensbyn och den andra i Tjärn.

dräkten, som görs av köpta tyger. Vävingen sker i Signebyns skola under ledning av textillärare Inga-Lill Ring. Det är kjoltyg, två förklädestyger, band och tyget till vardagsschal, som man väver.

Det tryckta förklädet är funnet på gården Lunkerud invid Lilla Bör. Det röd/blå/vita förklädestyget och vardagsschalen är funna på gården Där Väste i Bryngelsbyn. Från dess granngård kommer tyget till det röda och vita förklädet. Kjolen band kommer från gården Ersstad i Grindsbyn och förklädesbanden

från gården Torget i Sillebotten.

INVIGNING

Intresset för dräkten är stort. 72 dräkter är redan beställda. Framemot midsommartiden hoppas man sockendräkten för Sillerud skall vara färdig för invigning.

MAJ-LIS HELG-SKOG

Stig Olofsson (tv) och Knut Luthander tillhörde orkestern som såg till att det blev dans på (s)-festen.

Renässans för bygde- dräkten

NWT
20/11
1976

I Värmland finns nu ett 50-tal byggedräkter. Och fler kommer det att bli, ty intresset är mycket stort och har varit det under hela 70-talet eller under den tid det pratats om gröna vågen och "tillbaka till naturen".

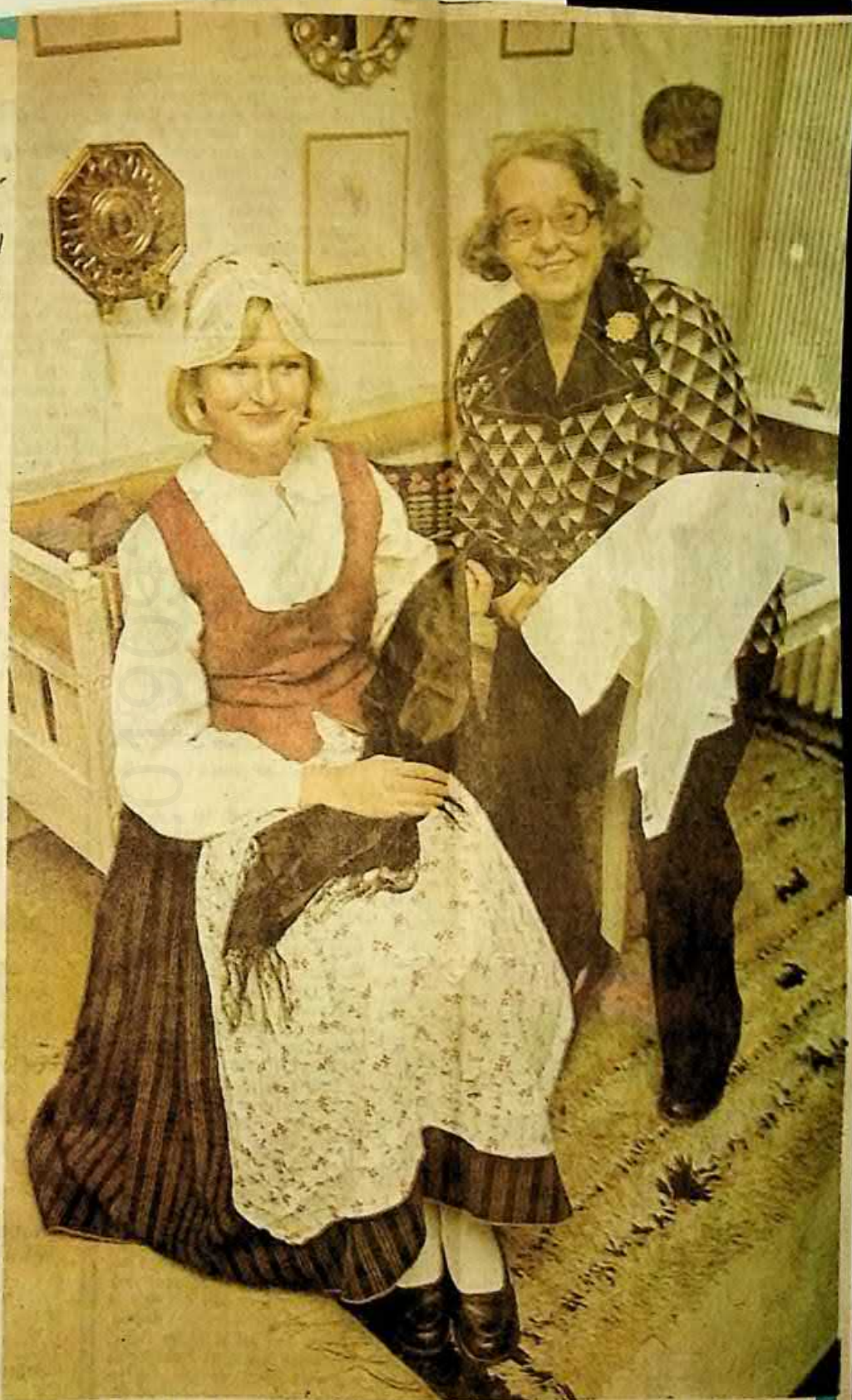
Anna Greta Pählman, chef för Värmlands hemslöjd och i dräktnämnden, som har till uppgift att granska de byggedräkter som skapas och lämna råd, säger att intresset för byggedräkter går i vågor.

Dessa uppstår i samband med nationella strömningar. Under sekelskiftet och på 30-talet var svenska folket starkt nationellt sinnat och det var också under dessa decennier byggedräktsintresset flore-rade.

Men upplever vi en nationalism nu?

-Kanske inte, men jag tror, säger fr Pählman, att kom-munsammanslagningen 1971 starkt påverkat intresset för byggedräkten.

Sidan 11

Inga-Lill Jörlid iförd den vackra Långserudsdräkten, vilken granskas av Anna-Greta Pählman, chef för Värmlands hemslöjd och som också ingår i dräktnämnden, vars medlemmar har till uppgift att komma med råd i byggedräktsfrågor. (Foto: Anders Hanson)

Dräktväg över Värmland

Det sys och vävs i varje sockenstuga

Värmland spolas nu av en "dräktväg" som aldrig tidigare. Det vävs kjoltyg och sys förkläden och blusliv i nära nog varenda sockenstuga. Alla socknar vill skaffa sig en bygdedräkt och det gäller såväl kvinnosom mansdräkter. Orsaken till detta intresse kan till viss del tillskrivas gröna vägen, men Anna-Greta Pählman, chef för Värmlands hemslöjd sedan 22 år tillbaka, tror att intresset också härrör ur behovet av en trygghetskänsla.

För planering behövs. Ingen skall inbilla sig att det bara är att gå till första bästa varuhus och inhandla en packe färggranna tyger och sedan sätta igång och komponera en dräkt och sy den. Nej, ingen har den föreställningen - även om det på några enstaka håll i Värmland förekommit avskräckande exempel och urbota dumheter. Hembygdsföreningarna är nu så välinformerade genom Värmlands hemslöjd och dess dräktnämnd att man vet att för skapandet av en hembygdsdräkt krävs ett tålmodigt forskningsarbete inte enbart vad gäller själva dräktmaterialet utan praktiskt taget allt som rör bygden.

Värmland var ett fattigt land och vackra helgdagsdräkter bars endast av burgna bönder, godspatroner och rika bergsmän och deras familjer. Fattigbefolkningen hade bara sin vadmalsdräkt i helg som socken. När man nu tar fram bygdedräkter får sådana konstrueras, eftersom det inte finns några egentliga förebilder.

□ Bygdens särdrag speglas

Men i dessa konstruktioner försöker man återspegla bygdens alla särdrag. I sockenprotokoll och bouppteckningar hittar man kanske uppgifter om att kvinnorna brukade sätta på sig ett grönt förkläde till midsommarfirandet eller ett vitt för kyrkbesöken. Den detaljen kommer till användning vid dräktutförningen. I gamla rivningshus framletas tyglappar, som en gång i tiden vävts till kjoltyg. Mönstret och färgerna i lapparna noteras, granskas och kanske väljs för drätkjolarna.

Men i dräkterna ingår också främmande inslag. Till långserudsdräkten har man anskaffat österrikiska sidenhalskläden...

- Är det inte ett stilbrott?

- Inte alls, säger Anna-Greta Pählman, kringdragande knallar sålde utländska tyger och de köptes bl a som fästmansgåvor.

□ Dräktnämnden

-Känner man till de här förberedelsedetaljerna ute i socknarna?

- Det gör man numera, säger Anna-Greta Pählman. Vi har gått ut med omfattande information.

När en socken planerar en bygdedräkt söker representanter för hembygdsföreningen upp oss på Värmlands hemslöjd, och vi ger dem alla upplysningar som behövs. Vi råder och vägleder. Sedan åker man hem och startar inventeringen och när så småningom förberedelserna är avklarade kontaktas vi igen. Vi samråder och diskuterar oss fram till den bästa lösningen av såväl materiel som utformning av dräkten. Vi i dräktnämnden godkänner dock aldrig någon dräkt, vi kan endast komma med rekommendationer, eftersom en dräkt aldrig med säkerhet kan sägas vara färdig. Det kan ju under årens lopp dyka upp detaljer som ingen haft vetskap om osv.

Så sätts det egentliga arbetet igång. Vi ordnar väv- och sömnadskurser, och under dem framsätts dräkten.

Självfallet kräver vi noggrannhet, hafs och slarv kan inte accepteras. Bygdedräkten skall ju tjäna som bygdens så att säga ansikte utåt.

Kommunsammanslagingsreformen upplevdes av många som ett uppbrott från det gamla och vana; hembygdskänslan splittrades. Nu vill man återvinna den och det sker via hembygdsdräkterna, som stärker samhörigheten och därmed också tryggheten.

I Värmland finns nu ett 50-tal bygde- eller sockendräkter. Men det planeras ännu fler: Nyed håller på och syr på sin dräkt i Värmlands Hedås och i Skillingmark, Visnum-Kil och Sillbodol pågår planeringsarbeten.

När dräkten är färdig överlämnas till Värmlands hemslöjd ett arkivexemplar, och dessutom gör vi en mycket detaljerad dokumentation över allt materiel som ingår i dräkten. Dessa uppgifter arkiveras också. Vi önskar också erhålla en historik över bygden. Hur en sådan historik kan göras kan Långserud tas som ett utmärkt exempel.

Värmlands hemslöjd har lagt upp ett mycket omfattande arkiv, ja det förnämsta, utan tvekan, som finns i landet, över just bygdedräkter - men också över alla upptänkliga äldre bruksföremål i varje socken.

Den som önskar se exempelvis en Långserudsdräkt eller Fryksdalsdräkt behöver bara be om uppgifter hos oss. Om man där-

emot kommer och begär att vi skall ta fram en skånsk bygdedräkt hänvisar vi till Skånes hemslöjd. Vi har varken lust eller resurser att konkurrera.

□ Oersättligt

Det arkiv Värmlands hemslöjd förfogar över är inrymt i dess lokaler på Tingvallagatan. Arkivet är inte brandsäkert. Skulle en brand inträffa skulle arkivet gå upp i rök och därmed skulle oersättliga kulturhistoriska värden förintas. Anna-Greta Pählman är medveten om riskerna men kan inte räkna ut på vilket sätt arkivet helt skulle kunna säkerställas. Det finns inga lokaler disponibla i Karlstad för detta ändamål och även om det funnes vore det

otänkbart att flytta arkivet från hemslöjden, eftersom arkivalierna behövs i det dagliga arbetet.

Som framgått är det ett mycket omfattande arbete som ligger bakom framtagandet av en bygdedräkt. Men trots detta jobbas det med otrolig flit av både män och kvinnor ute i bygderna på att skapa bygdedräkter, och det är Anna-Greta Pählman glad för. Det vittnar om att folk numera eftersträvar det äkta och genuina. Och äkta och genuina är de värmländska bygdedräkterna, trots att de är konstruktioner av dräkter som egentligen aldrig funnits och därmed inte heller burits i Fattig-Sverige, som vi nu så nostalgiskt blickar tillbaka på...

Dräktväg över Värmland

Det sys och vävs i varje sockenstuga

Värmland spolas nu av en "dräktväg" som aldrig tidigare. Det vävs kjoltyg och sys förkläden och blusliv i nära nog varenda sockenstuga. Alla socknar vill skaffa sig en byggedräkt och det gäller såväl kvinnosom mansdräkter. Orsaken till detta intresse kan till viss del tillskrivas gröna vägen, men Anna-Greta Pählman, chef för Värmlands hemslöjd sedan 22 år tillbaka, tror att intresset också härrör ur behovet av en trygghetskänsla.

För planering behövs. Ingen skall inbilla sig att det bara är att gå till första bästa varuhus och inhandla en packe färggranna tyger och sedan sätta igång och komponera en dräkt och sy den. Nej, ingen har den föreställningen - även om det på några enstaka håll i Värmland förekommit avskräckande exempel och urbota dumheter. Hembygdsföreningarna är nu så välinformerade genom Värmlands hemslöjd och dess dräktnämnd att man vet att för skapandet av en hembygdsdräkt krävs ett talmodigt forskningsarbete inte enbart vad gäller själva dräktmaterialet utan praktiskt taget allt som rör bygden.

Värmland var ett fattigt land och vackra helgdagsdräkter bars endast av burgna bönder, godspatroner och rika bergsmän och deras familjer. Fattigbefolkningen hade bara sin vadmalsdräkt i helg som socken. När man nu tar fram byggedräkter får sådana konstrueras, eftersom det inte finns några egentliga förebilder.

□ Bygdens särdrag speglas

Men i dessa konstruktioner försöker man återspegla bygdens alla särdrag. I sockenprotokoll och bouppteckningar hittar man kanske uppgifter om att kvinnorna brukade sätta på sig ett grönt förklåde till midsommarfirandet eller ett vitt för kyrkobesöken. Den detaljen kommer till användning vid dräktutformningen. I gamla rivningshus framletas tyglappar, som en gång i tiden vävits till kjoltyg. Mönstret och färgerna i lapparna noteras, granskas och kanske vävs för dräktkjolarna.

Men i dräkterna ingår också främmande inslag. Till långserudsdräkten har man anskaffat österrikiska sidenhalskläden...

- Är det inte ett stilbrott?

- Inte alls, säger Anna-Greta Pählman. Kringdragande knallar sålde utländska tyger och de köptes bl a som fästmansgåvor.

□ Dräktnämnden

-Känner man till de här förberedelsedetaljerna ute i socknarna?
- Det gör man numera, säger Anna-Greta Pählman. Vi har gått ut med omfattande information.

När en socken planerar en byggedräkt söker representanter för hembygdsföreningen upp oss på Värmlands hemslöjd, och vi ger dem alla upplysningar som behövs. Vi råder och vägleder. Sedan åker man hem och startar inventeringen och när så småningom förberedelserna är avklarade kontaktas vi igen. Vi samråder och diskuterar oss fram till den bästa lösningen av såväl materiel som utformning av dräkten. Vi i dräktnämnden godkänner dock aldrig någon dräkt, vi kan endast komma med rekommendationer, eftersom en dräkt aldrig med säkerhet kan sägas vara färdig. Det kan ju under årens lopp dyka upp detaljer som ingen haft vetskap om osv.

Så sätts det egentliga arbetet igång. Vi ordnar väv- och sömnadskurser, och under dem framtälls dräkten.

Självfallet kräver vi noggrannhet, hafs och slarv kan inte accepteras. Byggedräkten skall ju tjäna som bygdens så att säga ansikte utåt.

När dräkten är färdig överlämnas till Värmlands hemslöjd ett arkivexemplar, och dessutom gör vi en mycket detaljerad dokumentation över allt materiel som ingår i dräkten. Dessa uppgifter arkiveras också. Vi önskar också erhålla en historik över bygden. Hur en sådan historik kan göras kan Långserud tas som ett utmärkt exempel.

Värmlands hemslöjd har lagt upp ett mycket omfattande arkiv, ja det förnämsta, utan tvekan, som finns i landet, över just byggedräkter - men också över alla upptäckliga äldre bruksföremål i varje socken.

Den som önskar se exempelvis en Långserudsdräkt eller Fryksdalsdräkt behöver bara be om uppgifter hos oss. Om man där-

Kommunsammanslagingsreformen upplevdes av många som ett uppbrott från det gamla och vana; hembygds känslan splittrades. Nu vill man återvinna den och det sker via hembygdsdräkterna, som stärker samhörigheten och därmed också tryggheten.

I Värmland finns nu ett 50-tal bygde- eller sockendräkter. Men det planeras ännu fler: Nyed håller på och syr på sin dräkt i Värmlands Hedås och i Skillingmark, Visnum-Kil och Sillbodol pågår planeringsarbeten.

emot kommer och begär att vi skall ta fram en skänsk byggedräkt hänvisar vi till Skånes hemslöjd. Vi har varken lust eller resurser att konkurrera.

□ Oersätligt

Det arkiv Värmlands hemslöjd förfogar över är inrymt i dess lokaler på Tingvallagatan. Arkivet är inte brandsäkert. Skulle en brand inträffa skulle arkivet gå upp i rök och därmed skulle oersätliga kulturhistoriska värden förintas. Anna-Greta Pählman är medveten om riskerna men kan inte räkna ut på vilket sätt arkivet helt skulle kunna säkerställas. Det finns inga lokaler disponibla i Karlstad för detta ändamål och även om det funnes vore det

otänkbart att flytta arkivet från hemslöjden, eftersom arkivalierna behövs i det dagliga arbetet.

Som framgått är det ett mycket omfattande arbete som ligger bakom framtagandet av en byggedräkt. Men trots detta jobbas det med otrolig flit av både män och kvinnor ute i bygderna på att skapa byggedräkter, och det är Anna-Greta Pählman glad för. Det vittnar om att folk numera eftersträvar det äkta och genuina. Och äkta och genuina är de värmländska byggedräkterna, trots att de är konstruktioner av dräkter som egentligen aldrig funnits och därmed inte heller burits i Fattig-Sverige, som vi nu så nostalgiskt blickar tillbaka på...

Nyskoga-dräkten där stommen hämtats från finska Savolax visus av Annika Eriksson.

Nyskogadräkten

Hembygdsdräkten i Nyskoga har till stor del hämtats från Finland. Därför är det också blått och vitt som dominerar dräkten som bara finns i fem exemplar.

Det var i mitten av 50-talet som Ingeborg Larsson, numera bosatt i Arvika, tyckte att också Nyskoga

borde ha en egen hembygdsdrakt. Därför gick hon tillbaka till Savolax i Finland - de första tinnarna som kom till Nyskoga var just från Savolax.

Resultatet blev detta: hela dräkten är handsydd och kjolen är vävd i röda och blå ränder. En vit blus med ett silverspänne kring halsen och

en mörkblå väst. Till dräkten hör också en mörkblå jacka, vita strumpor och ett vitt torkkläde. Dessutom har de gifta en handbroderad mössa med vit spets. De ogifta damerna ska bara ha ett vitt band i håret.

**TEXT OCH FOTO:
CHRISTER BERGQVIST**

Fru Helfrid Björn i hagforsdräkten.

Hagforsdräkten

Att Hagfors har en egen hembygdsdräkt är det faktiskt inte så många som känner till. Den är tyvärr rätt anonym och ändå rör det sig om en helt autentisk kvinnodräkt från 1840-talet, härstammande från Prästbol i gamla moderkommunen Norra Råda och hämtad från Nordiska Muséets samlingar. Hembygdsvännen Hilmer Nordmarker i Hagfors kan berätta:

- Det var på 50-talet som vi började diskutera en egen dräkt för Hagfors och på Nordiska Muséet rådde man oss att ta Prästbols-dräkten. Vi var givetvis i kontakt med Värmlands Hemslojd och dräktnämnden och vi blev också ense om att den här dräkten var mycket lämplig. Den var ju autentisk och intimt sammanknippad med de gamla brukna runt om i bygden.

Hr Nordmark berättar hur man låt två upp ett 10-tal dräkter, men ty-

vär slog de inte igenom, kanske beroende bl.a. på dess enkelhet. Den har varken förkläde eller mössa. Avsikten var att dessa detaljer skulle kunna tillkomma i efterhand, olika förkläden för de olika socknarna runt om bruket Hagfors. Det blev nu inte så även om t.ex. Gustav Adolf visade sitt intresse i samband med en förenings-träff. I Råda fanns ingen bygdeförening vid den tidpunkten, men sedermera har både Sunnemo och Råda fått egna dräkter.

Att en man låg bakom tillkomsten av en kvinnodräkt hör givetvis till ovanligheterna, men Hilmer Nordmarker var förstas ord, i hembygdsföreningen och hembygdsintresserad till tusen. På samma sätt låg som bekant jägmästare Nils Salwén sedermera bakom Nedre Älvdalsdräkten i Sunnemo.

Hur ser nu Hagfors hembygdsdräkt ut? Fru Helfrid Björn kan berätta:

- Den består av veckad kjol och blus med lång ärm och s.k. ståkrage med vit handknypplad spets. Blusen är tidstypiskt helfodrad, bomullstyget f.ö. vävt i Hagfors hembygdsgrå. Kjolen har sprund och knäppning. Att skaffa de små knapparna till dräkten var ett helt företag, men löstes så småningom. Dräkten är komponerad i rutmönster, små rutor i grönt, svart och rött, och den är mycket lätt att bära.

Tilläggsas skall kanske att dräkten är ganska diskret, men den går att komplettera med diverse tillbehör, mössa, halsduk och förkläde. Det var kanske lite synd att dessa inte fanns med från början. Dräkten är dock som sagt helt autentisk och inte konstruerad på något sätt. Det förhöjer dess värde. Den kan dessutom användas både som vardags- och festdräkt.

Text: K.-E. Dixner
Färgfoto: Janos Szeles

NWT **För mycket dans i gillet** 2/8
1985

-De gamla värmländska folkdanserna måste tas tillvara innan det är för sent, menar Bibbe-Lott Åsbom som är aktiv inom hembygdsgillet i Karlstad. (Bild: Anders Hansson)

Vi måste intressera oss mer för den gamla bondekulturen.

Det tycker Bibbe-Lott Åsbom som är instruktör för de vuxna dansarna i hembygdsgillet i Karlstad.

Egentligen sysslar vi för mycket med dans i hembygdsgillet, menar hon. Folk-

dansen måste förankras i bondesamhället där den var levande och hade en klar funktion.

Bibbe-Lott började ägna sig åt folkdans när hon var femton år. Sedan dess har den helt dominerat hennes fritid.

Frykerud får åter egen sockendräkt

FRYKERUD (NWT)

Äntligen har Frykeruds socken fått sin dräktfråga löst!

Detta sedan Värmlands hemslöjdsförbunds dräktkommitté och dess ordf. Anna-Greta Pählman med tacksamhet godkänt det material som Frykeruds hembygdsförenings dräktkommitté presenterat. Eldsjälen i denna kommitté är Märta Larsson i Åskebol. Hon har bland annat studerat 125 bouppteckningar mellan åren 1744-1801 och fått bevis för att Frykerud haft en egen sockendräkt.

Märta Larsson och hennes medhjälperskor kan känna sig nöjda och NWT kan nu presentera den nya kvinnodräkten

som kommer att finnas såväl i högtids- som i vardagsdräkt.

Får man bara nu in beställningar från damer som vill visa var de hör hemma, så har Hemslöjden lovat omgående att hjälpa till och sätta upp "Frykerudsvävstolar" som förfärdigar materialet till dräkterna.

Anna-Greta Pählman på Värmlands hemslöjd är mycket glad åt att nu även Frykerud lyckats skapa sin dräkt.

I ett par år har förutom Märta Larsson, Gerda Bråtsjö, Rut Tellner, Märta Frykholm och Britta Bengtsson på alla tänkbara vägar fått fram fragment som visar tyget. Det stora fyndet gjorde faktiskt hembygdsföreningens ordf. rektor Inge Nylin när han uppe på vinden på biblioteket i Fagerås

fann tygstycken som visade sig tillhöra kjolen i Frykerudsdräkten, som blir röd och svartrandig, livstycket blir melerat i rött och svart, överdelen i vitt linne och schalen en svart sidenschal i rött mönster.

En verkligt fin dräkt, säger fröken Pählman på Hemslöjden. Nu kan de nämnda damerna ta upp beställningar omgående.

Anna-Greta Pählman gläds åt det stora intresset i bygderna. Det är storkommunerna som fått hembygds känslan att blomma ut riktigt säger hon. Överallt pockar man på att få fram sin egen sockendräkt. Dräkten kommer nu att visas under midsommar vid festligheterna i fornminnesgården och på biblioteket i Fagerås.

Text: Wille Bengtsson

Färgbild:

Gösta Rosén

FRYKERUD

Bakom Frykerudsdräkten, som här presenteras för första gången i bild, ligger ett detektivarbete bland andra av Märta Larsson i Åskebol.

Ny hembygdsdräkt invigs för Karlskoga-Degerfors

Karlskoga-Degerfors hembygdsdräkt har nu blivit färdig efter fyra års arbete. Den inviges söndagen den 5 okt. vid en högtidlighet i Karlskoga kyrka.

Initiativet till att skaffa en egen hembygdsdräkt togs av Elly Björk i Degerfors. Hon började arbetet tillsammans med Brita Carlson, Kärne.

De kontaktade Maj Ergelius, Munkfors, och efter fyra års arbete har nu Degerfors ett fyrtiotal dräkter klara. Karlskoga har sju dräkter färdiga, sju håller på att bli färdiga och tjugotvå är beställda. En dräkt med tillbehör beräknas kosta 2.290 kr.

Helt färdig är inte dräkten. Det fattas ett par detaljer. Man har inte

hittat väskan som bör finnas utan har köpt en helt neutral. Vidare har man tagit Värmlandssöljan i halsklädet, men hoppas finna en egen solja, om det nu har funnits en sådan. Hembygdsföreningen har lämnat ett gott stöd vid forskningarna efter dräkten.

Den färdiga dräkten kommer att hållas utställd på Hembygdsgården i Karlskoga liksom på Värmlands Hemslöjd i Karlstad för att dräkten skall kunna studeras på bägge hållen. Intresset för dräkten har varit mycket stort och förfrågningar har också kommit från karlskogabor i forskningsringen så långt bortifrån som USA.

I fortsättningen ämnar man också forska efter den manliga hembygdsdräkten. Man vet att rocken skall vara den svarta bergsmansrocken och på huvudet skall det vara den svarta slokhatten. Övriga delar får man forska fram efter hand.

Vid invigningen i Karlskoga kyrka medverkar fanbärare, spelmän och män och kvinnor i sockendräkt. Kulturmännens ordf. Jan Hammarstedt inviger dräktn. Det blir solosång och efteråt kyrkkaffe i hembygdsgården.

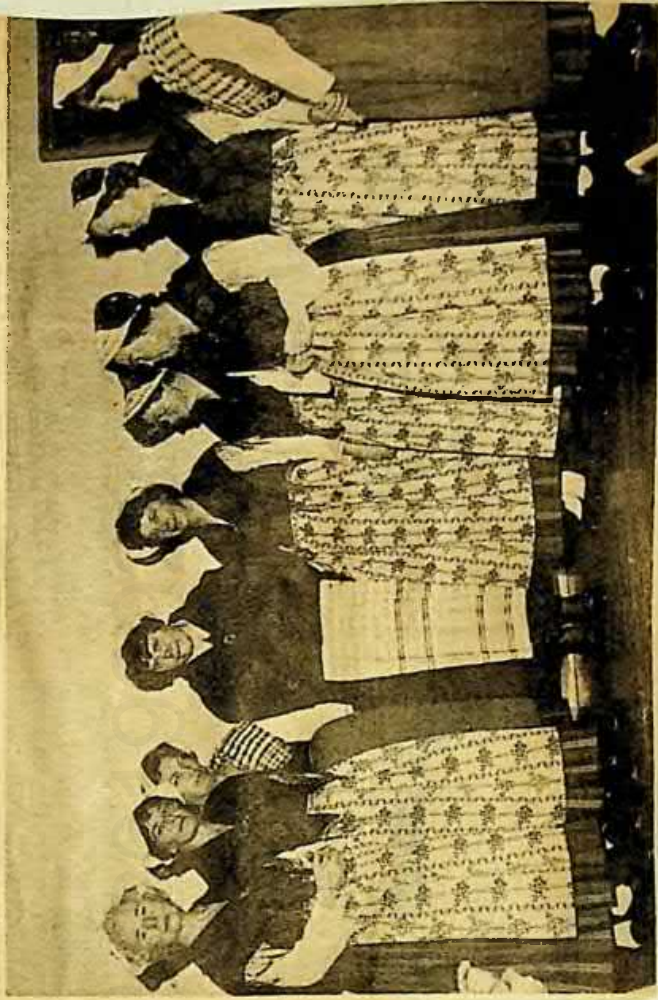
Karlskoga-Degerfors byggedräkt bärs av Elly Björk i Degerfors och Brita Carlson i Kärne. Brita har vardagsdräkten med brun kjol och blå- och vitrandigt förkläde, medan Elly har högtidsdräkten. Där är förklädet brunt och vitt. Halskläderna skiljer sig också från varandra. Till vardags är det rosa-blått-gult-rött och till högtid brunt-rött.

Så återuppstod Karlskoga-Degerfors hembygdsdräkt:

Jakten på gamla tygtrasor V.F. 16/10 1925 gick i uthus och på vindar

STORFORS VE Att det inte är gjort i en handvändning att komponera ihop en hembygdsdräkt förstår var och en som hade tillfälle att lyssna på Elvy Björk då hon vid centerkvinnornas höstfest i Alkvettern berättade om hur Karlskoga-Degerfors hembygdsdräkt kommit till.

För någon vecka sedan invigdes dräkten vid en festlighet i Karlskoga och på fredagskvällen visades den tillsammans med Bjurtjärnsdräkten. Verkligt trevliga tillskott på Värmlandsdräkter.

Det har inte funnits någon hembygdsdräkt varken i Karlskoga eller Degerfors förut. Det måste därför bli en rekonstruktion. Tillsammans med dräktintresserade Maj Engelius från Munkfors, har Elvy Björk gjort åtskilliga strövtåg i Karlskoga och Degerforsbygden bl a i Karåsen, Storängstorp, Gråsholma och Björkmo. På vindar och i sågspån, mellan timmerstockar och i uthus sökte de efter lappar och tygrest. Vindarna var ju ofta förvaringsplats och mellan timmerstockarna tätade man springorna med trasor. I Björkmo, Granbergsdal hittade Maj och Elvy en del till en randig väst, daterad från början på 1800-talet. Efter två års sökande hade man material nog att starta nästa del i dräktkonstruktionsarbetet.

BOUPPTECKNINGAR

Gamla bouppteckningar från slutet på 1700-talet och början på 1800-talet blev nästa forskningsobjekt. På den tiden var kläderna en rikedom och var oftast beskrivna i snitt,

färg och material. Bouppteckningarna visade att det funnits ett visst dräktskick. Randiga kjolar, mössor med stycken och svarta skor med spännen.

Nu blev det nordiska museets tur att titta på det material, som kommit fram genom Maj Ergelius och Elvy Björks arbete. Docent Anna-Maja Nyhlén daterade de olika tygerna och plaggen och rekommenderade de olika saker som sedan kom att användas.

Materielaget har också godkänts och rekommenderats av Värmlands Hembygdsförbund dräktnämnd och Karlstads Hemslöjd hjälpte sedan till att välja färger och material till dräkten. Det var bl a hemslöjd-schefen Anna-Greta Pålman, som såg till att dräkten blev så lika originalet som möjligt. Skjortan är av vitt linne, kjol och väst vävt i ylle och där västen har smal randning och kjolen bredare ränder och det hela går i bruna färger. Förklädet är vävt i halvlinne i beige färgton och med mönster i brunt.

Så här ser de nya värmländska hembygdsdräkterna ut. Karlskoga-Degerfors-dräkten visades på höstfesten i Alkvettern. Bjurtjärnsdräkten är den som syns längst till höger.

Sjaletten i silke har man inte kunnat skaffa i Sverige och den har alltså importerats. Det finns även en vardagsdräkt med rutig sjalett och enklare förkläde i blått.

MANSDRÄKT

Under ett års tid har de dräktintresserade damerna vävt och sytt sina dräkter. Det finns även underlag för en mansdräkt och Elvy Björk hoppades att inom något år få demonstrera även den.

Ett 40-tal kvinnodräkter finns nu i Karlskoga-Deger-

På samma vis har man gått tillväga för att konstruera Bjurtjärnsdräkten. Här är det Greta Olsson i England som varit eldsjäl i det hela och vid höstfesten i Alkvettern visade Anna-Lisa Westholm upp den trivsamma dräkten.

Tre dräkter har redan färdigställts. Bjurtjärnsdräkten invigdes vid en festlighet i Lungsunds kyrka 1957.

ROSENGÅNG

Greta Olsson berättar för VF att Lars Larssons i Kexsundet farmors mors mor i början på 1800-talet haft en "annandags-

klänning" som fått vara modell för dräkten. Vardagsförklädet i rosengång kom från Kväggestorp och det svarta kyrkförklädet från Botkärr. Svarta skor och grå strumpor hörde till.. Mössan är det enda som man inte hittat tidsmodell till. Det fick bli en liten vit linnehätta. Man hittade faktiskt en gammaldags hätta, men eftersom den var av betydligt äldre tid än övriga delar av dräkten fick vi inte använda den, omtalar fru Olsson.

Text och bild:
AGNES KARLSSON

Genom ett förnämligt team work har eldsjälarna i N. Råda och Munkfors lyckats rekonstruera den gamla Nedre Älvdalsmansdräkten. Fru Maj Ergelius i Munkfors, som tidigare varit med och tagit fram Ransäterns mans- och kvinnodräkter, i Degerfors, Karlskoga och Nedre Älvdal och även varit med i förberedelserna för rekonstruktionen av mansdräkten i Degerfors, Karlskoga, har dragit det tunga lasset assisterad av främst eldsjälarna Karl Nilsson i N. Råda. Det blev f.ö. utpremiär för den gamla mansdräkten från Nedre Älvdal på lionsköpmannamarknaden i Hagfors, där N. Råda bygdelag medverkade.

När man rekonstruerar en gammal dräkt åtgår ofta mycken tid för genomläsning av äldre bouppteckningar och fru Egellius har förstås fått göra resor till Landsarkivet i Göteborg och fått expertutlåtanden av I: e doc. Anna-Maj Nylén på Nordiska Museet i Stockholm. Det man inte hittar i arkiv kan man hitta i sågspånet på gamla vindar och i väggspringor och källargropar om man har tur. Klädesrester placeras ofta i sågspånet i golven. Det kan vara de mest konstiga ställen man gör fynd på, berättar fru Ergelius.

-När jag höll på med Nedre Älvdals kvinnodräkt letade jag samtidigt efter rester till mansdräkten. Tyvärr hade det redan renoverats hårt i många gamla hem och värdefulla ting hade kastats bort några år tidigare. Väskor, tygrester etc. Man kunde ha gråtit. Endast några knappar från 1750-1800-talet kom fram under spaningarna.

I det här läget "stormade" eldsjälarna Karl Nilsson in i bilden och duon Ergelius-Nilsson fortsatte att leta rester till mansdräkten, dock utar-

napp i flera år. När man utsträckte letandet till Gustav Adolf hade man turen att få kontakt med fru Barbro Rülcker, som tidigare fått gamla strumpeband av fru Linnéa Smidt på gården Snåret i Malmbäcka. En brudgumsskjorta från Råda efter uråldrig modell, men daterat till 1830-talet, fick man låna på gården Hagen i Ransäter.

Ytterligare en pusselbit hittade man på Uddeholmshyttan, nämligen en tygbit till en väst. Den låg i sågspånet. Via en bouppteckning fick man sedan fram modellen eller snittet på rocken eller tröjan, som den heter i gamla papper. Det stod: "Tröjan efter gammelmodell" och hur den modellen såg ut fanns det anteckningar på.

Färgerna framkommer också ofta i bouppteckningarna. Nere i Ransäter dominerar blått, längre upp mot Bogerud och Råda kommer grönt in i bilden. Det värsta av allt är förstas-

att syntetfiber har trängt ut naturfiber och därför är det förfärligt svårt att få fram material. Det blir betydligt grövre än om man hade olika tjocklekar att välja på bland garnerna. Att föra ett så omfattande garnsortiment skulle ställa sig allt för dyrbart tyvärr.

Det är således åtskilligt med jobb att komma så nära grundmaterialet som möjligt. När man till sist kommit så långt att det är dags att sy upp en dräkt, så får självfallet kommunrepresentanterna ge sina rekommendationer och så har man Värmlands Hembygdsförbunds dräktnämnd, där fru Ergelius själv sitter med och vars ordf. som bekant är hemsjödschefen Anna-Greta Pahlman i Karlstad.

Den nu framtagna mansdräkten för Nedre Älvdal, (Hagfors, Råda, Sunnemo och Gustav Adolf) har en lite mörkare grön färgnyans på tröjan/rocken än kvinnokjolen som är

mera gulgrön. Tyget är vadmal. Västen med blå varp och brun-gröna ränder skimrar så vackert och ger en så fin lyster utan att den blå färgtonen dominerar. Ståndkrage förstas och hyskor och hakar i st. för knappar. Mössan är en s.k. trindmossa eller kilmossa i svart ofärgat garn.

Den är egentligen brunsvart i tonen, s.k. "sösvart" med svart skinn över sömmarna. Svarta skor med plös och vita strumpor med grön-röd-svarta strumpeband kompletterar och byxorna i gult mollskinn är också "sösvarta".

Förr använde man sig av bockskinn, men det är alldeles för dyrt nu för tiden och svåråtkomligt dessutom. En prydlig mansdräkt, som det legat ett enormt detektivjobb bakom att få fram. Och därtill utan någon speciell kommitté. Heder åt eldsjälarna som inte gav tappat under så många års letande!

● ● Text K E Dixner Färgfoto: Janos Szeles ● ●

Karl och Tore Nilsson i den nyframtagna Nedre Älvdalsmansdräkten med N Råda bygdelag i bakgrunden.

Märkliga fyndplatser när Nedre Älvdal fick bygdedräkt

Brattfors bygdedräkt

Varför får vi inte vår bygdedräkt godkänd av länets dräktnämnd, frågar sig brattforsborna smått förtretade. Det är idel originalplagg, som ingår i den dräkt som damerna i Brattfors bär. Kläderna har funnits i socknen och originalplaggen har i sista stund räddats som dyrbara kulturskat-ter.

Fröken Berith Bergström har lagt ned ett omfattande arbete på att få fram Brattfors-dräkten och hon kan berätta om hur de olika plaggen påträffats.

—För flera år sedan frågade fru Märta Pettersson, Perjansorp, om jag ville hjälpa brattforsborna att få en egen sockendräkt. Gärna hade jag försökt hjälpa till, om det funnits originalplagg att gå efter. Men då sådana saknas kunde ingenting göras.

Arbetet med dräkten påbörjades sedan fru Emmy Kullberg, Lungstorp, berättade, att det på Kullen funnits flera gamla dräkter och dräktdelar, som blivit lagda i en lår, där de möglat och sedan kastats bort. Däribland fanns ett broderat livstykke av gult siden. En mössa med stycke, som skulle ha hört till livstycket, fanns på Filipstads hembygdsgård.

Vid första påseendet var mössan på hembygdsgården inte alls gul, snarare svagt rosa. Vid granskning av de från blekning skyddade vecken, visade det sig, att sidenet haft en gul vacker färg. Alltså stämde färgen med fru Kullbergs beskrivning. Mössans broderier stämde också med beskrivningen av livstykets, som lämnats av en person, som sett det: "Dä va ännu sön kejsöm på".

Mössan till brattforsdräkten finns i original hos fru Kullberg.

Överdelen är av vanlig modell.

Krönta hjärtat

Broschen, det krönta hjärtat, är av silver. Förebilden äges av Helge Henriksson i Västerud.

Livstykets broderi i kedjesöm är byggt på mössans mönster. Det ritades om flera gånger och Rut Kullberg granskade och rättade.

En liten detalj, som Rut Kullberg kom ihåg var, att det med gult silke skulle sys åttastråliga små stjärnor här och var genom siden och foder, sedan livstycket var fodrat och färdigt.

Att mössan och livstycket broderats på gården kanske kan antagas av att man i ett skåp i ett ut-
hus funnit rester av de silken, som använts för broderiet.

Att så här fina plagg inte förfärdigats för vardagsbruk är ju självklart. Troligast är väl att den, som sedan bar dräkten, sytt och broderat med tanke på sin förestående bröllopsdag.

Ylletyg i tuskaft

Kjolens tyg, det som använts till just det ovan nämnda livstycket, vet vi ingenting om. Vi har därför valt ett grönt ylletyg i tuskaft, som fanns i en gammal kudde på landskapets finast bevarade bergsmansgård Kärn, belägen omkring tre mil från Brattfors.

Kudden var stoppad med centimeterstora fyrkanter av sönderklippta tyger.

Här avbryter Berith Bergström sin berättelse och säger:

—Om nån skulle vara ägare till kuddar, som är stoppade på samma sätt som den kudde man fann på Kärn, så kasta inte bort dem, innan de granskats av någon sakkunnig. Ju äldre kuddar dess större möjlighet att göra värdefulla fynd. Kanske kan man då lägga pussel med lapparna och finna fina mönster och randningar.

Förklädets tyg, för vilket också original saknas, är köpt i Stockholm och i möjligaste mån likt i Nordiska museet utställda vita förkläden till sockendräkter. I bouppteckningar förekommer rätt ofta vita förkläden, ibland med spetsar på. Sådana uppgifter är dock för vaga för att en sanningsenlig kopia skall kunna göras.

Tusentalet bouppteckningar

Sedan mer än tusentalet bouppteckningar från trakten blivit genomgångna, står det klart, även för den i dräkthistoria helt olärde, att någon "uniform" inte förekom

här i bygden, säger fröken Bergström. Den som vill tro att 'så här och b a r a så här har vår dräkt sett ut, kommer bort från sanningen.

Mössa, överdel eller särk, livstykke, kjol och förkläde finns alltid upptagna, men materialet i de olika plaggen är mycket varierande, även om uppteckningarna kommer från två granngårdar. Det fanns hemvävd "vallmar" men också olika fina köptyg.

I det här sammanhanget kan nämnas, att en oss bekant person med härstamning från knalarna, dock inte att förväxla med senare tiders gårdfarihandlare, berättar, att en av hans förfäder hade privilegium för två landskap, där hans tolv hästar fraktade omkring enbart siden och fina tyger. Dennes bror hade också två landskap, det ena Värmland, där han med sex hästar sålde enbart glas.

Brattforsborna undrar

Brattforsborna har undrat varför deras dräkt inte blivit godkänd av den dräktnämnd, som sägs finnas i länet, säger Berith Bergström. Och undra kan man, när man ser en "godkänd" dräkt, som en sockenbo givit mig, en tidningsbild, som tyvärr saknar text. På bilden ser man en hätta med spets, som kan vara från 1700-talet och i stället för överdel och livstykke en rutig blus, som kan vara från 1900-1910, knäppt med tio små mörka knappar.

När sånt kan godkännas som sockendräkt, menar Berith Bergström, varför har då inte något, som bevisligen funnits i en socken och som i sista stund, av personer som kunnat berätta och visa originalplagg, räddats från det öde, som blivit så många av våra kulturskatters: att bli helt bortglömda och okända för oss, som lever i dag.

En förklaring vore önskvärd, avslutar Berith Bergström sin berättelse om hur brattforsdräkten kommit till.

Bild och text:

Mats Fredriksson

LÖRDAGEN DEN 14 SEPTEMBER 1974

Brattfors

Det här är den dräkt, som brattforsborna vill ha godkänd som sin byggedräkt.

LÖRDAGEN DEN 30 MARS 1974

Rut-Ann och Gunnar Wästlund på tidig vårpromenad iförda brunskogsdräkten.

Våra byggedräkter:

BRUNSKOG

I Brunskog har det sedan länge funnits ett rikt dräktmode. Folk hade råd att ha fina kläder. Detta sätter sin prägel på byggedräkten. Under arbetet med att ta fram brunskogsdräkten har man fått tag på många dräktdelar. Folk har inte bara haft de grå arbetskläderna utan de bytte till mycket vackra kläder när de t.ex. skulle till kyrkan.

Kjolen i kvinnodräkten har man kommit fram till genom

forskningar i gamla boupp-teckningar. I ett lapptäcke från Känseiviken fann man provet, som blivit förebild till mönstret i förklädet. Halsklädet är av s.k. sockerduk med tambursömsbroderi.

Den teknik som använts för att få fram mössan är mycket typisk för Brunskogsbygden. Först har man knutit ett nät och sen är ett mönster trätt på detta nät. Just den här tekniken förekommer i många

handarbeten i bygden. Originalmössan har man fått från fru Rut Nilsson.

Brunskogsherrarnas väst påminner om det rika klädmode som förekommit i bygden. Den är grann och herrskapsbetonad. Byxorna ska helst vara av skinn men det förekommer också blå byxor med stora, glänsande knappar. Herrarna kan bära en svart långrock till sin dräkt.

Mats Fredriksson

Våra byggedräkter:

Kvinnodräkt i Dalby

Vem komponerade egentligen byggedräkterna från början? Ingen alls, utan på samma sätt som man inom vissa bygder haft liknande seder och bruk, använt samma typer av redskap och bruksföremål, så har man haft en likartad klädsel. Man klädde sig olika till vardag och fest, vinter och sommar. Även åldersgränser och kyrkohögtider kunde avspeglas i dräktskicket. Variationsmöjligheterna berodde främst på den egna ekonomiska och sociala ställningen i bygden.

Bondesamhällets uppdelning av marken, så att varje bonde ägde ett flertal mindre jordlotter som var fördelade på både bra och dålig mark, gjorde att man var mycket beroende av varandra. Det skapade en mängd oskrivna lagar, mot vilka man inte gärna bröt, de gällde även klädseln. Därför kunde det vara mycket svårt att klä sig annorlunda än som var allmänt i bygden. I sockenstämmo-protokoll kan man läsa om hur "nymodigheter" fördömdes vid sockenstämmorna. Efter en längre tid kunde dock sådana nymodigheter som t ex låga eller höga klackar på skor accepteras.

Bilden visar en av de kvinnodräkter som bevarats i Dalby sn, här med tillhörande jacka, även kallad tröja. Den

här jacktypen når litet nedanför midjan och är alltså något längre än den sk närböratröjan, som användes. i Norra Ny sn. Tröjan kunde vara av vadmal eller kläde och till färgen svart eller mörkblå. Halsringningen var hög och tröjan knäpptes med hakar och hyskor. Tröjor av tyg var mer en sorts vår- och höstplagg. Under sommaren, som i vissa delar av landet kallas barärrmatiden, nötte man inte på ytterplaggen. Eventuellt kunde man också sommartid ha större vidd i ärmarna på de finare särkarna.

Vintertid använde kvinnorna fårskinnspälsar som ytterplagg. De var vita och ullen var vänd inåt för att bättre skydda mot kylan. Sådana pälsar och andra skinnplagg syddes i regel av "skinnare" från Malung. Skinnarna gick omkring och tog upp beställningar på skinsömnad. I Norra Ny talas det också om hur de samlades på kyrktrappan efter högmässan för att ta upp beställningar. Skinnpälsarna syddes oftast i samma modell som tygtröjan, var den midjekort så kunde även skinntröjan vara lika kort. Under den senare tiden tycks en något längre skinnpäls, av samma snitt som användes i västerdalarna, ha blivit allmän i övre Klarälvdalen. Pälsarna knäpptes med knappor och de hade ofta extra påsydda dekorationer av

tunna skinnremsor vilka också tjänade som förstärkning av sömmarna.

I Dalby behöll man seden med den vita linnehättan för de gifta kvinnorna längst jämfört med de andra socknarna i övre Klarälvdalen. Utanpå denna hätta sattes ofta brokiga kläden, särskilt vid kyrkobesök. I Dalby finns ett flertal hättor bevarade och de har varit något annorlunda sydda om man jämför dem med "hattarna" från Norra Ny, däremot är modellen mer lik de "hattar" som kvinnorna i Malung använt.

Liksom i Ekshärad och Norra Ny har man använt sk nålvarter med broderier på.

Originalplaggen till livstyckskjolen och förklädet, som bilden visar, har tillhört en brudräkt från 1860-talet.

I Dalby sn tycks detta dräktskick varit i bruk ända in på 1870-talet, vilket nog får betraktas som det senaste datot för traditionen med byggedräkter i Värmland. Det är en förklaring till att dessa kvinnodräkter representerar en senare tidsstil än dräkterna från socknarna närmast söder om Dalby.

Bild och text:
Värmländska
Ungdomsringen

LÖRDAGEN DEN 5 JANUARI 1974

Våra bygdedräkter

Mansdräkt i Dalby

Om man jämför dräkterna i Ekshärad med Norra Ny framträder både likheter och skillnader. Likheter är dock så markanta att det verkar som om dräkterna i övre Klarälvdalen skulle följa en viss stil. Men när man kommer till Dalby stämmer inte dessa teorier längre. Här finns dels äldre och dels yngre stildrag bevarade vilket skiljer dräkterna i Dalby från ovan nämnda dräkter.

Dräktskicket för männen var detsamma i Norra Finnskoga och Dalby. Finnskogabygden och Dalby var före 1830 en gemensam socken, men det var besvärligt med den långa vägen till kyrkan, varför man byggde en kyrka i Djäkneliden och en i Höljes. Södra och Norra Finnskoga blev då två nya socknar.

När dräkttraditionen levde var man inte medveten om att man bar en speciell sockendräkt. Visserligen kunde man på kläder och dialekt se och höra var folk hörde hemma, men det vi i vår tid kallar sockendräkter var förr inte den uniform som de numera blivit. Dessutom förändrade sockengränserna även förr i tiden.

Svårigheten att finna några bevarade skjortor är densamma här som i de andra socknarna. En enkel skjorta utan broderier är den enda ledtråden, den är av samma snitt som i de andra socknarna i övre Klarälvdalen.

I Dalby-Finnskoga finns både natursvarta (mörkbruna) vadmalsbyxor och skinnbyxor bevarade. Färgen på vadmalsbyxorna kunde variera mellan grått, gråbrunt och mörkbrunt.

Vadmalsbyxorna är egentligen mer representativa därför att de burits mer allmänt medan skinnbyxorna varit fest- och högtidsplagg. Båda byxtyperna visar även hur luckan successivt blivit bredare. En annan detalj, av äldre dato, är de smala knälinningarna, vilka hålls ihop med knytremmar av skinn, även vadmalsbyxorna har sådana knytremmar. Byxorna är relativt höga med en linning runt midjan och man har använt hängslen till byxorna.

Bilden visar en enkel väst med svarta framstycken och fodertyg till ryggstycke. Västen har en låg, uppstående krage och knäpps med en rad knappar, den är midjelång och stilen representerar 1870-talet. Västar av äldre typ i andra färger och material omnämnes men några sådana finns inte bevarade. Denna kombination med en äldre typ av skjorta och byxor och en yngre typ av väst förekommer inte i modedräkten men i bygdedräkterna kan den däremot uppstå.

Ett annat plagg, vilket använts som en väst, var armvästen, den liknar mest en jacka. Den har förekommit inom flera bygder i landet och snittet var i stort sett detsamma. I Dalby-Finnskoga var materialet svart eller mörkblått kläde eventuellt vadmal. Den knäpptes framtill med hakar och hyskor och nådde en bit ned på höfterna. I midjan, baktill, pryddes armvästen med ett rött yllebroderi som hade en mer lokalpräglad utformning. De unga och ogifta männen använde armvästarna som ytterplagg medan

de äldre och gifta männen bar dem som västar eller tillsammans med den långa rocken.

De vita, stickade yllestrumporna hade ett mönster på vristerna, vilket kunde variera i de olika byarna.

På bilden bär mannen en kniv och sådana enkla, raka knivar har använts allmänt.

Bild och text:
Värmländska
Ungdomsringen

LÖRDAGEN DEN 22 DECEMBER 1973

LÖRDAGEN DEN 29 DECEMBER 1973

Våra bygdedräkter: *Kvinnodräkt i Dalby*

Kvinnodräkterna i Dalby sn skiljer sig markant från dräktskicket i Norra Ny och Ekshärad. Den största skillnaden finns i livkjolarna, som i Dalby enbart bygger på empirens livkjol, vilken har samma färg och material i liv och kjol. Den här livstykstypen spreds över landet omkring mitten av 1800-talet och snittet var i regel det samma. Man behöver bara sy i ärmar så blir det en enkel modeklänning och därmed har man tagit det steg som sammanför de lokalpräglade bygdedräkterna med modedräkten.

Bilden visar två variationer av de livstykstypar som förekommit i Dalby. Livstycket går högt upp runt halsen, det knäpps framtill med hakar och hyskor och det har midjesöm i midjan. Kjolen är omkring 3 m vid och veckad runt midjan. Nedtill har den röda treflätor som skydd mot nötning. Den gröna livstykstypen anknyter med sin färg till en äldre tradition medan den rödlila (plommonfärgade) är en modebetonad färg av senare dato. Andra detaljer som skiljer

livstykstyparna åt är att den gröna har två framstycken och ett ryggstykke medan den plommonfärgade har två fram- och två ryggstycken. I rygg-sömmen sitter en smal, röd remsa, paspoal.

Särkarnas broderier utfördes ofta i vitt, rött och blått, kragarna har en bred nedvikt krage och handlinningarna är relativt breda. Vid hals och handleder knyts särkarna i regel med flätade snodder som avslutas med tofsar.

Det finns ett flertal olika kjolväskor bevarade och de bars parvis eller enstaka. De enstaka väskorna var oftast broderade på underlag av ylle, medan de parvis burna väskorna dels kunde vara broderade och dels sakna sådana men då var materialet ett mönstrat köptyg. Väskorna knöts med flätade eller vävda band. Den här typen av väskor kallades ofta "brudtaskor".

På bilden syns två olika förkläden, ett helrött av mönstrat köptyg som knyts med ett hermvävt band i vänster

sida och ett randigt-rutigt bomullsförkläde som knyts mitt bak. Några speciella vardagsförkläden finns inte bevarade utan båda är finplagg. I bygdedräkterna var bomullen ett fint material, i början av 1800-talet ett köptyg. Det helröda förklädet var från början ett brudförkläde och därför ett extra fint plagg.

Dräkterna på bilden uttrycker mest en tidsskillnad samtidigt som de kan ha förekommit parallellt med varandra. Nya impulser kunde komma vid olika tillfällen till olika delar av en bygd. Dessutom bar den äldre generationen ofta på plagg med äldre traditioner än de yngre.

De ogifta kvinnorna lindade håret med mönstervävda band och de gifta kvinnorna satte en vit linnehätta utan på hårkransen.

Till denna dräkttyp är man inte beroende av något halskläde, vid festliga tillfällen användes eventuellt sidenkläden eller muslimskläden, de senare av ett tunt ylletyg med tryckt blommönster.

Bild och text: Värmländska Ungdomsringen

På trappan till en av stugorna vid hembygdsgården ses här fru Kaisa Person iförd Eda-dräkten.

Eda-dräkten

När folket i Eda socken förr i världen skulle skaffa sig något fint att ha på sig när det var dags för t.ex. kyrkbesök tog de vara på det som kunde framställas på gården.

Det var billigast så Men någonting skulle de ändå kosta på sig. När därför köpmännen, som besökt bl.a. Röros i Norge, kom över gränsen med en del grannlåt, såg edaborna igenom deras lager och fastande då bl.a. för ett vackert sidenband. Damerna köpte lite av

varan för att binda ihop västen på sin dräkt med.

Kjolen har man fått fram genom forskning i gamla bouppteckningar. Modellen till livstycket kommer från fru Anna Nyrin, född Guldransson, Norra Emterud. Det är yllemoaré i originalet.

Edabygden är vida bekant för de mycket förnäma handarbeten och det kommer bl.a. till uttryck i överdelens broderier. Originalet till överdelen har man fått från Norra Emterud där fru Britta

Nilsson bor.

Ett ytterligare belägg för den utomordentliga handafärdighet, som fanns i Edabygden, är den helt broderade hättan. Där kan man bl.a. se den s.k. edasömmen, en hopdragssöm. Också hättan kommer från Norra Emterud, närmare bestämt från fru Ester Guldransson.

Egentligen skall det vara praktiska yllestrumpor till Edadräkten.

Mats Fredriksson

Så snart det kommer gäster använder jag Edsdräkten, säger Diana Lyrholm. Det ger en fin atmosfär åt vårt hem.

Eds bygdedräkt

1969 invigdes Eds bygdedräkt. Den blå tonen dominerar och de som arbetade fram dräkten tyckte att det passade väl eftersom Eds socken ligger utefter Väneren.

Man hade vissa svårigheter att få tag på gamla kläder i bygden. Från stuga till stuga hade västgö-taknallarna gått och erbjudit "köpekläder" och då slängdes alla gamla kläder, som folket i bygden

själv framställt. "Köpekläder" - se, det var finare det.

Kjolen, västen, överdelen och den lilla linnehatten är samma som används i dräkterna från Nor, Segerstad, Grums och Kil.

Halsklädet kommer från Maria Karlsson, Lilljedal. Till dräkten kan kvinnorna också bära en sidsenschalett.

Uppe på vinden hos fru Ingeborg

Sejer på Vilhelmsberg, fann man i ett gammalt kuddvar det tyg, som nu används i bygdedräktens förkläde.

Det har varit vissa svårigheter att få tag i tyg till halsklädet och förklädet men nu kan hembygdsföreningen i Ed erbjuda tyg till ett tjugotal dräkter i samarbete med Värmlands hemslöjd.

Mats Fredriksson

Våra bygdedräkter:

Mans- och kvinnodräkt i Ekshärad

Övre Klarälvdalen ligger inom det s.k. fåbodområdet, liksom norra Sverige. En detalj i bygdedräkterna som anknyter till det levnadssätt som följer en sådan kulturform är mängden av mönstervävda band. Det är olika band som använts till härband, väsk- och förklädesband, strumpeband, hängslen och skoningsband till kjolar och förkläden. Materialet var lin och ullgarn. På skjortor och särkar hade man ofta handlinningar, kvalband, av mönstervävda bomullsband.

Till kvinnodräkterna i Ekshärad finns olika förkläden bevarade, flera är av randigt bomullstyg. I slutet av 1700-talet och början av 1800-talet var bomullen ett fint köptyg i bygdedräkterna.

Av bevarade kjolväskor är den mest kända sydd av grönt kläde, broderad och helt öppen upptill. Den fästes med ett band runt midjan.

Kvinnornas ytterplagg, här av grön vadmal, kallas tröjor oberoende av vilket material de bestod av. Den här tröjan är lång och har speciella dekorationer. Dessa detaljer samt färg och material visar på en tradition som anknyter till modet under 1600-talet. Senare detaljer, två sömmar på ärmarna och mittsöm i ryggen, visar att den levt vidare och förändrats med traditionen. På så sätt har den fått en lokal stilprägel.

I Ekshärad finner man belägg för ett par olika typer av silverbroscher,

s k söljor. De användes dels att fästa ihop särken vid halsen och dels att hålla ihop sidenschalen med. En typ av sölja är rund och har runda, skålformade hängen, en annan typ är hjärtformad med krona och har rutformade hängen. Särskilt den runda söljan anknyter till medeltida traditioner och de användes till festdräkterna.

Huvudbonaden är en linnehätta med spets, hatt, som användes av de gifta kvinnorna. Häruppsättningen, i nacken, stöds av ett målat s k härnöver. På 1830-talet blev det mycket populärt med huvudkläden, de kunde vara av vitt, smidigt linne eller bomull. Huvudkläderna var broderade i vit eller flerfärgad tambursöm. Mönstrade bomullskläden användes också. Först sattes huvuddukarna utanpå linnehättan och den syntes knappast. Därför kom så småningom bruket att ha en hätta bort och de gifta kvinnorna hade i stället häruppsättning med härnöver och huvudduk.

Den gifte mannen klädde sig i långrock och hög hatt vilket var den vanliga fest- och kyrkklädseln. Hatten, på bilden, är av 1840-talstyp och hattar köptes på marknader och i städer varför de blev relativt modebetonade och saknar lokal prägel. Till högtids- och festklädseln hörde halskläden av siden. De liknade kvinnornas sidenkläden men veks till en remsa som lades

två varv runt halsen och knöts mitt fram med en dubbelknut. Halsklädena knöts utanpå skjortkragarna vilka därför stod rakt upp. Långrocken, av svart kläde, knäpps framtil med hakar och hyskor. Stilhistoriskt har den utvecklats ur det franska modet i slutet av 1600-talet. Den här rocktypen har mer figurformad tillskärning än medeltidens rock. Typiskt för stilen är även de höga uppslagen på ärmarna. Detaljer som tillkommit senare är bl a midjesöm runt midjan. En speciell detalj för rockarna i Ekshärad är att bakskörtet, rockens nedre mittparti baktill, är rynkad.

Stickade fingervantar eller "nålade" (sydda med ben- eller metallnål) tumvantar med broderier användes av både män och kvinnor.

Skorna är s k svenskskor eller becksömsskor. De har mellansula av näver och knyts med remmar. Plösen är låg och utklippt i kanten. Denna skotyp anknyter till 1600-talets skomode och finns bevarad i övre Klarälvdalen. Där var den lika för både män och kvinnor.

Dessa dräkttraditioner bevarades till fram emot 1850-talet i Ekshärad sn.

BILD OCH TEXT:
Värmländska
Ungdomsringen

LÖRDAGEN DEN 1 DECEMBER 1973

Våra bygdedräkter:

NW 24-11-1933

I dag från Ekshärad

Bygdedräkterna har, generellt sett, utvecklats ur den medeltida klädseln, sedan har de förändrats ryckvis i förhållande till det vi kallar modedräkten, alltså de högre ståndens klädsel. Upplösningen av dessa dräktraditioner skedde i samband med industrialismens genombrott, omkring mitten av 1800-talet.

Bilden visar dräkter från Ekshärad sn i övre Klarälvdalen. I Älvdals härad har man längst bevarat de lokala dräktraditionerna i Värmland.

På bilden är spelmannen klädd i en något enklare dräkt, med byxor och väst i vadmal, medan den andre mannen har skinnbyxor och väst av brokad. Den modeepok som i början av 1800-talet påverkade bygdedräkterna var empiremodet. I dessa mansdräkter ser man det genom att byxorna är höga i midjan, ja, så höga att man behövde hängslen för att de skulle sitta bra. Vadmalsbyxor är en rekonstruktion efter beskrivningar och sydda på samma sätt som de

bevarade skinnbyxor. Byxor har s k lucka framtill vilken knäpps med knappar. På byxor, som tagit intryck av modet efter 1830-talet, blev luckan bred, den nådde ända ut i sidorna, de här byxor är av den typen. Västarna är också i typisk empirestil de är korta och har ryggstycken av fodertyg. Det senare var inte något bevis på fattigdom utan främst en modedetalj. Den röda västen är enkelknäppt medan brokadvästen har dubbla knapprader. Båda västarna är högtidsplagg, troligen brudgumsvästar från början.

Strumporna har genomgående varit vita för männen. Oftast var de av ylle men i Ekshärad förekom även bomullsstrumpor. De stickades i tvåtrådsstickning och de finaste hade broderade röda "löv" på vristerna. Strumporna hölls uppe med strumpeband som i regel flätades av restgarner i olika färger, men till festbruk kunde man ha mönstervävda strumpeband.

Huvudbonaden som spelmannen bär är en s k kilmössa. Den typen av huvudbonad har så gamla traditioner att man inte kan avgöra dess verkliga ålder.

I Ekshärad har kvinnorna, under 1800-talet, livkjol med ett löst liv-

stycke utanpå. Med livkjol avses ett plagg där liv och kjol är hopsytt. Under medeltiden bar kvinnorna en livkjortel där midjesömnen satt strax under armhålorna, liv och kjol bestod av olika material och hade olika färger.

I Älvdals härad har vissa stildrag ur den medeltida livkjolen bevarats och blandats med empiremodets sentida livkjol.

Livet på livkjolen, som på bilden döljs av det lösa livstycket, har midjesömnen placerad ca 1-1 1/2 dm ovanför midjan. Det lösa livstycket, på bilden, är av tryckt bomullstyg, kattun, det har djup ringning runt halsen, smala axelband och slutar ungefär i midjan. Framtill har det en s k "smäck", ett sköldformat stycke som sitter mitt över knäppningen. De här angivna detaljerna är typiska stildrag för empiremodet. I socknen finns även livstycken av äldre typ bevarade.

Halsklädet är av mönstrat siden, av en allmän typ. Sidenkläden köpte man förr på marknader och i städer varför de inte har någon lokal prägel.

Kjolväskan, av svart vadmal, har upptill en mässingsbygel med hake.

Bild och text: Värmländska Ungdomsringen.

Våra bygdedräkter

Kvinnodräkt i N. Finnskoga

Från Norra Finnskoga sn finns det inte så många plagg bevarade i jämförelse med de andra socknarna i övre Klarälvdalen. Bl.a. finns det endast en livkjol och ett ytterplagg men flera förkläden och huvudkläden. Det kan tyckas vara ett alltför svagt underlag för att kopiera en bygdedräkt efter. Vid närmare granskning av livkjolen och jackans tillskrifning visar de inte några större likheter med dräktplaggen från Dalby sn men däremot har de en påfallande likhet med motsvarande dräktplagg från Norra Ny sn. Hur ska man förklara det? Tillräckliga undersökningar har ännu inte hunnit göras varför någon bestämd förklaring inte finns. Orsakerna är troligen flera, bl.a. kan det bero på att dräktskicket upphört något tidigare i Norra Finnskoga än i Dalby. Dessutom kan Dalby ha varit ett mer administrativt centrum omkring mitten av 1800-talet så att där funnits representanter från olika samhällsgrupper, vilka fått inflytande över kvinnodräkterna. Observera att männens dräktskick har förblivit detsamma i båda socknarna. Samstämmigheten mellan vissa kvinnoplagg från Norra Ny och

Norra Finnskoga kan bero på att dessa plagg representerar ett äldre dräktskick och att de tidigare även använts i Dalby sn. Tyvärr är inte våra kunskaper tillräckliga för att vi med bestämdhet kan säga detta.

Liksom livkjolarna i Norra Ny och Ekshärad har livkjolen i Norra Finnskoga medeltida stildrag som kombinerats med vissa empiriformer som t.ex. att kjolen är lång och relativt snäv. Längst ned sitter en röd, tvinnad ullgarnsnodd som skydd mot nötning av kjolkanten.

Livstycket är av svart ylle och knäpps framtill med hakar och hyskor. Midjesömmen är placerad c:a 10 cm ovanför midjan. De äldsta stildragen i denna livkjol är kjolens gröna färg samt att den nedtill, på insidan, är uppskodd med ett mönstervävt band.

Originalplaggen till livkjolen och förklädet är från 1840-talet och den ålderdomliga typen av livkjol har kombinerats med ett stortriggt förkläde, av köptyp som är från den tid då dräkten syddes.

Någon speciell huvudbonad för de

gifta kvinnorna tycks inte finnas bevarad utan här rekommenderas samma typ av linnehätta som förekommit i Norra Ny sn. Utanpå denna "hatt" kan man sätta olika huvudkläden som t.ex. ett blå- och rödtrigt bomullskläde.

En väskbygel av mässing visar att man har använt den medeltida väsktypen och den kan ha varit prydd med broderier.

Yttertröjan, på bilden av mörkbrun vadmal, har samma tillskrifning som jackan i Norra Ny förutom att den inte har så markerade "näsor" baktill. Den når endast till midjan och blindslagen på ärmarna är garnerade med ett smalt rött band samt en ullgarnstofs.

Från socknen finns nålade ylle-
vantar i olika färger med broderier i de vanliga blommotiven men även med broderier i ränder i geometriska mönster.

**Bild och Text:
Värmländska
Ungdomsringen**

LÖRDAGEN DEN 19 JANUARI 1974

LÖRDAGEN DEN 12 JANUARI 1974

Våra bygdedräkter:
Mansdräkt i N. Finnskoga

Vid beskrivningen av mansdräkter från Dalby en konstaterades att männens dräktskick varit detsamma även i N:a Finnskoga eftersom Dalby före 1830-talet även omfattade S:a och N:a Finnskoga socknar.

Från S:a Finnskoga finns det inte tillräckligt material bevarat för att man ska kunna bilda sig en uppfattning om det funnits ett lokalt dräktskick där.

Den finska invandringen, till norra Värmland, skedde omkring mitten av 1600-talet och senare. Finnarna kom mest från Tavastland och Savo, vars natur påminner om den värmländska, men de tycks ha varit för fattiga för att äga ett lokalpräglat dräktskick från sin hembygd. I Värmland levde finnarna mycket isolerade från svenskarna varför deras seder och bruk beträffande klädseln inte nämnvärt påverkat den svenska befolkningen.

Bilden visar en mansdräkt med ytterplagg, den s.k. tröjan, en rock med medeltida traditioner. Det karaktäristiska för rocken är att den saknar midjesöm, framstyckena och bakstycket är helskurna, ärmarna har endast en söm. Knäppningen sker

med hakar och hyskor. Tillräcklig vidd nedtill får man genom två kilar som är isydda i bakstycket. Färg och material, i form av mörkbrun vadmal, anger också att rocken har gamla traditioner. Ett plagg som har en så lång och obruten tradition bakåt i tiden har ändå utvecklats och förändrats med tiden. Några sådana detaljer av senare dato är de röda uppslagen på ärmarna, blindslagen, och den röda slån framtill under knäppningen. Kragen har förändrats från en smal remsa till en hög krage. Några andra detaljer är den smala röda remsan, paspoalen, som är placerad i kragens nederkant. En speciell detalj som trots sin litenhet haft en stor betydelse är de två små, c:a 3 cm långa, röda remsor som är isydda i ärmsömmen invid skuldrorna. Dessa paspoaler kallades "betroendemärken" och de markerade att bonden själv ägde sin gård. Uppgift förekommer om hur en bonde, som sålt sin gård, inte tagit bort märkena vilket inte tolererades av grannarna utan de såg då till att märkena togs bort. Bonden ansågs inte vara en betrodd karl när han sålt sin gård.

Till en sådan här rocktyp borde sti-

lenligt höra en hatt med breda brätten och låg, rund kulle. Sådana hattar finns inte bevarade, utan på bilden är det en hatt av 1840-talstyp som används. En annan huvudbonad som varit mycket vanlig, i nästan hela landet, är en sorts skrämmössa av mörkbrunt skinn, s.k. skinnkaskett. Det tycks ha varit den vanligaste huvudbonaden efter 1820-talet. I Värmland är det just i Dalby och N:a Finnskoga som den blivit bevarad.

Nålade vantar i vitt, svart eller brunt ullgarn med broderier i olika färger användes under den kyliga årstiden.

Strumpebanden var även i Dalby och N:a Finnskoga som regel flätade i olika färger. De finare brudgumsstrumpebanden var vävda med mönster i rött. Skorna var s.k. svenskskotyp med mellansula av näver och de knöts med skinnremmar.

Jämför man dräktskicket i Dalby och N:a Finnskoga socknar så finns det mer detaljupplysningar om det från Dalby. Eventuellt har dräktskicket upphört något tidigare i N:a Finnskoga sen.

Bild och text: Värmländska Ungdomsringen.

Våra bygdedräkter: *Na Finnskoga-dräkterna*

Vid en närmare granskning av de dräktplagg som inlämnats till Nordiska museet finns det bl.a. ett par förkläden som angetts vara från Dalby, men vars stil inte passar ihop med de livstyckskjolar som bevarats därifrån. Ett av förklädena, som kopierats och syns t.v. på bilden, är av röd rask, ett tunt maskinvävt ylletyg som är vaxat. Rask var ett populärt material till vissa högtidsplagg i bygdedräkterna under 1700-talet. Det här förklädet har en speciell form som är äldre än de breda förklädena med lagda veck och som knyts i midjan. Högst upp sitter en c:a 5 cm hög remsa av vadmal vid vilken förklädet är fastsytt och tätt rynkat. Förklädet har inga knytband e.d. utan hålls uppe med ett bälte som sätts ihop med hakar och hyskor och förklädets övre del, vadmalsremsan, når ovanför bältet och hindrar förklädet att glida ned.

Beträffande förkläden kan nämnas att de förekommit allmänt i bygdedräkterna, de har brukats längre tillbaka i tiden hos de enklare samhällsgrupperna än i modedräkten, där det inte blev vanligt att bära förkläden förrän under 1500-talet. Trots att förklädet är ett så enkelt plagg har dess detaljer såsom rynkor eller veck, dess fästaneling, längd, bredd och utsmyckning varierat mycket under den tid bygdedräkterna levde. Det finns många belysande uppgifter om seder och bruk som är förknippade med detta enkla plagg. Några bälten som inlämnats till Nordiska museet lär också ha kommit från Dalby, men på dräkttyper med livstyckskjol har bältet ingen funktion. Flera av bältena består av två omöstrade band, underst ett blått och överst ett rött och ovanpå dem sitter omkring 20 st gjutna cirkelformade tennbeslag.

Denna sammansättning av plaggen, som syns t.v. på bilden, anger en obruten traditionslinje till medeltiden; livkjolen med olika färger och material i liv och kjol; det höga och relativt smala förklädet som är enfärgat, samt bältet. Kjolen och förklädets färger och material anknyter också till gamla traditioner.

På mansdräkten syns något av vad man kunde ha i västfickan, en klocka med kedja av den typ som hade en nyckel fäst vid kedjan.

I Dalby och Finnskoga är det den långa rocken som haft den största betydelsen när det gäller männens dräktskick, enligt de bevarade plaggen, medan männen i Norra Ny och Ekshärad stoltserat med olika västar. Om det funnits plagg som tillverkats under t.ex. slutet av 1700-talet skulle troligen visa att särskilt mansmen även kvinnodräkterna i övre Klarälvdalen haft ett mer likartat utseende.

Nu kan man fråga sig om det är riktigt att "ta" vissa plagg från en socken och sätta på en dräkt från en annan socken. När det gäller Norra Finnskoga och Dalby så vet vi att denna sockenindelning inte är äldre än från 1830-talet samt att mansdräkterna är desamma i båda socknarna. Med hänsyn till det frågar man sig om vissa kvinnoplagg från Norra Finnskoga och vissa från Dalby utgör en äldre dräkttradition från den tidigare gemensamma socknen.

Orsaken till att man studerar bygdedräkter behöver inte vara att man ska skaffa sig en sådan, man är kanske allmänt bygdehistoriskt intresserad så att man med bygdedräkternas hjälp får en större kännedom om respektive socknar. Eftersom det har gått flera generationer, efter bygdedräkternas stagnation, har inte tra-

ditionerna förts vidare varför det är mycket vanskligt att kopiera dem. Vissa saker förstår man och lär känna men aldrig allt. Man blir heller aldrig "klar" med någon dräkt, även om de flesta plaggen spårats upp. Man kanske finner något mer plagg, träffar någon person som minns mer, hinner läsa fler boupppteckningar och andra skriftliga uppgifter. Detta gör att man hela tiden måste vara beredd att komplettera bilden av dräktskicket.

Under denna serie med "Våra bygdedräkter" har vi hela tiden rört oss med sådana dräkter som är kopierade efter bevarade plagg med undantag för dräkterna från Östervallskog sn. Plaggen finns på riks- och länsmuseumerna samt i respektive bygder. Förutom dessa finns det ytterligare några få som bevarats i ett komplett skick men de är ännu under granskning och analysering.

Med tanke på de skiftande kulturformer som existerat i Värmland från c:a 1500- till 1850-talet står det klart att alla socknar i landskapet inte haft sådana här dräkttraditioner. Bl.a. måste man ta hänsyn till att östra Värmland tillhört Bergslagen, vårt lands äldsta industribygd, där det botten andra samhällsgrupper än självägande bönder. Detsamma gäller befolkningen runt Väneren där sjöfarten fört med sig nyheter och där de flesta städerna vuxit upp. I de alltför fattiga och glest befolkade trakterna har det heller inte funnits sådana här traditioner. I vissa socknar finns det inte tillräckligt med bevarat material, dräktskicket upplöstes kanske under 1700-talet eller tidigare.

Bild och text:
Värmländska
Ungdomsringen

LÖRDAGEN DEN 26 JANUARI 1974

FRYKSDALSDRÄKTEN

Foto: MATS FREDRIKSSON

Redan hos Västra Amterviks- och Sunne-drakterna presenterats och flera av de andra socknarna i Fryksdalen har sina speciella dräkter. Men det finns också en Fryksdalsdräkt, som presenteras denna vecka.

Livkjolen, som ingår i kvinnodräkten, är av randat tyg. Brunt bomullsgarn med inslag av rött, grönt, brunt och vitt. Kjolbanden är tillverkade av bomullsgarn i svart och grått och filtgarn i rött och grönt. Det här bandet före-

kommer huvudsakligen på Lysviks-sidan.

Förkladet: grönt bomullsgarn med breda bårder i blått och grönt. Förkladesbandet är i mörkblått, rött, gult, grönt och blekt bomullsgarn.

Overdelen är av vitt linne.

Halsklädet är vitt med vackra broderier.

Harstrykare, som härnävret också kallas brukar bäras till Fryksdalsdräkten.

Mansdräktens färggranna västtyg är förmodligen från 1800-talets början. Tyget har troligtvis kommit från Norge och är skotskinspirerat. Skinnbyxorna är från Fryksande och knapparna har fryksdalsstöpore tillverkat.

Västen har nervikskrage med små släta knappar och fickorna har lock. Västens rygg är av blaggarnsväv, grovt linne.

Monstret till strumpebanden kommer från Östmark.

Barbro Ljungqvist plockar vitsippor samtidigt som hon visar Ö:a Fågelviksdräkten.

Ö:a Fågelviks bygdedräkt

I sommar kommer den kvinnliga bygdedräkten Östra Fågelvik att invigas. I samband med en högtidlighet vid den gamla kyrkplatsen förrättas invigningen.

För närvarande finns det tolv

damer i Östra Fågelvik, som sytt bygdedräkten.

Eftersom Ö:a Fågelviksdräkten ingår i samma dräktområde som Ölme och Väse är kjolen randig, livstycket rödmönstrat och förklä-

det grönt. Till dräkten hör vita strumpor.

På färgbilden bär Barbro Ljungqvist en liten vit linnehatt. Hon berättar också att halsklädet kommer från Hulda i Rud.

De invigde sin nya bygdedräkt vid mässa under bar himmel

I strålände sommarväder hölls för tredje året i rad friluftsgudstjänst vid den gamla kyrkplatsen i Ö:a Fågelviks församling på söndagen. Det har blivit en tradition i Ö:a Fågelviks församling att hålla utomhusgudstjänst just på missionsöndagen. Årets friluftsguds-

tjänst blev speciellt högtidlig då den nya bygdedräkten för Ö:a Fågelviks församling invigdes. Efter högmässan lågade de drygt 200 gudstjänstbesökarna till Björka gård där det bjöds på kyrkkaffe.

Forts. å sid. 4

MÅNDAGEN DEN 1 JULI 1974

I samband med friluftsgudstjänsten vid den gamla kyrkplatsen i Ö:a Fågelvik på söndagen inrigdes församlingens nya byggedräkt av prosten Ann-Marie Fryzelius.

Foto: Staffan Nyström.

Tolv damer poserade i den nya bygdedräkten framför församlingen efter friluftsgudstjänsten.

Forts fr sid 1

Det var på gamle domprosten Lindströms inrådan som Ö:a Fågelviks församling började göra friluftsgudstjänsten på missionssöndagen till en tradition. När domprosten Lindström besökte den första friluftsgudstjänsten i Ö:a Fågelvis utbrast han: - Det här skall ni göra till en tradition.

Friluftsgudstjänsten hålls alltid på den gamla kyrkplatsen vid Björka gård. Kyrkplatsen har anor från 1100-talet. Det är hembygdsföreningen i Ö:a Fågelvik, under ledning av ordföranden Harald Bergius, som skött utgrävningen av den gamla kyrkplatsen. På den gamla kyrkplatsen, som ligger mitt ute på en åker, har hembygdsföreningen låtit resa en minnessten och ett träkors.

Sitta i gröngräset.

I det strålände sommarvädret hade många församlingsbor sökt sig ut till den gamla kyrkplatsen för att vara med om friluftsgudstjänsten. Alla fick inte plats på de bänkar som man ställt upp utan fick slå sig ner i gröngräset.

Kyrkoherde John Fryxelius, som ledde gudstjänsten, tog i sin predikan upp den svenska missionen. Han berättade om den väckelserörelse som just pågår i framförallt Tanzania och Etiopien.

- Det är en väckelserörelse som svenska kyrkan kanske sldrig upplevt tidigare, sade John Fryxelius.

Han berättade också att den svenska missionen just nu firar

framgångar, i Indien, Japan, Malaysia och Kina (Hong Kong).

Vite mannen ett problem

- Det stora problemet i tredje världen är den vite mannens framfart. I framtiden måste vi lära oss att ta lite mindre från tredje världen, och ge lite mer, sade kyrkoherde John Fryxelius.

Den svenska missionen behöver i år 2,5 miljoner kronor för att klara av sin verksamhet. De pengarna kommer att tas från de kollekt som tillfaller den svenska missionen.

Söndagens kollekt i Ö:a Fågelviks församling blev 1.584 kronor. De pengarna kommer uteslutande att gå till den svenska missionen.

Bygdedräkten invigdes

Direkt efter högmässan invigdes den nya bygdedräkten för Ö:a Fågelviks församling. Det var pastor Ann-Marie Fryxelius som förklarade den nya bygdedräkten invigd. En grupp damer ur Ö:a Fågelviks hembygdsförening poserade i den nya dräkten framför församlingen.

Ö:a Fågelviks bygdedräkt är identisk med Väses och Ölmes bygdedräkter. Det är bara halsklädet som skiljer de olika församlingarnas dräkter åt. Halsklädet på Ö:a Fågelviks bygdedräkt är vit och rödrutig medan Ölme och Våse har helt vita halskläden.

Tingsprotokoll berättade

Fru Alice Sjöholm/Karlsson berättade vid kyrkkaffet på Björka gård att arbetet med att skaffa

Kyrkoherde John Fryzelius

Efter högmässan var det kyrkkaffe

De invigde sin bygdedräkt – mässa under bar himmel

fram bygdedräkter för Ölme, Våse och Ö:a Fågelvik påbörjades 1959 i Ölme församling. Man tog kontakt med landsantikvariet i Göteborg och fick låna tingsprotokoll från 1744-1794. Av tingsprotokollen gick att utläsa vilken typ av kläder som tillhörde varje hemman.

Det visade sig att den vanligaste klädedräkten var rödrandig kjol, rött liv och grönt förkläde. Hembygdsföreningen arbetade intensivt med att få fram olika tyger och lyckades slutligen få fram ett förslag som skickades till dräktnämnden i Värmlands hembygdsförening. Dräktnämnden godkände förslaget och 1961 invigdes Ölmes dräkt. 1967 invigdes också mansdräkten som kommer att bli gemensam för Ölme, Våse och Ö:a Fågelvik.

Tre damer och en karl

Det är mycken arbete som ligger bakom Ö:a Fågelviks bygdedräkts tillkomst. Det är i första hand Ester Ljungkvist, Helga Nilsson och Edith Andersson som ligger bakom dräkts tillkomst. De tre damerna har vävt och sytt nästan alla dräkter.

En karl, Verner Johansson, har också stor del i att bygdedräkten blivit till. Han har nämligen vävt

banden runt ärmarna och runt kjolkanten.

Vid kyrkkaffet på Björka gård hade man dukat för 400 personer.

Alla fick inte plats på de uppställda bänkarna utan fick slå sig ner i gröngräset.

Aven om det inte kom 400 personer så hade kaffe och bröd en strykande åtgång. För underhållningen vid kyrkkaffet svarade kantor Olof Franke med spel på träskofiol. Barbro Boström och Kerstin Nilsson ur kyrkokören underhöll med sång.

Text och bild
Staffan Nyström.

Dräktsforskning i Gillberga

Nov 2-4 1962

Anna-Greta Pählman talar dräkter med fru Maj Nilsson och landsfiskal Carl-Eric Ceder.

Man är inte så långt från målet nu i Gillberga - att få en egen bygdedräkt. Mycket arbete har nedlagts både i den skriftliga och praktiska forskningen. Men så har man också åtskilligt att visa upp ifråga om resultat.

Häromkvällen hade hembygdsföreningen i Gillberga - det är i dess regi arbetet bedrivs - sammanträde uppe i Rönngården i Nysäter, Landsfiskal Carl-Eric Ceder, som är ordf. i forskningskommittén redogjorde för dräkten. Kjolen, sade han, har vi tänkt oss blå med röda ränder i. Livstycket skall vara enfärgat rött, överdelen vit med ståndskrage och förklädet randigt på ljus botten.

Frk. Anna-Greta Pählman Värmlands hemsöjd, som var inbjuden som gäst uttryckte sin glädje över det fina arbete man utträttat och underströk också det ansvar, man måste känna i allt sådant här arbete. Men hon framhöll också, att man

verkligen visat det i allra högsta grad från gillberghöll. Därefter gav hon en kort orientering om, hur en dräkt liksom lever kvar eller försvinner i en bygd, hur rikedom och fattigdom, avspeglar sig i den speglad i dess färger. Hon talade kvalitét och menade, att nya tiders tyger inte får komma med liksom inte något sådant absurdt som skospännen utstansade i rostfri plåt.

Från Svanskog där samma arbete hunnit ungefär lika långt hade kyrkoherde Carl-Axel Högmer och rektor Yngve Broström slutit upp. Och från borgviksorienterat håll framlades förslag om, att även denna bygd skulle få vara med i fråga om Gillberga-dräkten. Kvällen avslutades under fortsatt diskussion kring kaffebord med härligt hembakat bröd.

Peter Jansson - föreningens ordf. tackade och fröken Pählman manade de intresserade att inrikta sig på att finna fram band och halskläde.

NWT 21/6 1974 Mellan bodarna i Nysäter visar fru Maj Nilsson Gillbergadräkten.

Gillbergas bygdedräkt

I Nysäter har köpmännen som kommit längs Byälven och deras kolleger, som haft sina färder västerut, stämt möte. Det berättar raderna av lodrar uppe på kullen om bl. a. Här har den allmogon i Gillberga försett sig ned "köpetyg".

Österom ligger gården Kik på en kulle. Den blå kjolen med röd rand-

ning kommer från den högt belägna gården.

Tyget till förklädet är kommet från tant Maria i Dammånga. Det är röd-blåtrandigt. Livstycket är också rött, överdelen är av vitt linne med vackra broderier vid handlinningen.

I Rotvik hos syskonen Anton och Augusta Jansson fann man en mycket

väl bevarad taska. Denna väska ingår nu i Gillbergadräkten.

När dräkten invigdes 1967 var det ett femtiotal damer som sydde upp dräkten. Tyget till kjolen, förklädet livstycket och halsklädet har väverskan Agda Larsson tillverkat.

Mats Fredriksson

Glava bygdedräkt

I morgon kommer Glavadräkten att invigas efter högmässan i Glava kyrka. På bilden är det Helen Karlsson som visar den nya dräkten.

Det är ett tjugotal damer som håller på att sy dräkten men alla hinner inte få den vackra glavadräkten klar till invigningsdagen. Lika många damer ytterligare har visat stort intresse för dräkten så man hoppas att det snart nog ska finnas ett fyrtiotal damer som bär dräkten.

Från gamla bouppteckningen har man funnit anteckningar, som visat på vilka de vanligaste kläderna var förr i glavatrakten. Man har bl.a. kunnat konstatera att katunförkläden var de vanligaste. Silkeschalar i olika färger var likaså allmänna i Glava. I Bultered fann man ett livstykke och man räknar med att klädesplagget är från 1700-talet och från samma gård kommer den bindmössa med stycke, som ingår i Glavadräkten. Liknande mössor har åtskilliga

berättat att de sett i bygden. Tyget till kjolen fick man från en liten tygbit, som man tror har varit en kjol. Överdelen är av vitt linne och har fått en sånt utseende som var brukligt under 1700- och 1800-talet i de här trakterna.

Livstycket har ett hemvävt hel-lindefoder som är randigt. Mönstret till förklädet har man hämtat från ett gammalt lapptäcke. Mönstret på förklädet är tryckt av textilkonstnärinnan Ulla Karlsson, Arvika.

Våra bygdedräkter:

Forshaga-Grava

1773 gavs Erik Fernows bok "Beskrifning öfver Wärmeland" ut på ett förlag i Göteborg, och ur den boken har hembygdsföreningens ordförande i Forshaga Albert Jansson m.fl. letat fram beskrivningar på den dräkt, som finns i Forshaga och Grava. Man skrev också till landsarkivet i Göteborg för att få kopior på gamla boupp-teckningar och auktionsprotokoll. Efter ytterligare forskning kom man fram till en rekonstruktion av dräkten, som stämde mycket väl överens med den beskrivning, som man funnit i Fernows bok.

Nu finns både kvinno- och mansdräkt. Dräkten kallas Forshaga-Grava-dräkten.

Kvinnornas kjol är tillverkad av mossgrönt ylle. På insidan av den nedre fällen finns ett hemvävt vackert band.

Förklädet har sin egen lustiga historia. Fruarna Elsa Kihlman och Tora Ekman var vid ett tillfälle hemma hos Alfred i "Muggen" och fann då ett gammalt lapptäcke, som Alfred fått från sin mor. I det färggranna täcket fanns ett tygstycke, som senare fick bli mönster till Forshaga-Grava-dräktens förkläde.

Skjortan är i vitt linne liksom schalen, som är broderad med ett blom-mönster. Damerna har en liten svart hätta med knypplad spets.

Karlarna har svarta vadma lsbyxor med mässingknappar och de vita strumporna hålls uppe av hemvävda

knätöfsar. Västen är grön med inslag av ett rostfärgat mönster. Baktill är västen grå. Herrarna har högre krage på sin vita skjorta än damerna.

I samarbete med Värmlands hemslöjds dräktkommitté, har man arbetat fram dräkten, som kunde presenteras 1956.

Spetsarna har gjorts av Saga Wallin-Eklund.

Det var hembygdsföreningens sgrupp i Forshaga som tog sig för att väva tyget, som skulle gå åt till dräkterna, och flera av damerna sydde så sina dräkter.

För ett par år sen tog hembygdsföreningen ett mycket fint initiativ. Det hade kommit igång ett stort ungdomsdanslag och de behövde dräkter. Hembygdsföreningen sydde upp 12 flickdräkter och 8 pojkdiräkter, som de nu lånar ut till ungdomsdanslagets medlemmar.

Just behovet av dräkter till folkdansarna gjorde att den här dräkten spreds också till Grava. Grava och Forshaga har ju fram till 1919 varit en socken, Grava socken. Folkdansarna i Grava sydde upp både kvinno- och mansdräkter.

LÖRDAGEN DEN 23 FEBRUARI 1974

Fru Eva Ottosson visar Sven Erik Svensson hur man förr behandlade linet. Båda bär Forshaga-Grav-dräkten.

Fru Astrid Kyrk visar här Grums-dräkten.

Bygdedräkten i Grums

NWT 1/5-1974

Den blå tonen dominerar bygdedräkterna från Nor, Segerstad, Grums, Ed och Kil. Dessa dräkter ingår nämligen i ett sockdräktsområde där man använt sig av en och samma grunddräkt. Till dräkten

har man sedan från de olika socknarna tagit fram halskläden och förkläden.

I dag presenterar vi Grumsdräkten. Det är fru Astrid Kyrk som bär dräkten.

Halsklädet liksom förklädet är från Grumstrakten och banden som hör till dräkten har likaså kommit från gamla kläder som hittats i bygden.

Den blå färgen dominerar i Gräsmarks bygdedräkt, som här visas med sockenkyrkan i bakgrunden.

Gräsmarks bygdedräkt

Den blå färgskalan dominerar också bygdedräkten från Gräsmark.

Kvinnornas kjol är av brunt bomullsgarn med inslag av svart, rosa, rött, brunt och grönt. Livstycket är av rött ylle i tuskaft. Blått bomullsgarn är förklädstyget vävt av med inslag av blått redgarn.

Överdelen är vitt linne.

Två sorters band ingår i kvinnodräkten från Gräsmark. Skoningsbandet till förklädet är tillverkat av bomullsgarn i blått och orange och oblekt lingarn. Förklädesbandet är bomullsgarn i färgerna svart, mörkrosa, grönt, orange och blekt.

Det vita halsklädet är mycket vackert broderat.

Till dräkten bärs en vit linnehatt.

Mansdräkten från Gräsmark går helt i blått med undantag av de gula skinnbyxorna. Västen är blå liksom strumporna och den lilla trindhättan.

Text och bild: Mats Fredrikson

Hembygdsdräkten blev invigd på Glava-dagarna

ARVIKA (NWT)

NWT 22/7 1924

En av höjdpunkterna under årets traditionella Glava-dagar, som hölls under helgen, var återinvigningen av Glavas nya hembygdsdräkt med anor från 1700-talet. Dräktpremiären skedde i samband med söndagens högmässa i Glava kyrka och sammanlagt var det 15 damer och två flickor, som var iförda den nya Glavadräkten. Invigningen av dräkten förrättades av kyrkoherde Bertil Brunsson omedelbart efter högmässan, som hade samlat många kyrkobesökare. Hembygdsfesten, som inledde Glava-dagarna på lördagen samlade cirka 300 besökare och lika många deltog också i söndagens traditionella Glava-träff.

Upptakten till Glava-dagarna skedde traditionellt med en hembygdsfest vid hembygdsgården under lördagseftermiddagen där föreningens ordf. fru Greta Segersten välkomsttalade. Riksspelman Hans Bryntesson och Georg Berg underhöll därefter med musik medan Glava-gillet's ordf. Arland Segersten deklamerade Gustaf Fröding. Riksbekante dragspelaren Stig Bräck gav också en uppvisning medan sekr. i Värmlands Hembygdsförbund Sven Hellquist höll ett anförande. Han påtalade i detta att hembygdsrörelsen nu har fått medvind samtidigt som han gav Glava-föreningen en elog för deras omfattande hembygdsarbete. Gymnastikdirektör Lena Bylund gav en uppskattad gymnastikuppvisning med sina

flickor varefter följde en auktion efter en paus med kaffe och klengås. Auktionist var välbekanta Georg Ruus och han hade åtskilliga varor att klubba bort, vilka hade skänkts till hembygdsföreningen. Under hembygdsfesten berättade f. ordf. David Andersson och Martin Ryman om gamla ting i hembygdsgården för alla intresserade. Söndagens program inleddes med högmässan i Glava kyrka och dräktinvigningen varpå följde samling i församlingshemmet för 1924 års konfirmander. Efter högmässan var det också många besökare, som passade på att göra ett besök i en närbelägen utställning med gamla glavabilder, som arrangerats av John Johansson och Olov Björn. Allt filmat av Sten Nilsson. Även

"Boa" vid kyrkan hade många besök under Glava-dagarna, som avslutades med den traditionella Glasbruksträffen i Missionshuset. Där hölls predikan av Alf Johansson och vidare medverkade Iriskören i Arvika och Marianne Axelson med solosång. Givetvis blev det också kaffeservering utanför missionshuset i ett varmt men något mulet sommarväder. (LK)

En av höjdpunkterna vid årets Glava-dagar var invigningen av Glava nya hembygdsdräkt, som bars av 15-talet glavadamer.

Våra byggedräkter:

Kyrkdräkt på Hammarö

Fru Vivi Haglund iförd Hammarö kyrkdräkt på väg in i sin barndoms kyrka.

Sist i raden av byggedräkter på Hammarö visar vi den kvinnliga kyrkdräkten och där kan man använda ordspråket "man sparar det bästa till sist". Dräkten ifråga bäres på bilden av fru Vivi Haglund, f. Strömberg, numera Kramfors men som är uppväxt på Skoghall, och härstammar från en gammal hammarösläkt. Hon har känsla för hembygden och av naturliga skäl bär hon dräkten från sin hembygd.

Hennes kjol är av svart ylle med röd trefläta i nedre kanten. Förklädet i vitt linne med bred spets. Halsklädet bör helst vara av vitt linne med bred spets men kan också vara av siden i olika färger. Hon bär också en kopia av en gammal bindmössa i gult siden med broderier i kedjesöm.

Kjell Strömberg

Våra bygdedräkter:

Vardagsdräkt och kyrkdräkt på Hammarö

I raden av hembygdsdräkter presenteras här ytterligare två dräkter från Hammarö, dels den kvinnliga vardagsdräkten och dels den manliga kyrkdräkten.

Den kvinnliga vardagsdräkten, här buren av Karin Augustsson, som representerar en gammal hammarösläkt och själv är en duktig sömmerska som förfärdigat många dräkter från olika bygder och f.ö. varit kursledarinna i dräktsömnad.

Hon har här en livkjöl, randig i blått och gråbrunt, förklädet är vitt med röda ränder. Till de båda vardagsdräkterna - vi visade den andra förra

veckan - bärs rött livstykke, halskläde av tunt naturfärgat ylle med handtryckt blommönster i mörkt, rött och grönt efter ett gammalt halskläde som finns bevarat.

Överdelen är av linne eller bomull med hälsöm eller mönstervävda band i vitt och rött runt handlederna. Bindmössa som kan ha olika färger med stycke i spets eller som på bilden vitt linnehatt med spets framtill. Vita strumpor och svarta skor.

De båda männen Gösta Augustsson och Anders Jämtander bär kyrkdräkten. Den förstnämnde har en knälång

tröja av mörkblå vadmal med gröna träsar bak och grön kant fram. Västen är röd eller blå vadmal. Byxorna är av blå vadmal eller småskinn. Linne eller bomullsskjorta med vävda band vid handlederna. Byxorna knyts samman vid knäet av skinnremmar. Vita strumpor och svarta skor.

Bilderna är tagna i hembygdsgårdens stora sal i samband med febr. månadsmöte och där husfar hade härliga brasor tända i de öppna spisarna.

Kjell Strömberg

LÖRDAGEN DEN 9 FEBRUARI 1974

Karin Augustsson sitter i 10-mannasoffan och samtalar med Gösta Augustsson och Anders Jämtander

Foto: Gösta Rosén.

Våra bygdedräkter:

Vardagsdräkt på Hammarö

I Emaunel Ekmans bok Värmland, utkommen 1765 sidan 282 och 283 finns följande beskrivning av dräktskicket på Hammarön.

Citat: Mankiönets kyrkoklädnad är merendels en blå walmars tröja med flikfickor, blå eller gröna träsar baktill, armarna släta utan uppslag, lång till knäveck och med häckter uti. Västen af samma slag äfsen med häckter. Gula skinbyxor mäst med remmar wid knän, få med knappar och knäspennen. Hwita ullstrumpor. Swenska skor med remmar uti, få med spännen. Halsdukar mäst hwita äfwen swarta, hattar, gula handskar eller af klipping.

Qwinkiönets kyrkodräkt är merendels swarta tröjor och kiortlar af något slags tyg eller kläde, mössan swart och äfwen af andra färger, stycke under mössan merendels med spets på, hwidt kläde om halsen, som går med en snibb ned pr ryggen. Hwidt förkläde, handskar av klipping och merendels ett hwidt kläde i handen.

Hwardags och fiskare dräkten är bland karlarna, en gammal grå eller blå walmarströja, ett skin förkläde,

fästat med ett snöre om halsen, och fastspänt med rem i en solja på ryggen, räcker ej längre än ungefär ned mitt på läret. Skinbyxor, ullstrumpor, och swenska skor med många tändreckar uti slagna, så att de äro liksom skodda. Detta göra de icke allenast derföre att skon längre skall hålla, utan i synnerhet på det de må kunna gå och stå säkert på bergen vid siostranderna, der de fiska, de skulle eljest ofta kunna halka, sedan bergen blifwit af rägn eller påkommet vatten slippriga.

En gammal hatt hafva de merendels altid på hufwudet på 2:ne sidor nedslagen.

Qwinkiönets hwardags klädnad är gemenligen en grå walmarströja, en hemwäfwen randig kiortel, med swarta, hwita, gula och rödbruna ränder, en grof cattuns eller tygsmössa, en solhatt af halm, som wäl skyler ansiktet, men ej betäcker hufvudet, swenska skor på samma sätt beslagne, som karlarnas, och för samma orsak. (slut på citat)

senare i början på 50-talet några medlemmar med att undersöka hur en bygdedräkt på Hammarön kan ha sett ut. Det fanns inte tillräckligt med material för att kunna kopiera en dräkt efter bevarade plagg.

Med utgångspunkt från beskrivningarna i Ekmans bok och i gamla bouppteckningar har man komponerat kvinnlig vardagsdräkt och kyrkdräkt samt en manlig kyrkdräkt.

Kjolen som visas här har svart bottenfärg med ränder i rött, gult och vitt. Randigt förkläde i svart, blått och vitt.

Till kjolen kan bäras: Rött livstykke, Halskläde av tunt naturfärgat ylle med handtryckt blommönster i mörkt rött och grönt efter ett gammalt halskläde som finns bevarat.

Overdel av linne eller bomull med hälsöm eller mönstervävda band i vitt och rött runt handlederna. Bindmössa som han ha olika färger meg stycke i spets eller vit linnehatt med spets framtill. Vita strumpor. Svarta skor.

Hammarö
hembygdsförening

Inom Hammarö Hembygdsförening arbetade på 30-talet och

LÖRDAGEN DEN 2 FEBRUARI 1974

Foto: Gunnar Johansson

Hembygdsföreningens husmor Ingrid Olsson iförd vardagsdräkt

På bilden syns några av folkdanslagets medlemmar på de långa flätornas i början av 1920-talet. Knästående fr. v. danslagets grundare Lars Holmström, samt Gösta Carlsson som också var med från början. Stående t. v. syns makarna Hanna och Gunnar Hedén, samt längst t. h. Hugo Fäll.

Jössehäringarnas Folkdansare ^{V.F.} 50-åring som arbetar nordiskt ¹⁷⁻¹¹ (1967)

ARVIKA (VF) Lördagen den 18 november kommer Jössehäringarnas Folkdanser att fira sitt 50-årsjubileum med en festlighet på Folkliga Musikkolan, som allt sedan 1923 varit samlings-... dansarnas traditionella trettondagarskurs. Vid jubileet kommer man att bjuda på en uppvisning av gamla folkdanser och bland de inbjudna kommer folkdanslag från Lilleström och Oslo, samt den danska vänorten Skive, som man under årens lopp haft ett synnerligen gott samarbete med. Allt som allt räknar man med cirka 250 gäster vid jubileumsfestligheten, som säkerligen kommer att ytterligare befästa folkdansarnas goda samarbete med grannarna på andra sidan kölen och även i den danska vänorten Skive.

Inför jubileet har folkdansarnas energiska ordförande fru Birgit Södervall utarbetat en historik som ger en god bild av sällskapets verksamhet under det halvsekel som gått. Folkdanslaget bildades den 1 november 1917 och utvecklades först som en avdelning av SGU.

Eldsjälen, ledaren och initiativtagaren var konstsmiden Lars Holmström, som i viss mån fått impulser av Tyra Freding. Bland dem som var med redan från början var även Gösta Carlsson, Hanna Hedén, Ester Cronzell, Yngve Lindvall, Karin Persson, Hugo Fäll, Oskar Andersson och Signe Larsson. Under de närmaste åren anslöt sig sedan Greta Eriksson, Gunnar Hedén, Helge Lindstedt, Sina Reimer-Jansson, Hillevi Zet-terkvist, Margit Kåwe-Jansson, Viggo Nilsson, Maja Lidén, K.G. Gustafsson, Nora Holmén och Greta Eriksson.

FLYGANDE START

Laget fick en flygande start, då man började fara runt i bygderna på cykel för att få tag på dräkt-delar, samt uppteckna gamla danser och låtar. An i dag finns i sällskapet arkiv originalanteckningar som Lars Holmström gjort till Jössehärspolska, Fingerpölkett. Dansa på strå, samt Skarva och Skäggloppa.

1920 åkte 14 medlemmar till folkdansstämman i Stockholm, då man var med om att bilda Svenska Folkdansringen, som senare döptes om till Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur. För att vara riktigt fina hade man skaffat sig nya skor vid stockholmsbesöket. Den finheten fick man dock lida för i värmen då skorna vållade skavsår så att man måste söka svalka åt de illa medfarna fötterna i Skansens plaskdamm. Stockholmsbesöket stimulerade till nya ansträngningar och ett par år senare gjorde Jössehärslaget en uppvisning i Mariestad, där man enligt en gammal tidningsuppgift hade ett 20-tal danser på reportören. Resan dit gick med buss, som på den tiden inte var något tillförlitligt kommunikationsmedel. Bussen gick nämligen sönder och danslaget kom inte hem förrän på måndagskvällen, en helt dygn försenat.

1923 var jössehärtingarna med och bildade Värmländska ungdomsringen och samma år startade även de välkända Ingesundskurserna, som sedan anordnas årligen. Det framgår vidare att laget deltog i den nordiska stämman i Bergen 1928 och samma stämman i Köpenhamn 1931.

NORGERESOR

1930-talet var annars norgeresor-nas decennium. Man fick då kontakt med en norsk supporter som hette Villy Syversen-Rognerud, som ordnade många uppträdande på norska sidan. 1932 började man således att medverka vid midsommarfestligheterna på Glomdalsmuseet där även rektor Valdemar Dahlgren berättade om midsommarfirandet i Sverige. Andra platser där man framträdde var bl.a. Oslo och Sarpsborg.

Vid 20-årsjubileet utarbetade man en lagring, som var utförd i rostfritt stål, med gravyr av de första tonerna i "Så väva vi vadmal". Vid sommarstämman i Stockholm 1939 deltog laget med 20 deltagare och gjorde, efter att ha övat två gånger i veckan hela året, stor succé. Sedan kom krigsåren, då det blev totalstopp på samarbetet med de norska vännerna och även hemma var det svårt att hålla igång verksamheten, eftersom pojkar ofta låg inkallade.

1945, då gränserna åter öppnades, blev ett glädjens år och då återknöts även kontakterna med Norge. Redan samma år i augusti gästade ett 20-tal norska folkdansare Ingesund en hel vecka och därmed var samarbetet med de norska vännerna åter igång.

1947 ordnades en resa till den danska vänorten Skive, tillsammans med Sällskapet Värmlänningarna och Sandströms Gossorkester, varvid den danska gästfriheten höll på att ta musten ur jösse-

härtingarna. Samma år skedde även en stark nyrekrytering med ett 20-tal nya medlemmar. Åven 1948 åkte 26 dansare till Skive, där man kunde uppföra ett verkligt gediget program och sedan har man haft en rad utbyte både med Danmark och Norge.

MIDSOMMAR PA SÅGUDDEN

1948 träffade danslaget ett avtal med Forminnesföreningen, varigenom man kunde ta Slöjdstugan på Sägudden i anspråk som samlingsplats. Genom vävning och slöjd har man själva skapat en trivsamt miljö i stugan. Samma år startades också midsommarfestligheterna på Sägudden, först i danslagets regi och sedan tillsammans med ytterligare tre föreningar. Genom egna insatser har man här fått vara med och bevara gamla tiders midsommarfirande.

VINSKÖRD I FRANKRIKE

1939 deltog åtta medlemmar i danslaget i den av Säffle Folkdanslag, anordnade 14-dagarsresan till Frankrike och vinskördefesten med folkdanstävling i Dijon, här skördade jössehärtingarna en av de största framgångarna och ett foto på väggen i klubblokalen av 2:dra-priset, "Collier-d 'Argent'" erinrar än i dag om den goda placeringen.

1960 drabbades laget av två svåra förluster, då Bertil Holmén, lagets mångåriga ordförande och eldsjäl avled hastigt, liksom dansledaren Erling Jansson.

1962 gjorde laget en resa till Holland och Tyskland, varjämte dess

uppträdande något av tradition. 1965 startade man en ny

nyrekrytering som ledde till att i genom har danslaget nu 88 medlemmar, varav många ungdomar.

Det är således en livaktig förening som på lördag firar sin 50-åriga tillvaro, för att sedan bygga vidare för att bevara de kulturella traditioner som man nu kan se tillbaka på.

Jlson.

Färggrant gästabud i Arvika NWT 20/11 1962 då Jössehåringarna fyllde 50

ARVIKA (NWT)

Jössehåringarnas folkdansares 50-årsjubileum på lördagskvällen i Ingesunds musikskolas stora sal blev ett av de färggrannaste gästabud, som väl någonsin skådats i Jösse härad. Folkdansare från Norge och hela Värmland liksom jössehåringarna själva var iförda sina grannaste bygdedräkter och vid fondväggen gav en målning av Storstugan på Sägudden en extra festlig prägel åt gästabudsalen. Gästabudet blev också ett gästabud på äkta jössehårmän där de drygt 300 jubileumsdeltagarna bjöds på skinka, melon och lax varefter dansen trädde till fram på småtimmarna.

Inte mindre än 30 talare gratulerade och lyckönskade det 50-åriga danslaget och bl.a. erinrades om folkdansens betydelse från Birger Jarls tid till i dag. Gåvor som ordföranden fru Birgit Södervall fick ta emot var många och nästan allt från blommor och silverfat till en jätteslev med strängar överlämnades. Att det gick att spela på sleven gjorde givetvis succé och den liksom massor av andra jubileumsgåvor kommer att få sin givna plats i danslagets egen stuga på Sägudden.

Välkomstalet hölls av ordf. fru Södervall, som även överlämnade förtjänsttecken till Maja Larsson och Anders Kvarnås. Därefter talade för Arvika stad, stadsfullmäktiges vice ordf. tandläkare Sven R. Eriksson, som underströk folkdansens betydelse i en bygds kulturella liv. Han erinrade även om att folkdansen omnämns så långt tillbaka som i Erikskrönikan och de vackra dräkterna och dansens virvlar var säkert då liksom nu ett fascinerande skådespel.

Efter ett fyrfaldigt leve för jubilarerna talade riksstyrelsens hedersordförande Erik Ström, som bl.a. erinrade om grundaren av danslaget, framlidne konstsmeden Lars Holmström. Från distrikts-

Här hissas Jössehåringarnas ordf. fru Birgit Södervall av riksstyrelsens hedersordf. Erik Ström och en av de norska gästerna, Ole Ekornes från Leikarringen i Oslo.

styrelsen lyckönskade ordf. Olle Fredholm samt från Leikarringen av Bul i Oslo, Ole Ekornes. Tal hölls vidare av Rolof Börresen från Oslo Songdanslag och Tor-Ole Uller från Leikarringen Per Gynt från Lilleström. Bland gra-

tulanterna märktes vidare Hasse Persson, Hembygdsgillet i Karlstad och Gudrun Lundås från Nordmarkens folkdansgille i Arvika. I talarnas långa rad fanns också fru Lilly Holmström - Undebeck, Båstad, maka till framlidne grundaren av laget, konstsmed Lars Holmström. För Ulleruds folkdanslag talade Gunborg Löving samt för Säffle folkdanslag Folke Magnusson. Grava folkdanslag representerades av Rut Söderholm, Hammarö folkdanslag av Hilding Augustsson och Kris-

tinehamns folkdanslag av Anna-Lisa Olsson. Vidare lyckönskade Evert Karlsson, Fryksände bygdelag, Ingvar Svensson, folkdansens vänner i Amål, Uno Kallin, Filipstads bygdelag och Olle Södervall, Bäckalunds bygdelag. Vidare i raden av gratulanter var Birger Tällberg, Grums folkdanslag, kyrkoherde Sverre Sunde för kyrkan samt Hugo Fäll för 'Vil som började' eller gamla jössehåringar.

från folkhögskolan uppvaktade rektor Lars-Olof Eken och från musikskolan på Ingesund rektor Eskil Burman. Sedan Erling Dahl, Oslo talat lyckönskades jubilarerna av Carl-Eric 'Budda' Johansson, som talade för sällskapet Wernilänningarne. För gamla AIS-are talade Olle Larsson, för slöjdverksamheten John Johansson, för fornminnesföreningen Axel Kling, som också framförde en personlig lyckönskan, vilket också gjordes av George Ruus. Värmlands spelmannsförbund, Arvid Eriksson avslutade den långa skaran av gratulanter. Sedan tandläkare Eriksson framfört gästernas tack för supén och ordf. fru Södervall tackat för tal, blommor och gåvor så spelade spelemännen upp till dans.

Under kvällen bjöds en rapsodie över gamla högre ståndsdanser och folkdanser, upptecknade av Lagert Grundare, framlidne Lars Holmström. Massor av telegram hade också inluttit och bl.a. från Skive i Danmark vars representanter hade blivit förhindrade att delta.

När spelemännen lät stråkarna gå över strängarna syntes flera av de som var med vid starten för 50 år sedan glatt svänga sig dansens virvlar. Till d. hörde fru Esther Cronquell, som fick en liten danstur med gästbudets yngste folkdansare, 11-åriga Ulf Jonsson från Hammarö danslag.

Jubiléet firades även på söndagen då danslaget med gäster, alla i byggedräkter, besökte högmässan i Michaelikyrkan. Efter högmässan informerades deltagarna om kyrkan av kyrkoherde Sverre K. Sunde och en middag för gästerna avslutade helgens festliga jubiléum i Arvika. (lk)

LÖRDAGEN DEN 23 MARS 1974

Tre par dansare ur Jössehäringarna visar jösseträkten: Christer Ekstedt, Eva Gillberg, Tor Ekholm, Gerd Öhrn, Rune Granander och Kerstin Werner.

Våra bygdedräkter:

Jösse härad

Jössehäringarna har gjort jössehäradsträkten vida bekant. Dräkten är en s k häradsträkt. Delarna som ingår i dräkten kommer från olika håll i bygden omkring Arvika.

Kjolen i damdräkten är svart och har röda ylleband nertill. Den liksom en grön jacka, som damerna kan bära, kommer från Eda. Detsamma gäller det röda livstyciket. Förklädet är från Köla och det var Marit Andersdotter, som på 1700-talet bar originalförklädet. Det är ett s k brudförkläde. Från Brunskog har halsklädet

med de vackra broderierna kommit. Silversöljan är från Eda.

Som huvudbonad använder damerna en obroderad, mörkblå bindmössa med stycke.

Från Eda kommer herrarnas byxor med de stora, granna knappar. Byxorna ska egentligen vara av skinn. Det är från Olof Gulbrandsen i Eda som originalbyxorna kommer. Originalet till västen finns hos Hjalmar Eriksson i Långvak. Skjortan är hämtad från Eda men liknande modeller förekommer också i Köla. Brudgumsrocken, den långa svarta rocken, finns i original i Rackstad utanför Arvika.

Jössehäringarnas dräktsektion håller på att tillsammans med Värmländska Ungdomsringens dräktsektion, kartlägga de olika dräktdelarna, som finns bevarade inom Jösse härad. Man vill på detta sätt undersöka, om det funnits ett gemensamt dräktskick inom häradet, eller om varje socken har sitt eget klädesskick, som då fått en lokal särprägel. I dagens läge vet man t ex inte, om det finns någon originalkjol från någon av socknarna. Detta anses vara ganska ovanligt.

Mats Fredriksson

Stora Kils nya dräkt

Foto: MATS FREDRIKSSON.

ÅÅÅH! Titta så vacker byggedräkten är, säger Maj-Britt Persson till Ingrid Frödin, Sára Andersson och Maria Söderquist.

Nu har också Stora Kil fått sin byggedräkt. Den invigdes av Hembygdsföreningens ordförande kyrkoherde

Frej Alsterlind i samband med föreningens luciafest i Församlingshemmet.

Läs mera om byggedräkten med rosenbårder, tuskaff och kjol och livsstycke i blått och den lilla hatten med knypfelspets som pricken över "i" på sidan 3

NWT 27/12 1973

Kil invigde nya dräkten Men den härstammar från 1880

I samband med att Kils Hembygdsförening hade sin luciafest i Församlingshuset invigde kyrkoherde Frej Alsterlind Stora Kils bygdedräkt. Det är dräktkommittén inom hembygdsföreningen med fru Margit Alsterlind som primus motor, som arbetat fram den kvinnodräkt, som visades upp för första gången.

Tidigare har det inte funnits någon bygdedräkt i Kil. Delar av den dräkt som nu är färdig, har

Moster Sara visar upp hatten med den knypplade spetsen.

man dock funnit i bygden tidigare. Från 1880-talet räknar man att halsklädet är. Det är gjort i tuskaftat rutig bomull. Tyget har

sedan gammalt funnits bl a hos Alvar Eriksson på Backen i Gunnta.

En av damerna, som sytt den nya dräkten, kunde berätta, att hon minns, att hennes morfäder hade saker, som var vävda med ett tyg, som hade samma mönster som det, som nu återfinns i bygdedräktens halskläde. Maria Söderquist berättade, att hon sett de gamla använda tygstycken med schalmönstret till skurtrasor.

Bomullstyget i halsklädet är vitt med rosa och blått mönsterpå.

Flickorna har som Ingrid Frödin på bilden ett band ar närer i håret.

Förklädet med rosenängsbänder kommer från Råglanda.

Kjolen och livstycket i bygdedräkten är blåa och kjolen sydd med lagda veck. Tyget till de här delarna liksom till både förkläde och halskläde har vävts i Vävboden i Gunnita.

Dräktens överdel och den näpna hatten, som damerna bär, är av vitt linne. Flickorna bär ett näverhårband. Hatten har en vackert knypplad spets.

Moster Sara

Det är åtta damer som varit med i en sykurs, som letts av fru Irma Andersson och arrangerats av Medborgarskolan. Under 10 veckor har kursen pågått och tre timmar varje gång har man sytt. För att få dräkten färdig till invigningen ville det dessutom till många hemmatimmar för damerna, som antingen har sytt en egen dräkt eller åt sin dotter.

Det har varit en glad skara som Irma Andersson samlat omkring sig. Moster Sara med tillnamnet Andersson har tydligen varit den som varit anledningen till de flesta muntrationerna.

Mjöl från egen gröpkvarn

Vi träffade damerna när de var och hälsade på hos Irma Andersson på Apertin. Snön föll ymnigt den här onsdagseftermiddagen, så det kändes dubbelt ombonat att stiga på och träffa damerna i de vackra dräkterna.

Efter fotograferandet bjöd fru Irma på fantastiskt gott rågbröd till kaffet. Hon berättade att rågmjölslimpan var gjord på mjöl från den egna 'gröpkvarna'. Jo - det smakade skrävgött! Det intygade samtliga runt bordet i det anderssonska köket.

Ingen mansdräkt - än!

Ännu har inte dräktkommittén som Hembygdsföreningen fått ram någon mansdräkt. Men det är nog inte dröja, nu när damerna har fått en så vacker bygdedräkt.

Det är en kostsam historia att åta sig en dräkt. Lärnar man sig allt arbete får man betala över tusenlappen för kvinnodräkten. Om man som de åtta damerna syr dräkten själv, stannar kostnaderna på omkring 600 kr. I priset är då inräknad den värmlandsbrosch, som ska hålla samman halsklädet.

Intresset för att få fram den här dräkten har varit mycket stort. Irma Andersson berättar, att man kommer att sätta igång någon sygrupp också till våren, för det är flera syintresserade damer som hört av sig.

Det blir tydligen många bygdedräktsömmerskor, som ska vara i farten efter nyåret och vad kommer det inte sen att bli, när manfolket får sin dräkt klar...

Mats Fredriksson

LEKVATTNETS DRÄKT

Norra Fryksdalen utgör ett s.k. dräktområde, vilket innebär, att da man forskat efter gamla kläder i en bygd, har man funnit att traditionerna haft mycket gemensamt inom ett visst område. Det har då också gällt sättet att klä sig.

Därför används samma grunddräkt för dräkterna från Lekvattnet, Vitsand och Östmark.

Det är dagens dräkt, Lekvattnet, som blivit grunddräkten för området.

Tyget till kjolen är plommonfärgat, livstycket en kattun, överdelen vit och förklädet är långrandigt i vitt och rött.

Till dräkten kan bäras härnäver men linnehatten förekommer också.

Från Nordiska Muséet har man fått taskan, som ingår i dräkten.

Systrarna Sahlström i Utterbyn och några av deras vänner fotograferades redan 1915 av fotografen Keyland. Långa raden av damer var iförda de olika varianterna av dräkter, som förekommit i övre Fryksdalen. I samband med arbetet att få fram lekvattensdräkten, som Britt-Inger Isaksson visar upp på färgbilden, har man haft mycket god hjälp av vad som funnits i det sahlströmska hemmet i Utterbyn.

Långseruds bygdedräkt

Christina Henriksson från Sillingeby i Långserud lämnade redan i slutet av 1920-talet och i början av 1930 gamla kläder till Nordiska museet, Värmlands museum och Värmlands hemslöjd. Dessa samlingar har varit en guldgruva när man i Långserud skulle forska fram en bygdedräkt. I söndags kunde man inviga dräkten. 64 kvinnodräkter och 20 mansdräkter hade sytts upp till den högtidliga invigningen.

Originaldelarna är från slutet av 1700-talet och från början av 1800-talet. På den tiden var befolkningen i bygden fattiga men självägande bönder. Många av dem gjorde handelsresor väster ut till Christiania och då hände det att man ville överraska kvinnorna genom att köpa litet kläder.

Tyget till kjolen och till mansvästen är från en gammal väl utsliten trasvävnad och blångarnsvärpen är funnen i samband med reparation hos Gustav Aronsson, Storstugan, Stenbyn, där den tjänstgjort som tätning i en dörr sedan 1870-talet.

Förklädet kommer från Chris-

tina Henriksson och har en blågrön bladslinga med roströda blommor. Originalet är tryckt för hand med stock, enligt uppgifter av Ingegerd Henschen. De finare linjerna är antagligen gjorda med metallskiva. Trycket har förmodligen utförts i slutet av 1700-talet eller i 1800-talets början. Nytrycket är utfört med schabloner och reaktiva färgämnen på ett tuskaftat bomullstyg. Mönsterrekonstruktionen och tryckarbetet är utfört 1974 av Ulla Carlsson, Västra Sund, Arvika.

Överdelen är av vitt linne. Både dam- och mansöverdelen är märkt och förebilden till monogrammen har man från märkdukar, som funnits i socknen.

Röd ylledamast är det i livstycket med invävt blommönster. Också livstycket kommer från Christina Henriksson i Sillingeby.

Halsklädet är en s.k. sockerduk med tambursöm. Duken är dubbel och har samma mönster på båda sidorna. Både sockerduken och den vackra silversöljan kommer från Christina Henriksson. Söljan

är en brudbrosch, som tillverkades till Christina Henrikssons mormormors bröllop. Denna vackra släktklenod pryder nu Långserudsdräkten.

Bindmössan i siden med stycke samt en vit linnehatt kommer från Kristina Pettersson i Sillingeby.

Dräkten kommer förmodligen senare att kompletteras med en vävd schallet och ett vävt förkläde till vardagsbruk.

Till mansdräkten hör gula skinnbyxor, vit överdel och västen med tyget från Gustav Aronsson i Stenbyn.

Byxknapparna är funna hos Elsa Carlsson, Elofsbyn. Flätade strumpeband skall det vara till mansdräkten liksom röd trindhätta och svart, hög hatt, vita eller svarta strumpor och svarta skor.

Både mans- och kvinnodräkten ska kompletteras med ytterplagg. Då ska det bäras stickade muddar i rött och vitt. Dessa kommer från Ester Danielsson, Lönnskog, som i sin tur fått dem efter sin morfars far Anders Andersson född 1811.

Mats Fredriksson

LÖRDAGEN DEN 15 JUNI 1974

Se, så vacker Långserudsdräkten är, säger Margit Johansson till Anna-Lena Adolfsson och Gösta Olsson.

Foto: Bengt Björk

Kyrkvaktmästarmedhjälparen John Johnsson kliar sig fundersamt i skallen när han beskådar Långseruds "himmelfalstöser" där de sitter på kyrkmuren i vårsolskenet. Och förvånad är också kyrkvaktmästaren själv, Arne Kyrk, när han kånkar förbi med sin skottkärra. "Töserna" heter Barbro Andersson, Sylwia Olsson, Elsa Johansson och Kerstin Scott.

'Himmelfalstösera'

I Långserud tänker man nu ta upp den gamla sedvänjan med Himmelfalstösera. På 1700-talet var det nämligen sed i socknen att flickorna satte på sig sommarklänningarna för första gången till Kristi himmelfärdsdag och iförda dem tågade de till kyrkan.

På så sätt kom himmelfärdsdagen att utgöra inledningen till sommaren den sköna, och det tycker långserudsborna borde kunna bli en vacker sedvänja även i vår tid.

NWT 15-3-1971

Majvor Johannesson i färd med att mäta upp tyg till en kjol till sockendräkten.

Elsa Johansson med det arkiv som skapats i samband med tillkomsten av Långseruds sockendräkt.

Sylvia Olsson visar de fina knäbanden tills mansdräkten. Banden flätas.

Nu lyser kvinnorna i Långserud som de grannaste bondmoror...

Manfolket i Långserud har åter börjat få lite hull på benen för det blev ju lite si och så med "ätinga" när nästan alla socknens fruntimmer höll på att väva, sy och brodera kjoltyg, blusar, förkläden och mössor till sockendräkten.

Och det höll de på med i ett års tid, så det blev mest filmjolk till middagsmål.

Men nu är Gösta och Ove, Ingvar, Thure och Erik och alla de andra belätna över att deras kvinnor lyser som de grannaste bondmoror när de står i sina dräkter med brunrandiga kjolar, snövita linneblusar, högröda ylledamastlivstycken, handtryckta förkläden och små broderade mössor med virkade stycken.

ÄRJÄNG

... i år och firade detta i bibliotek och festmiddag på Stadshotellet. Musik för de 120 som mötte upp på förmiddagen. Han talade om positiva erfarenheter från 1962 och 64 års förhandlingar med kyrkan gav full poäng. 1962 och 64 års förhandlingar gav medföretagare. Under rubriken "Vem skall bestäm ma på jobbet" redovisade förbundsledningen förslag och LO/TCO-re servationerna. Efter redovisningarna besvarades frågor från de närvarande, som också diskuterade hur de i kalla föreningsförordningarna skall klara de nya arbetsuppgifterna förslaget medför.

Värmlands museum, och det kopierades.

Man la alltså ner mycket stor möda på att åstadkomma en verklig gedigen och gammaldags tidsstrogen dräkt.

Och det har man verkligen lyckats med.

-Det tog oss nära ett och ett halvtår innan vi kunde sätta igång vävarbetet, säger kommittédamerna. Men den forskning vi bedrev var mycket lärorik och intressant och vi tycker nog att vi gjort en ganska betydelsefull kulturhistorisk insats: vi har ju sparat upp forna tidernas textilkonst i vår bygd, och de nypupptäckterna kan vi föra denna konst och teknik vidare.

Sockenbok!

Det arkiv vi insamlat kommer

att ingå i hembygdsföreningens samlingar och kan kanske tjäna som ett viktigt underlag till den sockenbok som vi hoppas skall bli färdig närgång.

Den har varit under arbete i nära 25 år - docent Birger Lindskog (en socknens son) håller på med den. Det är kanske dags att vi ger honom en skjuts, för vi vill ja ha boken om vår socken klar medan vi är i livet.

Damerna i Långserud har verkligen fått blodad tand.

Kompletteringen av dräkterna skall som sagt inledas, ja har redan gjort det. Sylvia Olsson har börjat virka vita fingervantar till dräkten. Hon använder sig av en gammal virketechnik, som hon lärt av sin mor, 74-åriga Ester Danielsson, som i sin tur lärt sig denna teknik av sin mor och mor-mor.

-Och det vackra silversmycket som tillhör dräkten, säger Majvor Johannesson, har slöjdlärare Jackie Zetterberg i Ärvika gjort efter en brudbrosch från slutet av 1700-talet. Broschen har tillhört Kristina Henrikssons mormorsmor.

Nu tänker också Långserudsfolket ta upp den gamla seden i Långserud att socknens alla kvinnor skall gå till kyrkan i sommarklänningar första gången på Kristi himmelfärsdag. Kvinnorna som gjorde det kallades Himmelfalstösösa, och det tycker man är ett vackert namn och en vacker sed, och den vill man alltså återuppleva. Och det kanske de kan göra redan denna himmelfärsdag, som infaller den 8 maj. Och då kan Långserud vara var ett besök även av utsocknes folk.

Rune Lindskog

Marit Magnusson sitter vid en gammal bandstol och Maja Andersson ser på.

Våra hembygdsdräkter:

MANGSKOG

I liljekonvaljtid 1960 invigdes mangskogsdräkten. Hembygdsföreningens ordförande och eldsjäl Olof Olsson hade tagit initiativet till att dräkten skulle tas fram.

Mangskogsbygden har alltid varit en fattig bygd. Det satte också sin prägel på folkets kläder. När därför bygdedräkten skulle tas fram, var det helt i sin ordning att fattigdomens färg, grått, skulle finnas med. Kjolen fick därför denna färg.

Livstycket är i många värmlandsdräkter rött, för man ville gärna ha något inslag av fest i klädedräkten. Livstycket i mang-

skogsdräkten är därför rött.

Folk som gick på rote fanns det gott om i Mangskogen för länge sen. De ägde inte många saker.

Det var vad de hade på kroppen och eventuellt lite finkläder i en så kallad fattigmanskista. Där förvarades också psalmboken och några andra småsaker. När man höll på med arbetet att få fram bygdedräkten, fann man i en sån här fattigmanskista ett Halskläde som var blå- och vitrutigt. Det ingår nu i mangskogsdräkten.

Förklädet har också vävts upp efter ett original som man funnit i

bygden. Särken är av vitt linne.

Mangskog är en gammal bygd med många inslag av finsk kultur. Näverarbeten förekom därför ofta.

Väskan, som damerna bär till dräkten, är liksom hårbandet av näver.

När mangskogskvinnorna gick till kyrkan bytte de ut den rutiga halsduken mot en svart sidenduk och då använde de också vita handskar. Till dräkten hör också en liten linnehatt, som skulle bäras av den gifta kvinna.

Mats Fredriksson

Bygdedräkten i Nor

Fyra riksdaler kostade en kjortel om en norsbo för ett antal år sedan ville bli finer. Tröjan var en riksdaler dyrare och jämför man den här "klädnotan" med de 3,5 riksdalerna som en ko betingade i värde, då förstår man att det var en penningplacering att skaffa sig vackra kläder, säger fru Gerda Mellkvist, som varit med om att forska i gamla källor för att få fram Nors bygdedräkt.

Det var i slutet på 1940-talet som man började läsa gamla bouppteckningsprotokoll och söka efter plagg från gamla tider i bygden. Året 1955 kunde dräkten invigas vid en hembygdsfest i hembygdsgården Norshagar i Nors haga.

Jonas Andersson i Skanetorp kom ihåg hur dominerande den blå

färgen var i de kläder som folk på trakten bär.

I början av 1800-talet kom en fabrik i gång på försök där man hade ställt upp vävstolar m.m. Där fanns också inrymt ett färgeri. Långt efter det att fabriken slagit igen sin tillverkning, kom det folk för att få sina hemvävda tyger färgade och då mest i den typiska blå färgen.

Kvinnodräktens kjol och livstycke är av blått ylle. Tyget till förklädet fann man hos fru Lundberg i Norsbron. Halsklädet kommer från familjen Nilsson på Mon.

Förklädet har färgerna blått, rött, rost och vitt.

På färgbilden ser vi familjen Törnqvist med Inga t.v. Hon har en brosch från Riga som smycke. En vacker bärnsten infattad i en handdriven kopparplatta.

Fru Ingrid Törnqvist, som sitter vid taffeln, har en värmlandsbrosch, som håller samman halsklädet.

Röda strumpor skall det vara till bygdedräkten, berättar fru Mellkvist. Man har också funnit polkagris-randiga strumpor!

Damerna bär en liten linnehatt med knypfelspets.

Blått dominerar också mansdräkten, som Erik och Einar Törnqvist har på bilden. Mönstret till skjortan har kommit från kläder som fru Eklöf i Norsbron haft i gott förvar. Det finns band i både krage och manschetter på skjortan och till mansdräkten hör också flätade strumpeband. En festligt röd trindhätta sätter pricken över "i". Till mansdräkten hör också en blå långrock.

LÖRDAGEN DEN 15 DECEMBER 1973

Våra bygdedräkter

Mansdräkter i N. Ny

I Klarälvdalen, liksom i andra bygder, visar bouppteckningarna att detta finns det nästan inga bevarade. Orsakerna kan bl a vara att skjortorna, vilka var långa och fungerade som benkläder, har förbrukats till annat. Förr samlade man in linne eftersom linnelump användes vid papperstillverkningen.

En speciellt fint broderad skjorta användes endast vid två tillfällen, första gången som brudgumsskjorta och sista gången som svepskjorta.

Att presentera mansdräkter från Norra Ny sn kan ha sina svårigheter eftersom en speciell form blivit mycket populär i vår tid och den har spritts över stora delar av landet. En så välkänd dräkt får ett mycket uniformsbetonat utförande, variationerna kommer bort.

Det är särskilt en broderad skjorta som blivit det speciella kännetecknet för denna dräkt. Hur representativ den skjortan verkligen varit kan man fråga sig med anledning av följande anteckning: "Gifvaren har låtit tillverka henne af en bondflicka i Ny enligt där gängse mönster." (Nord. Museet). Utsmyckningen på de finaste skjortorna i Norra Ny bestod mest i vitt plattsöms- eller hålsömsbroderi

vid halssprundets sidor, men de flesta skjortorna hade mindre och enklare broderier.

Skinnybyxorna hade empirstil, och som en extra markering av detta mode går de högt upp baktill i midjan. Bakstyckena saknar midjelinning och byxorna är därför mycket beroende av hängslen. Hängslena var försedda med gjutna mässingsspännen och de ledades fram till med en skinnrem som gick på trissor.

Västarna är också i empirstil, korta och dubbelknäppta. Materialet kunde vara ylle, ofta med röda framstycken och ryggstycke av mörkblått eller vitt ylle eller av fodertyg. Karaktäristiskt för yllevästarna är de utklippta uddarna uppe vid halsen samt på kragens framkanter. Andra material såsom bomull och andra köptyger har också förekommit. Exempel på detta framgår av bilden där mannen med rocken bär en bomullsväst av s k rödbottnad kattun. De här beskrivna västarna har troligen varit brudgumsvästar från början.

Efter 1820-talet hade modedräkten åter förändrats och det framträder något senare i bygdedräkterna. De nya stildragen visar sig bl a i att västarna vid 1800-talets mitt blir midjelånga och kragen viks ned. En sådan

väst av randigt, hemvävt ylletyg finns bevarad och den företräder en enklare dräkttyp.

De finare strumporna var av vitt ylle och de hade röda, broderade "löver" på vristerna. Strumpebanden flätades i olika färger eller utgjordes av mönstervävda band. Skorna var av den s k svenskotypen med knytremmar.

Sidenkläde runt halsen och hög hatt var detaljer som tillhörde finklädseln för de gifta männen.

Rockarna, av svart vadmal eller ev. av svart kläde, liknade mycket rockarna i Ekshärad. De utgår från det franska modet i slutet av 1600-talet.

Skillnaden låg främst i att rockarna från Norra Ny hade ett speciellt vekat parti mitt bak som liknade orgelpipor, samt att framstyckena var helskurna. Den höga kragen och den höga midjan är detaljer från början av 1800-talet medan den hela ryggspegeln och fästningen fram till med hakar och hyskor är av äldre dato. I Norra Ny sn hade rockarna endast ficklock medan rockarna i Ekshärad hade både ficklock och fickor.

I Norra Ny sn bibehölls dräkttraditionerna till omkring 1860-talet.

Bild och text: Värmländska Ungdomsringen

Våra byggedräkter: *Kvinnodräkter*

i N Ny

För att lära känna och förstå något av vad byggedräkterna berättar för oss är det några stildrag som måste poängteras extra. Sådana är t ex medeltidens och empirens livkjolar, där den första anknyter till 1400 - 1500-talets modestilar och den senare till början av 1800-talet. Emellan dessa förekom det s k spanska modet, med midjekjol och löst livstycke. Modestilarna ger utslag betydligt senare inom de olika byggedräkterna och förändringarna sker succesivt. Att ekonomiska och geografiska förhållanden haft betydelse för byggedräkternas utformning visar bl a den företeelsen att man i övre Klarälvdalen tycks ha hoppat över modet med midjekjol och löst livstycke. Anledningen kan ha varit en nödårsperiod vars verkningar inträffat under den tid denna modförändring borde ha skett.

Bilden visar något om hur kvinnodräkterna i Norra Ny sn varierat. Det är samma typ av livkjol som i Ekshärad, men här används inga lösa livstycken, eventuellt kan det ha förekommit i södra delen av socknen. I Norra Ny plisserades (goffrades eller lagnades) kjolarna utom framväden som var slät. Det är en modeföreteelse som anknyter till medeltiden. Nedtill avslutas kjolarna ofta med en hårt flätad, röd snodd som främst skyddade mot nötning. Liksom i Ekshärad var kjolarna svarta, långa och relativt snäva (omkr. 2.5 m vida),

vilket visar att de anknyter till empirens modestil. Tidigare kan kjolarna ha varit kortare, vidare och haft andra färger.

Livstyckena bestod av hemvävda tyger eller köptyger. Av de senare kan nämnas material som "barkan", kalmink, musslin, kattun och damast. Ofta var rött den dominerande färgen i dessa mönstrade tyger. Lika skiftande var materialet till livstyckena i Ekshärad. De bevarade hemvävda livstyckena visar prov på många olika färggrändningar. En del livstycken är relativt höga runt halsen men de flesta är djupt ringade och har en sköldformad "smäck" framtill. Midjesömmen sitter ungefär 1 dm ovanför midjan.

Särkarna i kvinnodräkterna var av linne eller bomull och de hade i regel midjesöm. Den övre delen var av finare kvalitet medan den nedra var grövre, av blaggarn. Särkarna var mer eller mindre utsmyckade med vit plattsöms- eller hålsömsbroderier. Vissa detaljer kunde även vara i rött, ofta i korsstyg. Broderierna var koncentrerade till halssprundets sidor. Handlinningarna bestod i regel av mönstervävda bomullsband, kvalband, men ibland var de broderade. Vid halsen, uppå axel, sydde man in en mindre rektangulär bit, halsspjäll, så att man fick en tät rynkning runt halsen. Det är ett stildrag från 1600-talet och tidigare, när linnen var en lyxvara och man i modedräkten ville visa att man hade råd att använda linne.

En smal, upprättstående kant utgör kragen. Till särkar av den här typen användes silkeskläden endast till festdräkterna, för övrigt var man väl-

klädd ändå.

Förklädena var hemvävda eller av köptyger. Det finns mest svarta hemvävda förkläden bevarade. De, liksom det gröna förklädet, vävdes på samma sätt som kjolarna, i treskaftsteknik. Nedtill var det ofta en smal, mönstervävd bård och upptill hade de ett mönstervävt band som fästes med hake och hyska i vänster sida. En del förkläden pryddes med en röd treflåta runt kanterna.

Frisyren formades på ungefär följande sätt, håret delades i två strängar i nacken, vilka var för sig lindades med samma band, som var omkr. 2 m långt. Räckte inte det egna håret till för att få tillräckligt långa och tjocka hårlänkar med lade man i halm eller blånor. Hårlänkarna korsades och lades i en krans bakpå nacken. Omkring denna hårkrans knöts en hårnäver som bestod av två hopsyddas näverremсор där den yttre var målad med mönster i olika färger. De gifta kvinnorna satte utanpå detta en vit linnehätta som knöts i nacken under håruppsättningen. Utvecklingen i Norra Ny var densamma som i Ekshärad, det blev populärt med broderade huvuddukar och så småningom slutade man använda den vita linnehättan.

Som ytterplagg förekommer en svart, midjekort jacka av svart vadmal eller kläde. Mitt bak i nederkanten är jackan formad så att ett par "näsor" pekar uppåt. Därav har jackan fått namnet "näsöratröja".

**Bild och text:
Värmländska
Ungdomsringen**

LÖRDAGEN DEN 8 DECEMBER 1973

- Se så vacker Ransäters-dräkten är, säger fru Maj Lindberg till maken Gunnar och småpojarna Anders och Lars, som alla tre bär mansdräkten från Ransäter.

Våra bygdedräkter:

Ransäter

- Ja har nôt könst'it frå fars ti', berättade distriktssköterskan i Munkfors Anna Ek en gång, när man höll på att få fram en bygdedräkt för Ransäter.

Det 'könstie' var en vacker schal, som också kom till användning i dräkten. Ur sina gömmor kunde också Anna Ek leta fram den vackra söljan, som ingår i dräkten.

I Munkfors fanns en skicklig färgare och i trakten också en vadmalstamp. Den blå färgen tyckte folk tydligen mycket om och därför dominerar dessa färger

i Ransätersdräkten. 'Blått - då va' fint då!' och då ville man gärna gå klädd i de färgerna.

Höjden av finess tyckte damerna förr i tiden det var att få t.ex. ett förkläde i kattuntryck. Högtidsförklädet i Ransätersdräkten är därför framställt på det sättet. Vardagsförklädet var av vit bomull randigt i blått och rött med ett vävt band som lite extra pynt.

41 sidenfabriker fanns det i början på 1800-talet i Sverige. Efterfrågan på statusvaran siden - schaletter var stor. En sån schalett gavs ofta bort vid giftemål eller då de unga flickorna skulle konfir-

meras och användes sen som ett kyrkplagg. Till Ransätersdräkten använder damerna nu gärna en sidenschalett.

Den vackra vinrankan och blomman som finns på damernas hals - klädeär utförd med virknål. Ofta finns det två olika mönster på schalen. På så sätt blev den mer användbar.

Kiltröjan som fått stå modell till den långrock, som ingår i berarnas Ransätersdräkt, har man konstaterat att den fanns på 1740-talet. En kil är insatt i ryggen och det finns ingen söm i ryggen på den långa, svarta rocken.

600 unga slog värmländskt folkdansrekord i Ransäter

VE 27/1-1977

MUNKFORS ☒ Mycket av Värmländskt kulturliv har de gamla byggnaderna på Ransäters hembygdsgård sett i sina dagar — men aldrig

Till tonerna från värmländska fiolspelmän hade Värmländska Ungdomsringen ordnat den största sammadragningen av folkdansande ungdomar någonsin i den Värmländska kulturhistorien. De flesta folkdanslag och hembygdslag från hela landskapet fanns representerade i Ransäter.

• FULLA LOGAR

På hembygdsgårdens tre

logar var det fullt intill trängseln när gammeldansen drogs igång. Alla dansande ungdomar kunde inte hålla till inne på de tre logarna samtidigt utan någon grupp var hela tiden utomhus. Tur hade man också med vädret, som bjöd uppehåll och var lagom soligt under lördagseftermiddagen.

En scenuppvisning av folkdansare stod också på pro-

tidigare vad de fick se på lördagen, när nära 600 folkdansande Värmlandsungdomar i åldern 7—15 år tog hembygdsgården i besittning.

grammet, samt utomhuslekar av olika slag. De föräldrar som hade följt sina barn och ungdomar till Ransäter bjöds på en särskild rundvandring, där hembygdsgårdens ordförande Sven Hellqvist visade gårdens många sevärdheter.

• FÖRSTA GANGEN

Det här var första gången som Ungdomsringen lyckats

samla alla intresserade unga folkdansare i landskapet till en enda träff. Tidigare har man inte vetat var man skulle få plats för en så stor generalmönstring, men hembygdsgårdens tre logar och stora utomhusytor blev räddningen. Tidigare har man samlat värmländska ungdomar på Opalen i Karlstad — men då måste det ske i fyra olika omgångar!

Omkring 600 ungdomar deltog i folkdanslekarna.

Stipendiebelönad för hembygdsdräkt

Ett kulturstipendium på 1.000 kr. instiftades då Norra Råda hembygdsförening hade sitt årsmöte på fredagskvällen.

Statuterna för stipendiet kommer att närmare utformas av styrelsen senare under året, men ett enhälligt årsmöte beslöt att årets stipendium skall tilldelas fru Maj Ergelius, Munkfors, som tack och erkänsla för hennes insatser vid tillkomsten av Nedre Älvdalsdräkten. Fru Ergelius har lagt ner ett betydande forskningsarbete före tillkomsten av kvinnodräkten, som f.ö. var presenterad i lördagens NWT. För bara någon vecka sedan har också en mansdräkt för Nedre Älvdalen omfattande sock-

narna Hagfors, Gustaf Adolf, Norra Råda och Sunnemo godkänts av dräktnämnden i Värmland, där fru Ergelius svarat för all forskning för att få fram den nya dräkten.

Fru Ergelius har också nyligen, vilket också framgått av NWT, svarat för forskningsarbetet kring en ny dräkt för Karlskoga-Degerfors.

Kulturpriset kommer att utdelas till fru Ergelius i anslutning till årets Klar-Hälja i samband med invigningen. (ng)

Maj Ergelius - första mottagare av N:a Råda hembygdsförenings kulturstipendium.

Fru Tora Hellström och fru Maibritt Olsson iklädda Segerstads kvinnodräkt.

Segerstadsdräkten

På Aspbergs gård i Segerstad fanns förr en trotjänarinna som bl.a. hade till uppgift att väva tyg till de kläder som gårdens folk behövde. När de olika plaggen syddes tog man vara på allt överblivet tyg. Spinkbitarna klipptes i ännu mindre stycken och användes till att stoppa kuddar med.

Fru Tora Hellström i Segerstad har varit med om att få fram Segerstads bygdedräkt, och hon berättar just den här händelsen från Aspbergs gård. Under arbetet med bygdedräkten berättade fru Hulda Olsson på Aspberg att det

fanns kuddar uppe på gårdens vind uppstoppade med spink.

Det blev ett fasligt pusslande bland alla spinkbitarna, innan man lyckades få ihop ett tygstycke, som kunde användas som prov till bygdedräkts förklädestyg.

Kornblått är den dominerande färgen i Segerstadsdräkten. Kjolen och livstycket har denna färg.

Fru Hellström omtalar, att när man fått fram förslaget till bygdedräkt för Segerstad sattes fyra vävstolar upp och flera damer i bygden började väva. Man vävde ett ofärgat tyg och skickade sen bort det för färgning. Också de

vackra banden på förklädet har damerna vävt. För övrigt har Segerstadsdamerna själva sytt sina dräkter helt och hållet.

1958 till Valborgsmässoaftonen var bygdedräkterna färdiga för invigning.

Halsklädet kommer från Sandéns i Kärre. Anteckningarna på en vävnota var till god hjälp när bygdedräkts halskläde skulle tas fram. Man säker nu en kyrkschallett.

Den lilla linnehatten har en handknypplad spets.

Mats Fredriksson

På en sten i Fryken sitter Birgit Svensson och visar upp Sunnes bygdedräkt.

Sunnes bygdedräkt

Förebilden till Sunnes bygdedräkt har man funnit på olika håll i bygden.

Kjoltyget är randat svart bomullsgarn med inslag av rött.

grönt, rosa, gult och mörkbrunt. Livstycket är rött.

Det långrandiga förklädet går i brunt, blått, gult, orange och rött. Förklädesband skall det finnas och de är handvävda i rött, orange och oblekt i tuskaft.

Halsklädet är vitt med broderier.

Text och foto: Mats Fredriksson

I Svaneholms vackra herrgårdspark presenterar fru Iris Hammarström svanskogsdräkten.

Svanskogs bygdedräkt ^{NRT 29/6} 1924

Svanskog och Gillberga bygdedräkter har samma grunddräkt, d v s kjolen och livstycket återkommer i båda dräkterna.

Halsklädet och förklädet till svanskogsdräkten är dock komna från bygden. Halsklädet är från

fru Edith Broström, Tengelsbyn, Svanskog, och i samband med en inventering fann man förklädet hos bröderna Ernst och Gunnar Johansson, Djured, Svanskog.

Också svanskogsdamerna bär den värmländska lilla linnehatten.

Traditionen är ju den att hatt fick bara de gifta damerna bära. Fruarna fick inte visa sitt hår för någon annan man än sin make. De ogifta flickorna skulle då i stället för linnehatten ha ett hårbånd, som ofta var gjort av näver.

Här visar Elisabeth Andersson och Lars Spångberg upp Ullerudsdräkten. Dansarna heter Tommie Larsson och Lisbeth Heed.

Våra bygdedräkter:

Ullerud

När boningshusen förr i tiden skulle tätas för att hålla vinterkylan ute, tog man till vad som fanns av gamla klädrasor i hemmet. När en av gårdarna i Hällekil, Övre Ullerud, skulle ses över nu på senare tid, fann man ett tyg, som fick bli mönstret till västen i Ullerud hembyggsdräkt.

Det var kantor Fridolf Sjökvist som forskade mycket omkring hembyggsdräkten. Han gick då bl.a. till gamla uppgifter i bouppteckningar från 1790-talet. Där fanns notiser om olika plagg som fanns i hemmen. Fridolf Sjökvist fick fram plagg efter plagg, och man kunde lämna in ett förslag till Värmlands Hemslojds dräktkommitté, och omkring 1950 var det dags att sätta igång och väva tygerna, som skulle behövas för dräkten.

Kvinnornas kjol är av blått ylle, västen är röd också den i ylle. Särken eller skjortan är tillverkad av vitt lln-trasor. I de allra flesta fall är ju skjortorna broderade, men när det gäller Ullerudsdräkten, finns det inga broderier i dräkten. Den vita schalen har däremot ett tryckt mönster.

Två slags mönster förekommer i förklädet. Dels gulrandigt men också ett mönster som är röd-blårandigt.

När man höll på med forskningarna omkring gamla kläder i socknen, så fann man ett tiotal små, hårda mössor och visade dessa för dräktkommittén. Såna mössor använde bara torgmaddammerna, menade dräktkommittén, och då var det inte lämpligt att en sån huvudklädnad ingick i bygdedräkten.

Nu används i stället en liten vit hättas också den utan brodyr.

Ullerudsdräkten är en s.k. konstruerad dräkt. Anledningen till detta är att finna i, att när bygden industrialiserades försvann alla allmogekläderna och ett nytt klädkultur trängde ut den gamla. Och därmed försvann vad som skulle ha kunnat vara en bygdedräkt.

Nu har man alltså fått fram både kvinno- och mansdräkt i Ullerud. Till mansdräkten skall det vara gula mollskinnbyxor, en vit skjorta, vita strumpor och svarta skor. Till dräkten finns det en långrock som är svart!

Mats Fredriksson

Greta Olsson och Anna-Lisa Westholm visar Ullvettern-dräkten.

Ullvetterns bygdedräkt

Andra dagen som gift bar kvinnan ofta förr en vacker och väl-sydd klänning, som kallades "an-nandagsklänning".

Ullvetterns-dräkten är en an-nandagsklänning från 1880-talet.

Tyget till kjolen och tröjan kommer från Larssons i Käxsund och är randigt, vävt av ett svart bomullsgarn med inslag av rött,

grått och svart.

Två förkläden kan bäras till Ullvettern-dräkten. Det vita vardags-förklädet med rosengångsränder kommer från Sofia Karlsson i Kväggestorp. Till helgdagsbruk använde man ett svart kyrkförklä-de vävt i korndräll. Det svarta förklädet kommer från Bokärr.

Varenda bergsmansmora ägde

en svart sidenschal, berättar fru Greta Olsson, som lagt ner myc-ket arbete på att få fram den här bygdedräkten.

Till Ullvettern-dräkten hör en vit linnehatt.

Dräkten invigdes 1959.

*Text och foto:
Mats Fredriksson*

VITSANDSDRÄKTEN

Vitsandsdräkten ingår i det dräktområde som norra Fryksdalen utgör. Lekvattensdräkten, som visades förra lördagen, är grunddräkten för området. Halskläde

hör inte till någon av de tre dräkterna i området. Det enda som skiljer de tre dräkterna åt blir då förklädet.

Förklädet till Vitsandsdräkten

är randigt i färgerna rött, blått och vitt.

Det är Ingrid Jonsson som visar upp kvinnodräkten från Vitsand.

Fru Rebecka Gustafsson som visar upp Värmlandsnäs-dräkten.

Värmlandsnäs bygdedräkt

"Näs härads kvinnodräkt må bäras tidevarv efter tidevarv, släkte efter släkte tiderna igenom". Med så storstilade ord invigdes de första Värmlandsnäs-dräkterna 1959.

Det var redan 1955, som en dräktkommitté tillsattes bestående av fruarna Svea Krogdal, Rebecka Gustafsson och Ingrid Liljenau. Ett intensivt arbete påbörjades och man letade på vindar, i kistor och i bodar.

Vid ett sammanträde på Holgers konditori i Säffle kom man överens om att kjolen skulle vara grön. Overdelen är av vitt linne. Förklädet är hämtat från Nordis-

ka museets dräktsamlingar och har ett blå-vitt kattuntryck, som trycktes av textilkonstnärinnan Jobs.

Livstycket i dräkten är terrakottafärgat, randat i blått, gult och beige vävt med åttaskafts gåsögon.

Mössan kommer från Thyra Ström, Gösta, är av skärt atlassiden broderad i tambursöm. Den återfanns mellan stockarna på vinden i Gösta.

Till dräkten skall bäras vita strumpor och svarta skor.

Text och foto: Mats Fredriks-son

På färgbilden visar Gunnel och Inger Leonardsson upp Värmskogs kvinnodräkt.

Värmskogsdräkten

Rena villervallan vad beträffar klädedräkter i Värmskog tycks det ha blivit efter 1810.

Det berättar komminister John Engwall, som tillsammans med vävlärarinnan fru Anna Löfstrand och fröken Gerda Jansson vid Värmlands Hemslöjd gjort efterforskningar i gamla bouppteckningar från Värmskog.

Någon bygdedräkt tycks det inte ha funnits tidigare i Värmskog, säger komminister Engwall. Sättet att klä sig var dock ganska enhetligt under åren 1700-1810,

enligt vad de gamla bouppteckningarna från den tiden visar. Men det var just efter 1810 som villervallan i sättet att klä sig inträdde i bygden.

Damernas kjolar hade övervägande blå färg och därför är nu kjolen i hembygdsdräkten blå. Livstycket är rött och överdelen är sydd av vitt linne. Två förkläden kan förekomma till Värmskogsdräkten: dels ett vardagsförkläde och dels ett som användes vid högtidligare tillfällen och till

söndags. Till dräkten bär så damerna en liten hättia.

Den 27 januari 1952 kunde komminister John Engwall i samband med en stor hembygdsfest i Värmskogs kyrka inviga den kvinnliga hembygdsdräkten. Vid det tillfället var tolv damer klädda i den nya Värmskogsdräkten.

Det finns också en manlig hembygdsdräkt i Värmskog. Till denna får vi återkomma vid ett senare tillfälle.

Mats Fredriksson

Fru Brita Karlsson visar Väses kvinnliga bygdedräkt.

Väses bygdedräkt

Den tredje dräkten inom dräktområdet vid Vänerns norra strand är Väse-dräkten.

Den randiga kjolen, det rödmönstrade livstycket, det gröna förklädet återkommer också i Väse-dräkten liksom de vita strumporna.

I Väse har man funnit samtliga band, som används i dräktområdets dräkter. Kjöl- och förklädesbanden har man hittat i Nolby, Myrom, och bandet som finns vid handlinningen återfanns i Glumstorp.

Till Väse-dräkten hör ett vac-

kert halskläde, som är tryckt. Det har man likaså funnit i Nolby, Myrom. Stycket till bindmössan är kommet från Mossbäcken, Olmhult.

Dräkten invigdes vid en ceremoni i Väse kyrka den 30 juni 1969.

Katarina Nilsson, Gun Olsson och Irma Nilsson språkas vid under ett besök på vintriga Kärnåsen.

Våra bygdedräkter: Nedre Älvdalen

För närvarande finns bara kvinnodräkten till nedre Älvdals dräkt. Men inom kort ska också herrarna i Norra Råda och Sunnemo kunna bära en bygdedräkt, för vävstolarna slår i stugorna, och när det är dags för sommarens begivenheter vid Kärnåsen lär nog mansdräkten vara klar.

Var den blå färgen dominerande i Ransätersdräkten, så är det den gröna färgskalan, som är mest framträdande i nedre Älvdalsdräkten. Kjolen är således grön och det är uppgifterna i de gamla bouppteckningarna, som lett fram till modellen och färgen. Livstycet kommer från Gräs gård i Sun-

nemo och det vävda förklädet är från Smedstugan i Sunnemo.

Kommer man upp till de här trakterna, finner man inte så många traditioner, som talar för att här har funnits en rik jordbruksbygd med sina speciella traditioner. Snarare är det så att man påverkats av vad som förekom i Bergslagen. Handelsutbytet med köpmän, som fanns österut, gjorde att man bl.a. bar en sidenschal till sin bygdedräkt. I nedre Älvdals dräkt ingår därför en sån här schal.

Väskan som nu används till kvinnodräkten fann man en gång i, en låda vid Kärnåsen. Den har en

vacker bygel med utsökta ornament.

Banden som ingår i dräkten fann man modell till på de gamla vävredskapen. Man fick någon liten bit över och så skulle redskapen bindas upp, och då tog man det som låg närmast till hands för snören fanns inte på den tiden.

Till dräkten använder damerna en linnehatt.

Dräkten invigdes 1 juli 1969 och används i Norra Råda, Sunnemo, Hagfors och Gustaf Adolfs.

Mats Fredriksson

V:a Ämterviks bygdedräkt

Inga-Lill och Erik Elofsson visar Västra Ämterviks bygdedräkt.

Västra Ämterviks-dräkten som Inga-Lill och Erik Elofsson bär på färgbilden, är en mycket harmonisk dräkt. Den blå färgtonen är dominerande.

Kvinnodräkten består av en blå livkjol och en vit linneöverdel. Bomullsförklädet kommer från Maria på Asen och det rutliga

halsklädet från Svea Nilsson, Klingeråsen.

Till Västra Ämterviks kvinnodräkt hör en vacker taska. Originalet till väskan har man funnit i bygden.

Blå vadmalsbyxor skall det vara till mansdräkten och den röda västen lyser grann. De gjutna knap-

parna är dekorativa och den lilla trindhättan blir som pricken över i. Knäbanden är i blått, vitt och rött.

Kvinnodräkten från Västra Ämtervik invigdes redan 1943 och den manliga dräkten år 1951.

Text och bild: Mats Fredriksson.

Ärtemarksdräkter

"Man får äta vad man har och sjunga vad man kan" är nog en ordspråksmening som kan tillämpas på gammalt dräktskick i Dalsland och den forskning som pågått i omkring 70 år. Någon hel sockendräkt från 1700-talet eller tidigt 1800-tal finns inte bevarad. Delar av dräkter och tygstycket från olika håll har i jämförelse med upptecknade berättelser och gamla bouppteckningar utnyttjats för rekonstruktioner. Man kan säga att dessa studier lett fram till vissa begrepp om typiska dalslandsdräkter, men något särpräglat sockenmode har inte kunnat bevisas. Mycket omtyckt är den s k ärtemarksdräkten, både den kvinnliga och den manliga. Dessa dräkter sys upp varje år under bistånd av Älvsborgs norra slöjdförning. De är ofta använda av folkdansare och många andra hembygds-vänner runt om i landskapet.

Vid sekelskiftet hade tydligen gammalt dräktskick helt fallit i glömska i Dalsland. Fornminnesföreningen tog upp saken och förutsatte faktiskt att det hade funnits en slags landskapsdräkt. Intendent Thure

Langer började samla material och i samverkan med rektorskan Aurora Thorson på Färgelanda folkhögskola "komponerades" 1907 en kvinnlig dräkt med utgångspunkt från bl a ett rött livstykke från Rölönda, en s k sockerduk från Töftedal och muntliga traditioner om krukblå kjol av helylle. Den kvinnliga ärtemarksdräkten är en variant, som tillkom på 20-talet efter uppteckningar i bengtsforstrakten av fru Edith Rådström på Gammelgården. En manlig modelldocka syddes upp 1930 efter beskrivning av fröken Amalia Peterson på Nygård, hur hennes morfar gått klädd på 1830-talet.

Vissa justeringar har väl skett sedan dess med hänsyn till materialtillgång och annat. Helt kort kan den kvinnliga dräkten beskrivas så här: Blå kjol (helst ankellång), rött livstykke (väst) med axelband och gröna broderier med kråkspark, vitt linneskjorta, vitt axelkläde med broderade ängsblommor i olika färger, röd sidenmössa med spets, förkläde av samma material som blusen samt röda strumpor och svarta skor.

Manskostymen går som framgår av bilden markant i svart, från skor och strumpor upp till svart framsida på västen. Folkdansare använder den sällan, men till dräkten hör svart livrock med långa skört och en svart filt-hatt med snodd av rött och grönt ullgarn kring kullen. En sak, som inte bör glömmas bort, är att västen kan vändas så att även framsidan får "gladare" färger, med samma randning som bakstycket.

I raden av hembygdsforskare, som bidragit till att skingra dunklet kring dalslänningarnas klädskick, bör vidare nämnas skriftställaren A G Börth, landsantikvarierna Nils Ivan Svensson och Sven-Axel Hallbäck, hemslöjdskonsulenterna Margareta Larsson och Ingrid Wikmar-Seklis, för att slutligen heller inte glömma den dräktutställning som anordnats under september i år på Vänersborgs museum av amanuens Christian Aarsrud. Utställningen kommer att visas på flera platser. Intresset för dalslandsdräkter tycks nu vara större än någonsin.

Text och foto: Tore Pettersson

LÖRDAGEN DEN 28 SEPTEMBER 1974

Gerd och Stanley Thoor, Bengtsfors, i sina örtemarksdräkter

Alice och Torbjörn Sjöqvist visar upp Ölmedräkten.

Ölmes bygdedräkt

Seder och klädedräkter har varit mycket lika utefter Vänerens norra strand. Av den anledningen har här bildats ett s.k. dräktområde, som omfattar Ö:a Fågelvik, Väse och Ölme. De närmaste lördagarna kommer vi att presentera bygdedräkterna från dessa områden.

Den 23 april 1961 kunde ölmeda-merna för första gången visa upp sina bygdedräkter men inte förrän den 12 november 1967 var det dags för att premiärvisa mansdräkten i Ölme.

Frågan om en bygdedräkt i Ölme diskuterades redan i början av 1940-talet men först i mitten av femtiotalet kom man igång på allvar med forskningarna kring en bygdedräkt.

Landsarkivet i Göteborg blev också för ölmeborna en 'guldgruva' att ösa ur när det gäller upplysningar om hur folket i ölmebygden gick klädda för länge sen. Bouppteckningarna varifrån man hämtade uppgifterna är från åren 1744-1794.

Av vad som framkom under forskningarna i de gamla bouppteckningarna var att kvinnornas kjolar till övervägande del var randiga och livstyckena römönstrade. Man fann vidare att förklädena var gröna och strumporna vita.

Vad som bl.a. skiljer dräkterna i området från varann är halsklädet och stycket till bindmössan. Ölmedräkten har samma ranka på halsklädet och stycket som man

fann i Backa, Ölme. Här kom man också på tyg till förklädet. Kjölens tyg hittade man på Lundsholm och bindmössan i Västankärr.

Alla kjol-, förklädes- och handlinningsband har man funnit i Väse.

Den blå färgskalan dominerar kläderna i trakten under 1700-1800-talet. Därför är tyget i den manliga dräkten blått.

Tyget till västen fann man i Kummelön. Knappar och spännen är komna från Västankärr. Den dubbelvikta kragens halskrås har samma band som damernas handlinningsband. Från Tofta-Hästås kommer knäbanden i rött, blått och svart.

Till den manliga Ölmedräkten kan en svart felbhatt bäras.

LÖRDAGEN DEN 17 AUGUSTI 1974

Östmarks bygdedräkt

Östmarksdräkten är den tredje i raden av dräkter som finns i norra Fryksdalen. Den överensstämmer med dräkterna från Lekvattnet

och Vitsand till alla delar utom förklädet.

Annica Andersson visar upp

östmarksdräkten med det röd-blå-vitrandiga förklädet. (M.F.)

Bjursåsdräkten

Bjursåsdräkten vars grundton är svart för såväl mans- som kvinnodräkten härstammar från mitten av 1800-talet. Det svarta lättas upp med ett svartrödrandigt liv och ett

brokigt halskläde. Mansdräkten har blanka knappar.

Bjurskarlens byxor gjorde man förr i älghud men i dag använder man sämskskinn. Västen och långrocken

tillverkas i vadmal. Kvinnorna använder svart och vitrandigt förkläde och en grön sidenhatta. Förr användes helvitt förkläde vid bl.a. skriftegång och vid högtidliga tillfällen bar man också en svart hatta.

*TEXT: Bengt Olofsson
FOTO: Leif Forslund*

Ny dräkt för Dals-Ed

Edsdräkten är en nykomponerad sockendräkt för Dals-Ed.

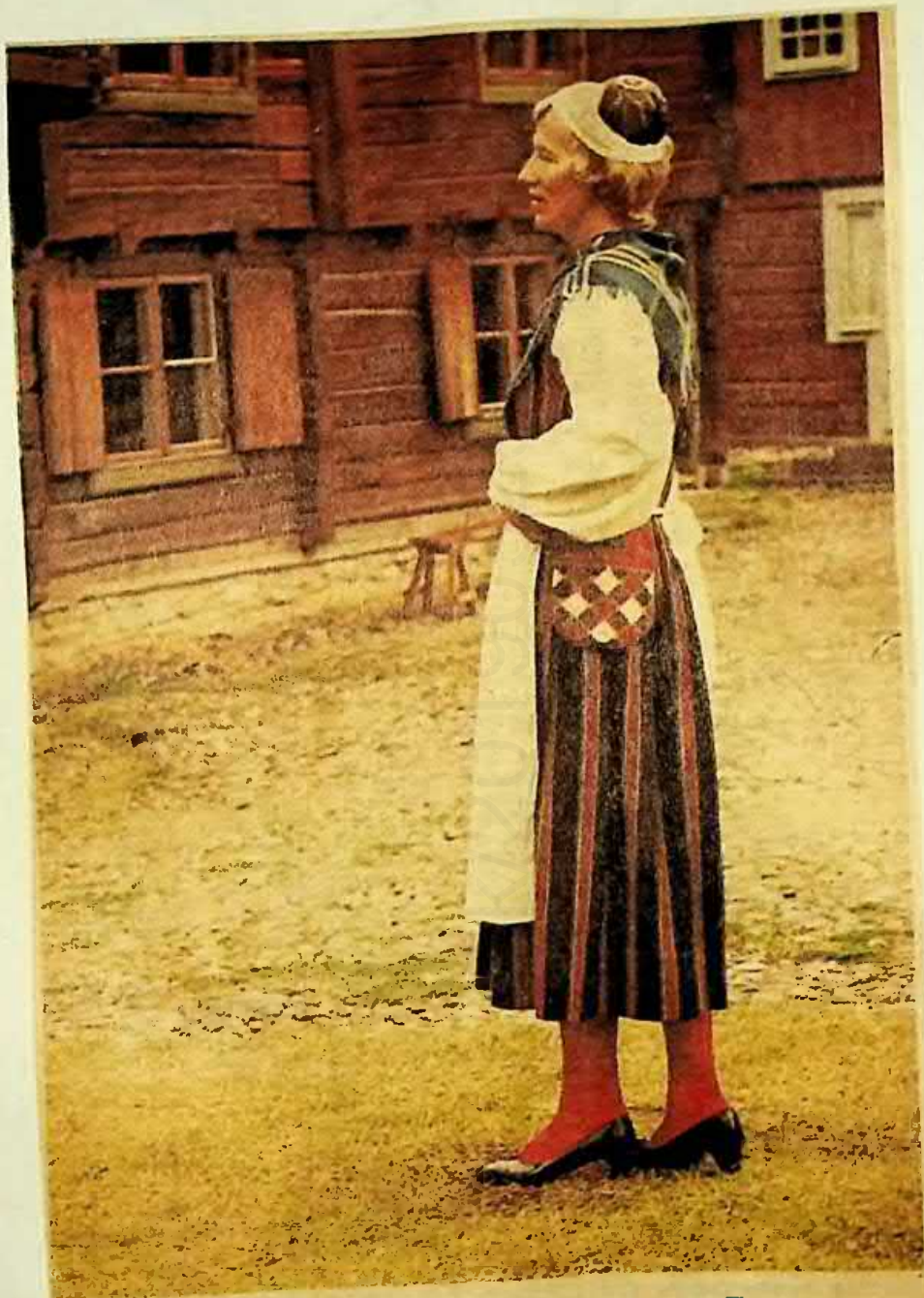
Kvinnan bakom det hela heter Ingri Brännstedt och hon syns här på bilden iklädd sin smakfulla kreation.

Fru Brännstedt fick idén till Edsdräkten när hon för tre år sedan försökte sy en Färgelandadräkt. Detta visade sig omöjligt eftersom en del material - hemvävt - inte gick att få tag på.

-Men varför inte sy en hembygdsdräkt av modernt material. Tyger som finns lätt åtkomliga för alla och som blir både billigare och mer lätt-skötta än det handvävda? Jag beslöt mej för att prova på och det låg då närmast till hands att skapa en dräkt för den egna socknen, säger fru Brännstedt.

Efter långt och tråget forskningsarbete tog Edsdräkten - den första i historien - form. Lagom till Lucia i år var det första exemplaret klart. Hembygdsföreningen i Dals-Ed godkände omgående dräkten.

Edsdräkten har svart kjol, röd moss, blå väst, vitt förkläde, vit blus och vit schal. Kjolen, mossan och västen är av polyesterflanell. Förkläde, blus och schal av gabardin. Schalen pryds av Dalslands blomma - forgatunge. Monstret på mossan är blåsippa, vit-sippa och gullviva. (OWE)

Fellingsbrodräkten

*Fellingsbrodräkten är från 1918, då den enligt uppgift visades första gången på Fellingsbro Folkhögskola.
Kjoltyget är i halvulle och förkläde och skjorta i vitt linné.*

Hallsbergsdräkten

är en kopia av en klänning från Hallsberg. Klänningen är uppsydd till en liten docka som finns på Örebro Läns Museum. Klänningen är i randigt bomullstyg, broderierna på schalen är kopierade efter en gammal schal på Örebro Läns Museum och andra dräktdelar från Hallsbergsbygden. Smycket består av "trenne sammanlänkade lås" i silver.

Dräkten blev färdig år 1965.

Kumladräkten

Kumladräkten upptäcktes år 1950 av Gerda Larsson, Fylsta gård, Kumla då ett dödsbo skulle redas upp. Hela dräkten fanns i dödsboet och vid för-

frågan höll Nordiska Muséet för troligt att denna dräkt burits i Kumla omkring år 1810.

Sydnärkesdräkten

Dräkten blev färdig år 1967. Kjoltyget är vävt efter ett prov från ett gammalt tyg i halvulle. Kjoltyget och mössans broderi kommer från Lundboms gård i Skyllberg. Förkläde i bomull är oblekt och orange med

randning från ett bolstervar. Schalen i hellinne med broderier i kedjesöm är kopierad från en schal i Snavlunda socken. Stommen till mössan kommer från Eketorp, Närkesberg. Den är olik alla andra stommar vi har.

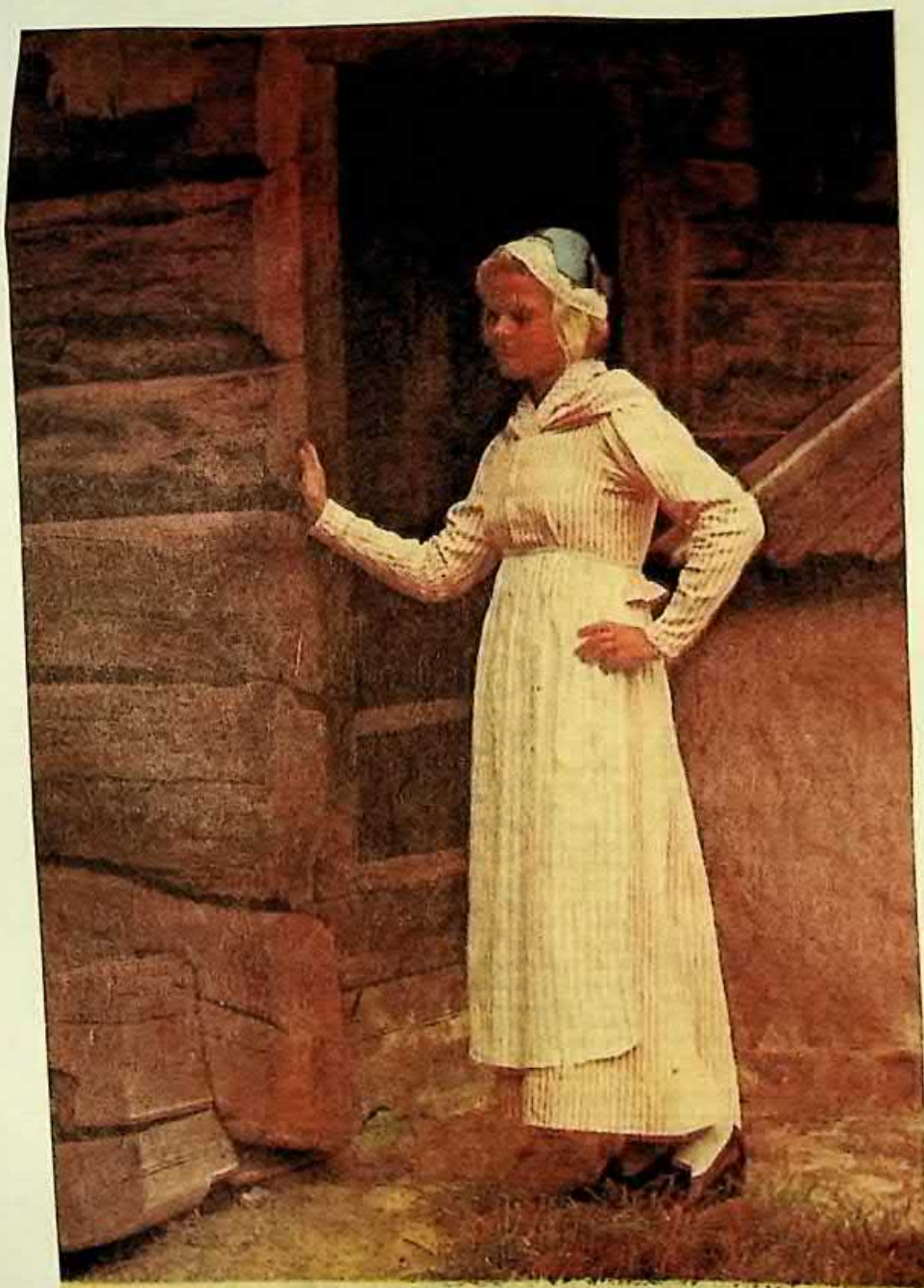
Skjortan har broderier från brudgumsväst som finns på Örebro Län

Museum. Fyra socknar har samsat om denna dräkt. Lerbäck, Laxå, Askersund och Hammar.

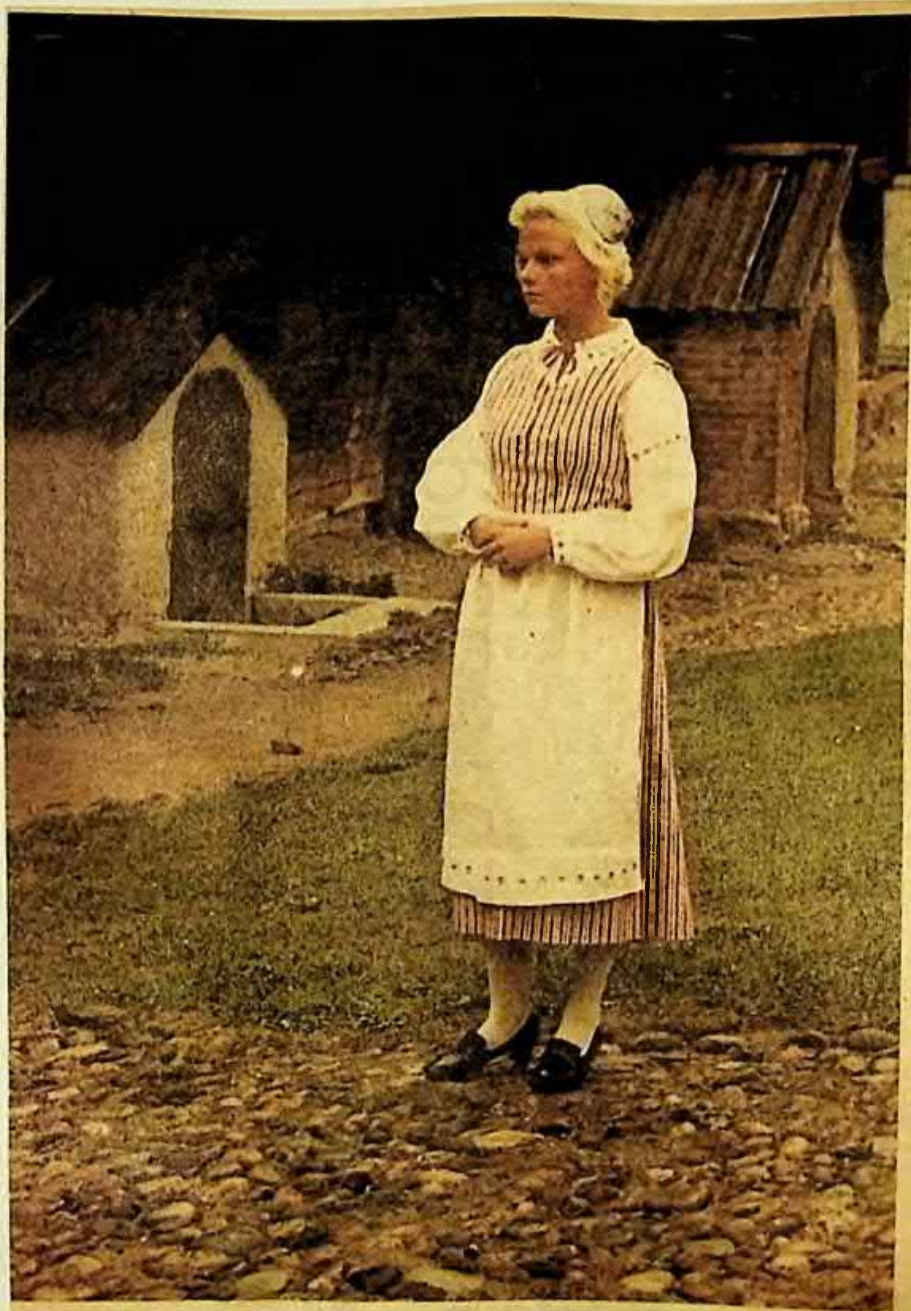
Stora Mellösa-dräkten

Stora Mellösa dräkten - helgdagsdräkt eller kyrkdräkt. Daterad från 1800-talets första hälft. Kjoltyg och förklädestyg i haltrylle. Till dräkten bäres halskläde i blommigt eller rutigt siden.

Sköllerstadräkten

Från samlingarna i Örebro läns museum kommer en röd och vitrandig bomullsklänning som fanns på ett torpställe i Kävesta, Sköllersta socken. Klänningen har burits av Kajsa-Lisa Jansdotter, som gift bosatt i Kävesta, där hon enligt anteckningarna "blev sjelödödd vid 103 års ålder" dros år 1915. Kajsa-Lisa Jansdotters konfirmationsklänning kopierades år 1958 av Örebro läns hemslöjd och presenterades som Sköllerstadräkten. Den kompletterades därvid med en bindmössa med tillhörande spetsstycke samt ett rutigt halskläde efter förebilder från Sköllersta socken. Något lämpligt förkläde att efterbilda fanns emellertid inte varför man tog upp randningen i klänningslivets blå och vita linnesoder. Klänningen är sydd i empire.

Stora Mellösa sommardräkt

Stora Mellösa sommardräkt den s.k. skördedräkten med bomullskjol i oblekt, rosa och blå färg, ett linneblus och linneförkläde broderade med kedjesöm i rött.

På 1920-talet då hembygdsintresset var mycket stort tog Saxon initiativet till att skapa en Gällerstadsdräkt. Kjol och förkläde är helt i bomull, ganska mörka randningar.

Gällerstadsdräkten

Grythyttedräkten

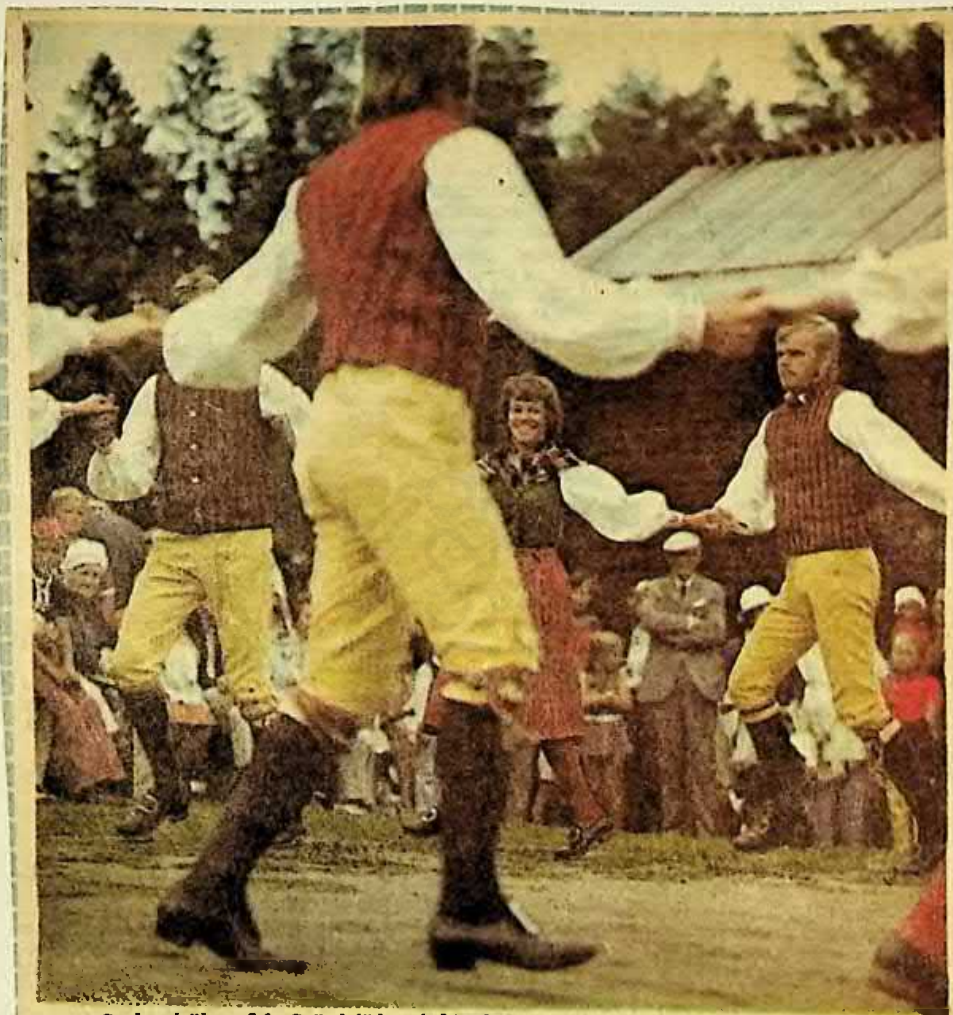
Gryhyttans sockendräkt invigdes vid Gryhyttans hembygdsförenings årsmöte 1968. Dräkten är komponerad efter rådgivning av dr. Anna-Maja Nylén vid Nor-

diska muséet. Kjoltyg och västtyg är vävt i halvulle. Broschen av silver och hyttslag är specialkomponerad och kan köas hos en guldsmed i Nora.

Lindesbergsträkten

Lindesbergsträkten: Klänningen är i rutigt hatvulle efter prov från Lindesbergsträkten. Modellen har tagits från gamla bilder från 1800-talet.

Sockenräkten från Svärdsjö har de här dansarna skrudat sig i under midsommardansen.

96 dagar kvar till midsommar!

Våren börjar så smått kliva in också i det normalt vintriga Dalarna. Snart - närmare bestämt om 96 dagar - är det midsommar och då har man i Dalom för länge sedan spämt av skidorna och satt på sig sockenräkten med knätofsar och allt. Dansen, och då framförallt midsommardansen är ett viktigt inslag i sommarbilden i Dalarna. Ni kommer förresten att få uppleva det i TV i midsommars hela midsommarfirandet har för-

lagts i fagra Orrskogen i Malung. Det handlar om nära sju timmars TV-sändning och förutom skidåkning (Jo ni läste rätt!) handlar det då i hög grad om just sockenklädda spelmän och dansare.

På bilden, som får illustrera det dansglada sommardalarna och kanske få er att längta dit, är det tre svärdsjöpojkar som passar på att visa upp svärdsjöräkten. Den har vi presenterat tidigare. Men vi kan väl upprepa att den moderna

upplagan är en s.k. allroundräkt som kan användas vid alla möjliga tillfällen. Den kom till på 1880-talet. Lite säreget jämfört med andra sockenräkter är kvinnornas kjortelväska. Den här påstås härstamma från Sibirien och skall ha hamnat härborta med hemvändande krigsfångar. Vad vet vi....

*Text: Bengt Olofsson
Foto: Leif Forslund*

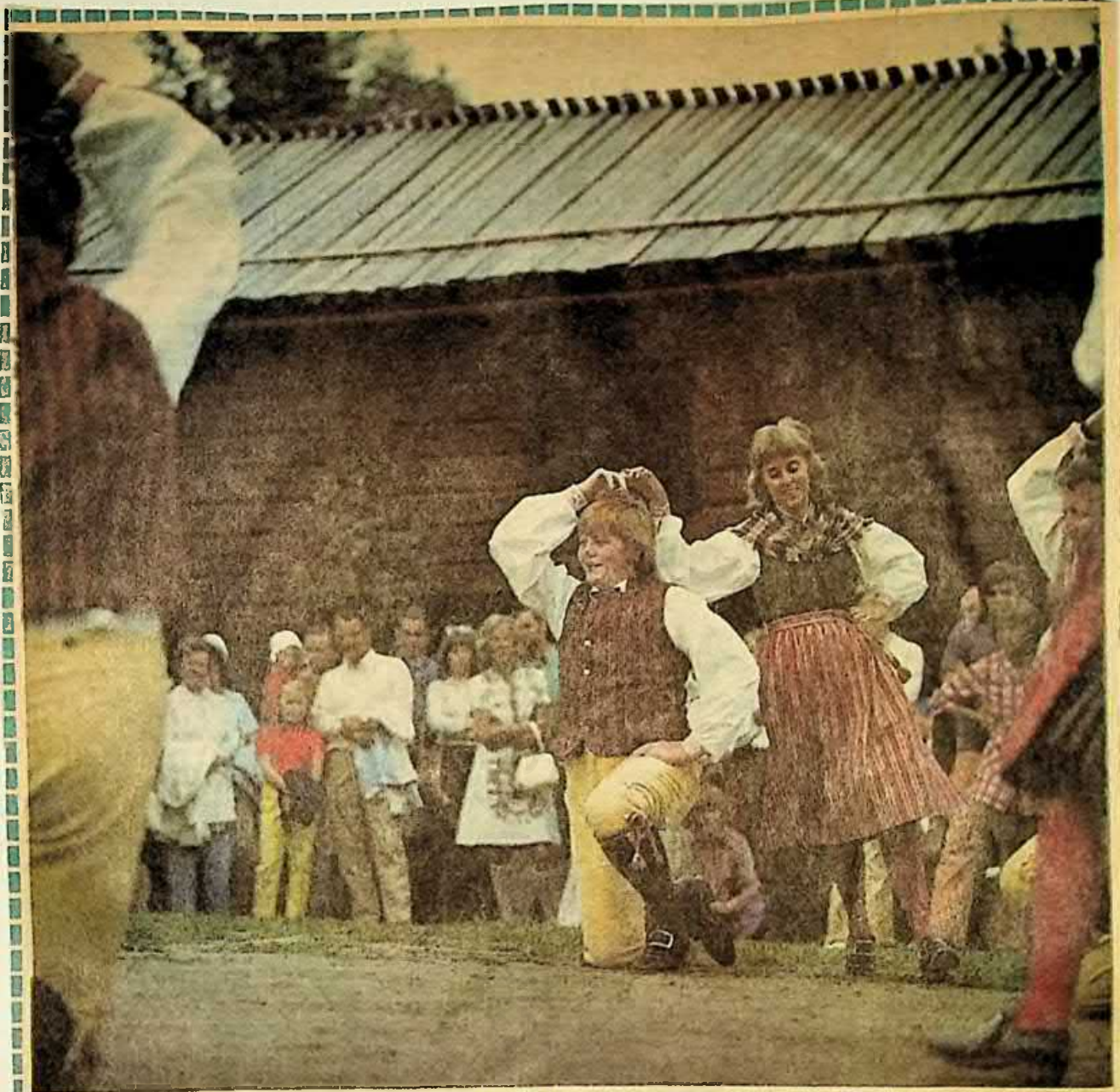
Orsadräkten

Orsadräkten betecknas av många som en av länets och kanske landets vackraste folkdräkter. Dessutom är den också en av de allra äldsta. Orsakarlarna har "knibrackor" (knäbyxor bör det rimligtvis betyda) av sämskskinn eller mollskinn. Man har väst i

mörkblått och så bär man vit vadsmalsjacket och s.k. stjirpa.

Kvinnodräkten har svart kjol med vidhängande liv och volang nedtill. Förkläde har man också och vanligast är att det är grönt av yllemagd med en bred klarblå bård. Man har ett halskläde av gammal typ. Förr i tiden förekom det också ofta att man hade insydda axelklaffar men det är mera sällsynt i dag. Kvinnorna har en vit vadsmalsjacket som ytterplagg och det menar vi tillhör det ovanliga, i varje fall i Dalarna. Beträffande mannens hatt kan vi berätta att den skall vara svart, vara rundkullig och ha ett blått-vitt band.

TEXT: Bengt Olofsson
FOTO: Leif Forslund

Tord och Lars och Kerstin Hellström visar Svärdsjö-Enviken dräkten i en äkta daladans. . .

Svärdsjö-Enviken-dräkten

Tycker ni att den här bilden för tankarna till sommaren och dansen på lövade banor o.s.v. så kan vi förstå er.

De som dansar bär Svärdsjö-Enviken dräkten och den är som syns mycket vacker. Att Svärdsjö och Enviken har i stort sett samma folkdräkter hör samman med att man sedan 1863

varit samma socken. Den nuvarande dräkten kom till i början av 1880-talet. Det är en "allrounddräkt" som man kan använda till alla olika högtider. Förr använde man en rad varianter i dräkten.

Numera syr man fast kvinnodräk- tens livstykke med den veckade kjo-

len. Blusen har broderade kors- styngsmanschetter och samma sak gäller mansdräkstens skjorta. Till mansdräkten hör också sprängade strumpeband -pinnband säger man i Dalarna. Som ytterplagg kan både mas och kulla bära antingen en lång eller en kort svart jacka. Till kvin- nodräkten bär man också en s.k. kjo-

relväska med renhornsmönster. Den vill man påstå att skall härstamma ända från Sibirien och skall ha hamnat i de här trakterna med hemvån- dande krigare. Kanske det

Text: Bengt Olofsson
Foto: Leif Forslund

En liten Vika-mas i Leksandsdräkt

Det ska böjas i tid, som det heter. Det gäller nog också om man skall bli en riktig dalmas. Och det skall Johan Tangen från Vika bli. Att mamma Lena gillar folkdräkter har vi förstått. Det är hon som försett sonen med - hör och häpna! - en leksandsdräkt. Om anledningen till det "övertrampet" vet vi ingenting men det kan ju vara så att liten Johan gillar ishockey och ni vet det där med Leksand och svenska mästare o s v. Leksandsdräkten har vi presenterat tidigare men vi kan ju repetera att den på manssidan har gula byxor och svart väst. Kvinnodräkten har svart kjol och randigt förkläde. Hade Johan varit större kanske han också haft svart hatt och svart kyrkrock.

TEXT: BENGT OLOFSSON
FOTO: LEIF FORSLUND

Hängiven forskarinsats leksandsdräkten beskriven

Hur uppstod den mycket omskrivna 'Dalaromantiken'? Naturligtvis hade den rent litterära romantiken från 1800-talets början, med dess betonande av det nationella och 'folkegna', en stor betydelse även för den turistiska Dalaromantikens uppkomst. Helt naturligt drogs de romantiska författarna och deras efterföljare i sina studier och motivval främst till de delar av landet, där det gamla ansågs bäst bevarat och levande. L.F. Rääfs, Geljers, Afzelius; Dybecks m.fl. insamlade av folkminnen och folkvisor är ett bevis därför. Men även andra författare, som inte alls sysslade med sådant, drogs till Dalarna. Fredrika Bremers bok 'I Dalarne' (1845) är ett av de tidigaste

och viktigaste exemplen. Eva Brags 'Dalarne' ett annat bland många.

Men det som riktigt satte fart i även den internationella turismen till Dalarna var utan tvivel H.C. Andersens besök i Dalarna 1849, och hur han i boken 'I Sverrig' (1851) bl.a. skildrade en kyrkosöndag i Leksand med dess kyrkbåtar och folkdräktsfärgprakt på tilläggsplatsen vid kyrkan, 'Barkdalen' och på kyrkbacken. Denna hänförda och entusiastiska skildring lockade den store danske målaren Vilhelm Marstrand hitopp. Och hans storslagna, färgstrålände tavla — där just folkdräkterna spelar första rollen — 'Kirkefaerd paa Siljansöen' i Leksand (1851) bildar liksom öppnings- och paradbilden, start skottet till alla de både svenska och utländska litteratörernas och konstnärernas, och även gemene mans, folkvandring till Dalarna, som fortsatt mer eller ända tills nu.

Det var just det praktfulla skådespelet av folkdräkten som hänförde både Andersen och Marstrand och inspirerade deras verk. Man kan alltså hävda, att även om det finns många andra faktorer, som lockade folk till Dalarna; naturen, historien, det här bevarade gammalt genuina etc., så var faktiskt Leksands folkdräkt helt enkelt en av de viktigaste incitamenten till hela 'Dala-romantiken' och den därav orsakade stora turismen.

Det är därför inte alls underligt att folkdräkten i Leksand — en av de främsta och bäst och längst bevarade i Dalarna — blivit föremål för studier och litteratur, kanske mer än någon annan. I det föregående kan nämnas flera namn, utom Nordiska museet, såsom Johan Nordman (redan på 1700-talet) Bosaeus, Ankarcrona, Albert Alm, Ella Odstedt, Sigfrid Svensson m.fl.

Men först nu har ett vetenskapligt verk om Leksandsdräkten utvecklats i hela dess omfattning och speciellt dess vackra och subtila variationer i kyrkoarets olika söndags- och helgdräkter utkommit: 'Wilhelm Söderbaum, Leksandsdräkten utveckling 1750 — 1950. Med illu-

strationer av David Tägtström' (Sigma-Tryckeriet 45 kr, Inb. 55 kr.). Det är ett mycket förnämligt arbete och en synnerligen vacker bok, som Ingen Leksands- och Dala-Intresserad bör underlåta att skaffa sig. Någon vackrare presentbok vid högtidsdagar och festliga tillfällen är svårt att tänka sig. Det som framförallt — utom det vetenskapliga värdet — gör det till en gåvobok är konstnären David Tägtströms alldeles förtjusande fina, mjuka, men ändå noggranna och ändå konstnärligt burna och inspirerade dräktstudier i färg — helt enkelt rena konstverk, var och en. Av sådana finns i boken icke mindre än 25 stycken helsides färgplanscher, utom ett flertal teckningar och fotografier i svartvitt.

Bokens tillkomsthistoria är märklig. Läkaren Wilhelm Söderbaum kom 1930 från Linköping upp till Leksand och greps genast av intresse för den fina folkdräkten och dess dunkla tillkomsthistoria. Över trettio år av sitt liv ägnade han åt att forska i fältet, i arkiv och museer och litteratur om detta. Tills han äntligen efter stora ansträngningar fick sitt verk färdigt, endast en vecka före sin bortgång 1965. Och nu har hans dotter Greta Söderbaum pietetsfullt låtit utgiva detta i denna sköna volym, som även tryckeriet har all heder av.

Det är naturligtvis mycket nytt och intressant som Söderbaum här berättar om Leksandsdräkten efter sina årlånga forskningar och samarbeten med andra forskare i detta ämne, när han utreder om Leksandsdräkten uppkomst, olika gestaltningar och utveckling. Och flera korrigeringar som han kan göra. Vem som är upphovsmannen till den enastående 'därktalmanacka', med de där för olika helger och söndagar året runt förskrivna subtila och meningsfulla växlingarna av form och färg i högtidsdräkten, tror han sig också kunna fastslå: Det har, enligt hans mening, varit prästen Johan Nordman, prost i Leksand 1740-67. Att vetenskapligt riktigt dokumentera detta, har dock inte lyckats. Men denna mycket san-

nolika hypotes kan därför mycket väl en gång kanske visa sig vara riktig.

Gustav-Adolfs-Akademien, som fått så stora donationer av författaren, borde dock ha hjälpt till med översyn av verket vid utgivandet och bl.a. försett den fina boken med ett högeligen välbehövligt sak- och personregister över det annars svåröverskådliga, rika materialet — en guldgruva för folkdräktsexperten, hembygds- och hemsöjdsföreningar, och folklivsforskare — samt en lika behövlig ordentlig litteraturförteckning.

Per Johannes, som skrivit ett fördömligt kortfattat orienterande förord till boken, kunde ju också ha hjälpt utgivarinnan med detta.

Gunnar Furuland

Arvegods

Fru Edit Ivarsson, Föreningsvägen 3 i Degerfors är dalkulla till börden och född i Dala-Järna. Hon har varit ägare till en mycket vacker folkdräkt-Dala-Järnas. Nu har hon donerat den till sin blivande sonhustru, Eva Maria Nordlöf, Skolgatan 11 i Degerfors, som här poserar i den vackra dräkten.

Den består av svart kjol, ett rödblommigt förkläde med svart botten, vit blus, röd väst med snörning fram-till. Till dräkten hör också en halsduk med broderade blommor på svart bot-

ten, en hätta som liksom förklädet och halsduken består av broderade blommor på svart botten. Till hättan hör färggranna hemvävda band. Dräkten kompletteras slutligen av ett par röda strumpor samt en broderad svart väska.

Fru Ivarsson berättar att dräkten, som nu ägs av den blivande sonhustrun, är hennes andra Dala-Järna-dräkt. Hon hade också en som liten.

Fru Ivarsson kom från Dalarna till Deje i Värmland 1935. Sedan 1940 är hon bosatt och verksam i Degerfors.

Folkdräkten i Dala-Järna

Järnadräkten är kanske inte var mans egendom i den vackra dalasocken - men den finns i nära nog varje hem. Den används flitigt inte minst under sommärens högtidligheter och fester. Den liknar vad gäller mansdräkten i mångt och mycket äppelbodräkten (granne i norr) och notabelt är att de glada byxorna eller brackorna som man säger häruppe fordom tillverkades av älgskinn. Älg finns det gott om här. Till de här brackorna hör som sig bör färgglada

strumpeband och naturligtvis knätofsar. Mannens väst är smalrandig. Detsamma gäller kvinnodräktens kjol. Livet är rött och så bär man en bred sidensjal i rött och svart som hålls ihop med en silverbroch. Också barnen bär sockendrätt och det handlar då givetvis om miniatyrer. Flickan har en speciell småbarnshätta som liksom kvinnodräktens har veckad spets. Pojkarnas byxor är gjorda av mollskinn.

*Text: Bengt Olofsson
Foto: Gösta Tysk*

Text: Bengt Bengt Olofsson
Foto: Leif Forsslund

Färgglada folkdräkter i VM-staden Falun. Fr.v. Barbro Kjellberg, Vika, Britt Hedberg Aspeboda, Marie Haglund, Bjurås, Pia Holmberg, Stora Kopparberg, Lena Wiklund, Svärdsjö, Maj-Lis Wiklund, Sundborn och Karin Sundberg, Enviken.

Sju sockendräkter i Falun

Skidspels- och VM-staden Falun är storkommun och därför har man också ett helt knippe med färgglada sockendräkter. Sju olika dräkter kan man visa upp för besökarna.

För att börja med Vika kan vi berätta att den dräkten kom till på 1920-talet på initiativ av lärarinnan Anna Breitholz. Kjol och liv är ihopsydda och tillverkade i helylle. Färgerna är grönt, lila, vitt och

gulgrönt. Mansdräktens jacka och byxor tillverkas i naturfärgat helylle.

I Aspeboda rekonstruerade man på 1950-talet sockendräkten och behjälplig var hemslöjdskonsulenten Liv Trotzig. Kjol och liv går i svart ylle med vita ränder. Man bär förkläde i vitt. Till dräkten hör väska av svart kläde.

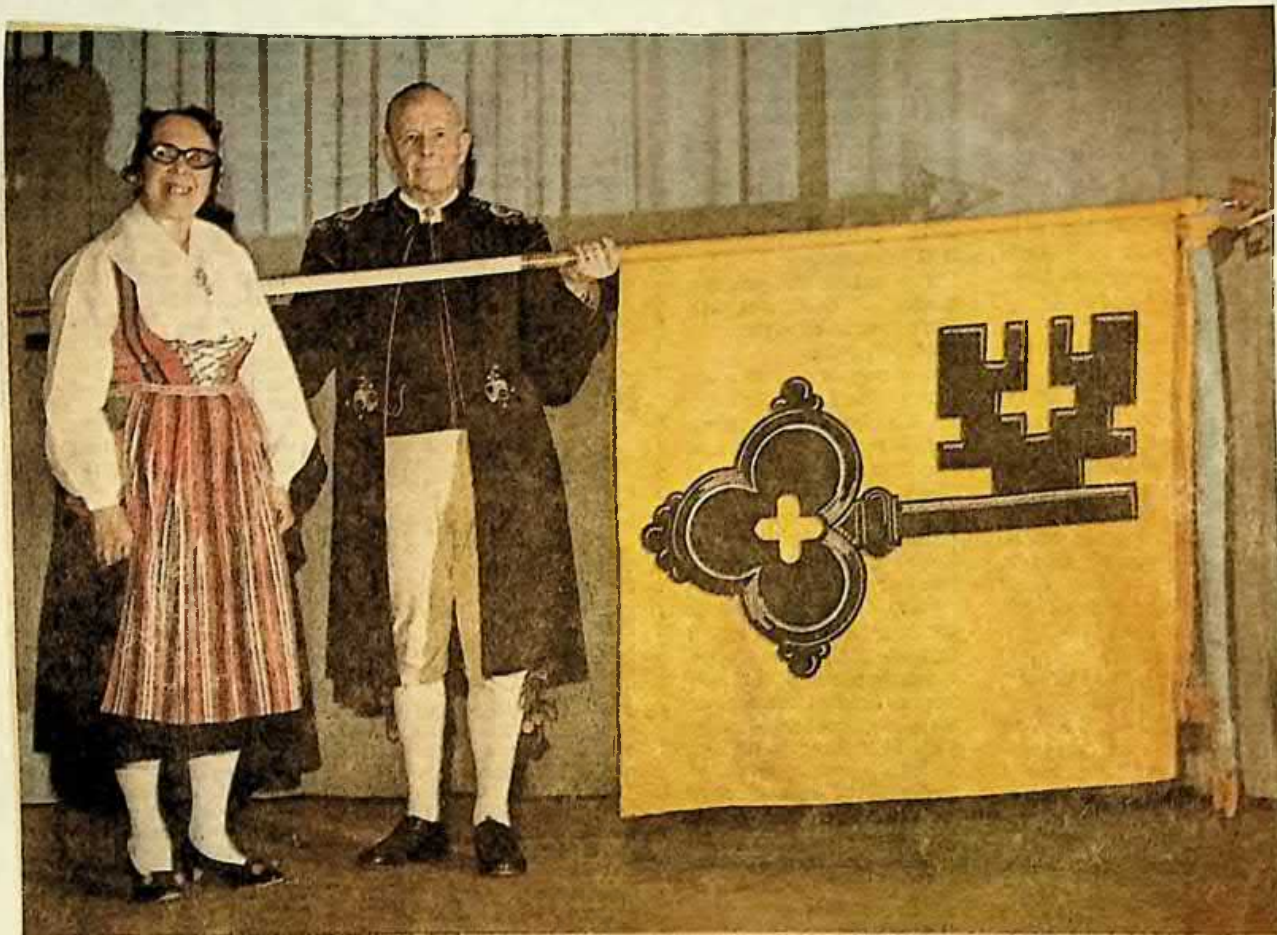
Bjuråsdräkten tror man att den kom till i mitten av 1800-talet.

Grundtonen i dräkten är svart både när det gäller kvinno- och mansdräkten. Förr bar man vitt förkläde och då fick männen bära byxor i älghud. Numera är byxor-na tillverkade av sämskskinn.

Svärdsjö och Enviken har varit samma socken från 1863 och därför har man också i stort samma folkdräkt. Dräkten tillkom på 1880-talet. Blusen har broderade

kvardar och till mansdräkten hör s k sprängade strumpeband.

I Sundborn tillkom folkdräkten 1902 genom initiativ av Carl Larssons fru Karin och Elin Eriksson. För så där tio år sedan återupptog man också bruket att använda huvudbonad. Vad gäller mansdräkten så rekonstruerades den på 1930-talet. Den har gula byxor, blå strumpor och röd, svart och grönrandig väst.

Leksandsdräkten

Alla ni som någon gång haft något att se "Himlaspelet" känner säkert igen den här dräkten. Det handlar alltså om Leksands sockendrätt och den visar man som bekant i Samildalen varje sommar. Leksandsdräkten tillhör utan tvekan de mest kända daladräk-

terna. Att den används mycket flitigt behöver vi väl knappast nämna.

Till kvinnodräkten kan man förutom det förkläde som visas på bilden även använda ett blårandigt. Det användes förr i fastan.

Till den dräkten hör svart liv och s.k. harskle och hatt utan spets.

Mansdräkten har gula byxor och svart väst. Svart långrock hör också till liksom även svart hatt.

*Text: Bengt Olofsson
Foto: Leif Forslund*

Leksandsdräkten visas av Erik Tirus och Karin Jobs. Man visar också Leksands sockenväpen.

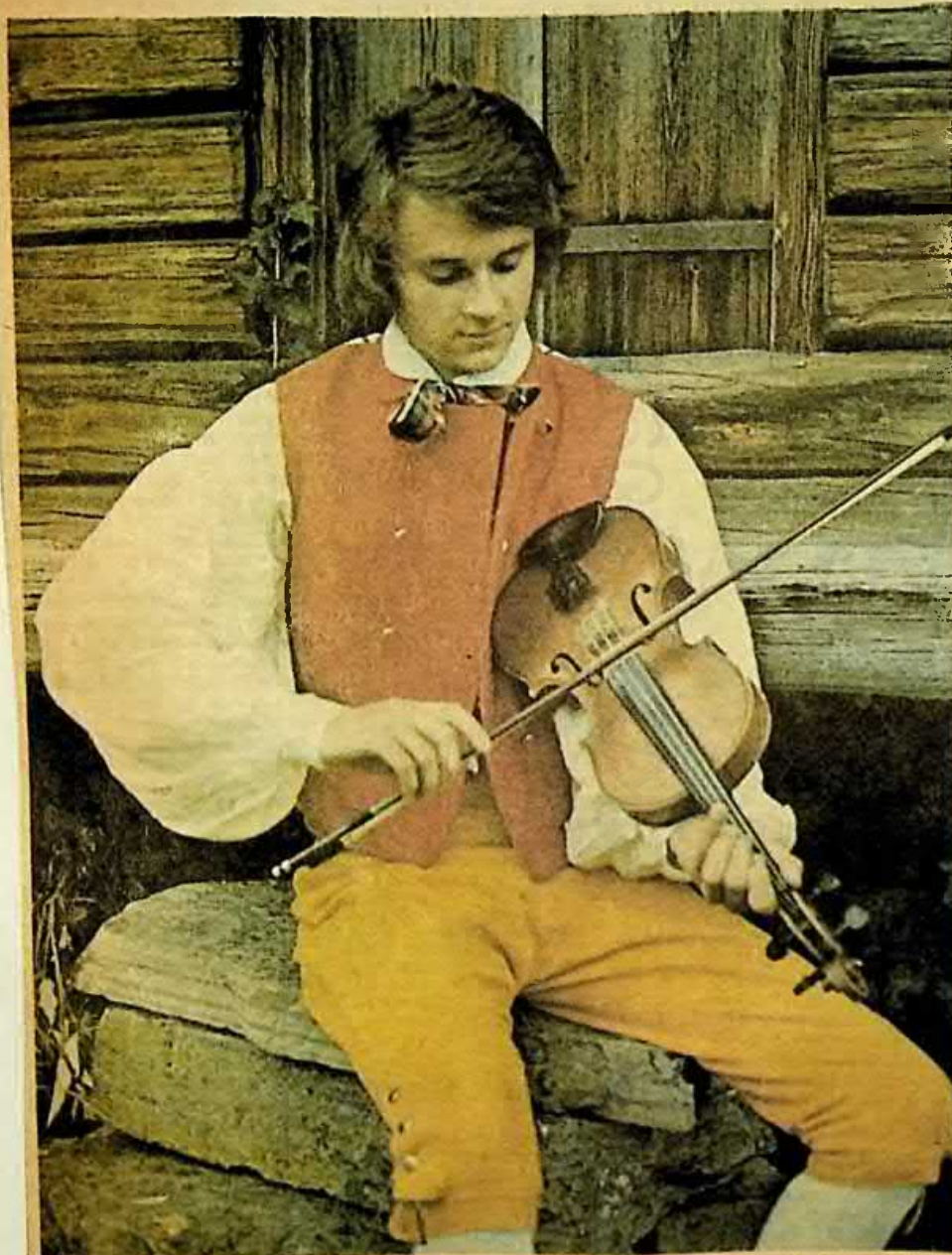
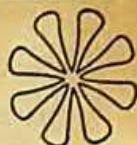
Limadräkten

Fyra vackra kullor i hembygds-
räkt. Ja, bilden är som ni förstår
ämtad från en hembygdsdyll i Da-
jrna. Det är fotografen Inge Persson

Torgåsmon som har tagit fotot av de
här vackra limafflickorna. Bilden är
tagen i samband med en tillställning
på Vestagården i Torgåsmon. Vesta-

gården är Lima sockens hembygds-
gård. Sockendräkten i Lima för män
presenterades i NWT förra lördagen.

Limadräkten

"Karlarna hafwa grå tröjor, små runda klädesmössor med band påsydde, hafwa förut mycket varit i bruk här på orten, men af allmogens umgänge med de norska, har åtskilligt mer kostsam klädnad blifwit införd, och brukas nu randiga eller fina filt-mössor. Qwinfolken som äfven genom grannskapet till Norige fått tycke för grannlåt äro hederligt klädde".

Så här beskrev Hülpers en gång limab ornas klädvanor. Av det här kan man kanske förmoda att de norska vännerna gett inspiration till en mera färgglad och "Kostsam" klädsel i limabygden.

Limadräkten har anor från 1700-talet - förmodligen ännu längre tillbaka. Den beskrevs av Linné 1734. Vid moderna tiders efterforskningar har man också hittat en genuin brudgumsdräkt från början av 1800-talet. Från samma tid har man också funnit ett flertal kvinnoplagg.

Den moderna limadräkten är en högtidsdräkt som man kopierat fram efter gamla plagg och beskrivningar. De gamla materialen och tygerna finns givetvis inte kvar utan har fått ersatts med dagens produkter. Man vet att kvinnornas s.k. stamhätta förr var svart för gifta och röd för ogifta.

Västen i mansdräkten är i regel röd men det förekommer också blårutigt material. Här sägs också att bakstycket helst bör vara av oblekt foder. Till skillnad från flera andra dalasocknars dräkter bär man inga knätofsar till sämskskinnsbyxorna. Rocken är svart eller mörkblå och som "dekoration" används rosett i brokadsiden.

TEXT: Bengt Olofsson
FOTO: Inge Persson

Lars Moberg iförd Lima-dräkten

Malungsdräktens historia

Det som inte Torris Anna Henriks-son i Malung vet om Malungs socken-dräkt det är inte värt att veta. Hon har förresten bidragit med en utförlig avhandling i Malungsbokens del 2 om dräkten och dess historia och hennes forskning på det här området har också resulterat i att hon tilldelats Lions kulturpris i Malung. Det var hon värd. Här bidrar hon med sakkunskap kring den här vackra bilden som skall illustrera Malungsdräkten och dess historia. Längst t.v. visar Knut Elisabet Sturesdotter, Hole upp en gammal bruddräkt. Det är en s.k. ladbrud och lad är alltså den vackra prydnad hon bär på huvudet. Notabelt är att detta lad tillhör brudens släkt och alljämt finns i privat ägo. Runt halsen bär hon s.k. pärlked i flera rader. Vidare bär hon brudpsalmbok med bokkläde.

Intill bruden står hennes syster Knut Marit Sturesdotter. Hon visar en Malungsdräkt sådan den ser ut idag. Här kan tilläggas att Malungs Husmodersförening i sin verksamhet bl.a.

har tillverkning av Malungsdräkter och även komplettering av gamla dräkter. Den här dräkten är en sådan som kompletterats och bl.a. har man sytt kjolen av ett tyg som är 100 år gammalt.

Tredje flickan fr.v. visar upp den allra äldsta Malungsdräkt man känner till. Den härstammar från början av 1800-talet men användes säkert också tidigare. Dräkten är tillverkad helt i skinn. Kjolen är av getskinn och livet av lammskinn med ullen inåtvänd. Flickan som visar dräkten heter Sangsta Ingeborg Eriksson, Hole.

Flickan i gröna förklädet heter Lok-täpp Kerstin Johansson och hon visar en sommarklädsel. Det är en "vanlig" Malungsdräkt med skillnad att man alltså bär grönt förkläde och i stället för päls bär man s.k. gulltröja.

Sedan handlar det om en konfirmanddräkt. Det är också en "vanlig" Malungsdräkt fast med gult förkläde.

Förr var det så att den unga flickan vid konfirmationen för första gången fick bära hatt. Under denna bär hon s.k. rödbindel. Konfirmanden i det här fallet heter Sangsta Eva Eriksson.

Längst t.h. visar Britta Ås upp en gammal kyrkdräkt. Man vet att den här dräkten har tillhört flickans far-fars mormor och årtalet är 1841. Dräkten finns alltså fortfarande bevarad i Hole. Huvudklädseln förtjänar en förklaring. Där bär flickan en vitbindel. Hon bär vidare Malungsdräk- tens hatt och utanpå detta ett vitt huvudkläde som är knutet med s.k. malungsknut där snibbarna skall stå rätt ut. Huvudklädet skall också ha formen av en pik uppåt. Hon bär vidare s.k. svarttröja.

Korgen som hon bär på är en s.k. kesningskass, d.v.s. en dopkasse i vilken man bär fram barnen till dopet i kyrkan.

Text: Bengt Olofsson Foto: Inge Persson

Julbrud i Malung

En riktig julbrud, skulle man kanske kunna säga. Nåväl så här ser nu inte dagens julbrud ut i Malung. Men förr i tiden var man så här vacker. Det är malungsflickan Knut Elisabet Sturesdotter som visar en gammal

brudräkt från Malung. Den intressanta vet att det handlar om en s.k. ladbrud och lad är alltså den vackra skapelsen hon bär på huvudet. Verkligen ståtligt, inte sant! Runt halsen bär bruden s.k. pärlked i flera rader.

Vi skall också tillägga att detta vackra lad alltjämt finns kvar i Elisabets släkt i malungsbyn Hole.

*Text: Bengt Olofsson
Foto: Inge Persson*

Malungs sockendräkt

"Malungsborna har troget bevarat sin egen dans och musik utan också i sitt eget tungomål, men icke sin sockendräkt den har länge varit helt bortlagd och först på de sista åren åter börjat användas, åtminstone av flickor vid fest och helg, vilket nog till största delen är Folkhögskolans tjänst. Den siste man som bar dräkten var Börs Erik Persson i Moby, född 1821, död 1919."

Det här citatet är hämtat ur Karl Erik Forsslunds "Med Dalälven från källorna till havet" på 20-talet. Det har blåst många vindar sedan dess och malungsdräkten som Forsslund måhända trodde var på "utdöende" har sannerligen fått nytt liv. Idag används den flitigt i olika sammanhang i allt yngre åldrar. Spelmän och folkdansare, både män och kvinnor, gör naturligtvis stor PR inte bara för

sin egen dans och musik utan också i hög grad för folkdräkten.

Torris Anna Henriksson i Malung kän allt om sockendräkten och dess historia. I nyutkomna Malungsboken del 2 ger hon en utförlig historik kring sockendräkten. Hon berättar där bl a att sockendräkten förr bars allmänt av både män och kvinnor till in på 1870-talet. "Den under sista delen av

1800-talet framväxande nationalromantiken förde med sig att sockendräkten ånyo skulle tagas i bruk". skriver Torris Anna. När Oscar II år 1892, skulle uppvaktas av ett knippe unga flickor i samband med järnvägsinvigningen kompletterades gamla dräkter och nya syddes upp. En viktig roll i det sammanhanget spelade handlanden Erik Thorolf och hans hustru Anna som svdde upp och till-

handhöll malungsdräkterna.

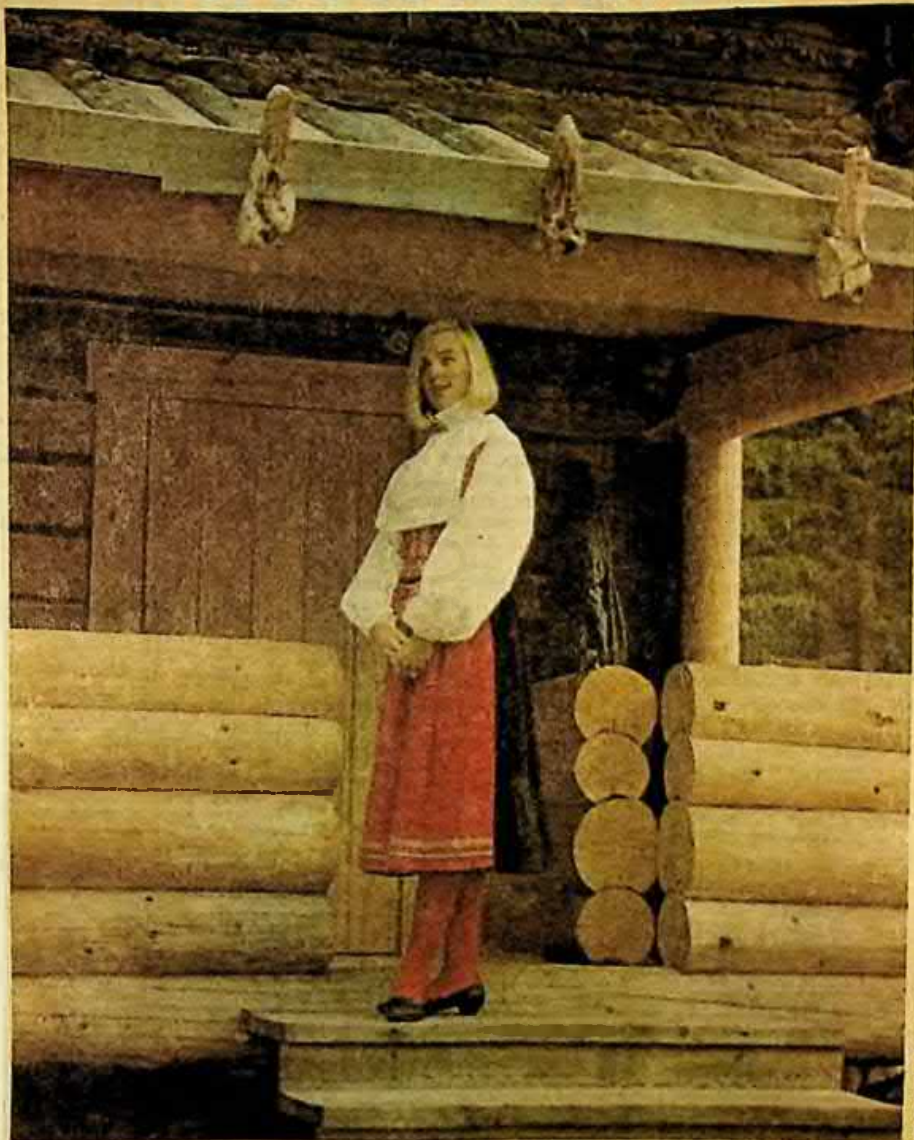
Numera har bl a Malungs husmodersförening tagit initiativet till cirklar, där man får se sin egen dräkt. Intresset för den verksamheten har också ökat stadigt för varje år. Att malungsdräkten, liksom förmodligen andra sockendräkter, upplever något av en ny vår är det ingen tvekan om.

På bilden är det konstnärinnan Anna Britta Andersson som utanför den egna Lisskarigården visar upp Malungs kvinnodräkt. Den manliga dräkten består av skjorta med fastsittande krage, röd väst, gula sämskeller mollskinnsbyxor, blå strumpor, strumpeband i pinnbandsteknik, blå jacka, svart långrock och svart hatt.

*Text och foto:
Bengt Olofsson*

Moras sockendräkt

Den här sockendräkten har ni nog sett lite till mans. Den har förekommit bl.a. i samband med att Mora-Nisse, Janne Stefansson och alla de andra Vasaloppskanonerna lagerkransats vid klockstapeln i Mora. Det handlar alltså om Mora-dräkten, en av de mest genuina och kända daladräkterna.

Morabor som kan dräktens historia menar att den kom åter i bruk i början av 1900-talet och att det var Anders Zorns förtjänst. Annars vet man att dräkten har mycket gamla anor. Den diskutere-

rades vid en sockenstämma redan år 1666. 1793 var den aktuell på nytt i samband med att kungen skickat ut ett påbud angående åtgärder "till hämmande av skadlig yppighet och tärande överflöd i kläderna hos allmogen". Då kom också tidigare importerade delar av dräkten att ersättas av mera vanliga kläder.

Den dräkt man ser i samband med Vasaloppet är givetvis vinterdräkten, som är betydligt mörkare än den speciella sommar-

dräkten. Vinterdräkten har mörk jacka och kjol samt ett rött förkläde. Sommartid bär man vit kjol med förkläden i olika färger och material. Som ytterplagg har man en vadmalströja om sommaren och en vit päls på vintern. Karlarna har byxor och korta jackor i vit vadmal, grön väst och mörka strumpor. Man bär ett skinnförkläde utanpå som skydd för de ljusa kläderna.

Text: Bengt Olofsson
Foto: Gösta Tyk

Folkdräkten i Nås

Det är förmodligen få ställen i Dalarna där intresset för hembygden och hembygdsvården är så brinnande som i Nås - Ingmarsbygden ni vet. Till detta hör givetvis i allra högsta grad sockendräkten. Den är populär i alla åldersklasser i Ingmarsbygden och används flitigt i alla möjliga sammanhang. Den tillhör också de absolut vackraste dräkterna i Dalarna med rött och grönt som de dominerande färgerna.

Randningen var bredare förr, menar man, och vad beträffar kvinnokjolen så var den grövre i gamla tider. Man menar också att broderierna på ärmarna var mera utbredda förr. Till Nåsdräkten hörde också en vit långrock som kyrkrock liksom vita skinnpalsar för karlarna och skinnjackor för kvinnorna - kanske beroende på Nås'närhet till skinnmetropolen Målung.

Selma Lagerlöfs "Ingmarsspele" är givetvis en stor PRattraktion för nåsdräkten och dess bärare. Varje sommar exponerar man den här vackra dräkten för tusentals åskådare vid den vackra spelplatsen intill Västerdalälven. Och som sagt, nåsdräkten låt att beskåda. Den är vacker...

*Text: Bengt Olofsson
Foto: Gunnar Ridderstedt*

Rättvik och Ore på samma bild. T.v. rättviksparet Erik och Anna Tysk och t.h. Holger och Anna Nordqvist från Ore.

Folkdräkten i Ore

Rättvik och Ore är grannkommuner i det vackraste av Dalarna. Även här spelar folkdräkten en central roll i synnerhet vid högtidliga tillfällen. Rättviksdräkten, med kvinnodräktsens särpräglade tvärrandning framtill, den s.k. breddan, har vi presenterat tidigare. På den här bilden visar vi förutom rättviksdräkten (t.v.) oreträkten som man vet har burits

sedan början av 1800-talet. Den är troligen ännu äldre. Orekarlarna har en högtidsdräkt i blå vadmal med gustafsknappar i mässing. Till den dräkten hör också en s.k. klothätta som förr i tiden var vanlig vid högtidliga tillfällen. Den är numera ofta ersatt av bredbrättad hatt. Som ytterplagg använder man svart långrock

eller vintertid vit päls med blå vadmalsbårder.

I kvinnodräkten dominerar den röda färgen, men förr i tiden skiftade man faktiskt färg efter kyrkoåret. Giftna kvinnor bar förr vit hatt med knyttad spets medan ogiftna bar s.k. timp. Ytterplagget för kvinnorna är blå eller svart tröja sommartid och skinntröja vintertid.

• Text: Bengt Olofsson Foto: Leif Forsslund •

Rättviksdräkten

gåva till Silvia

N.V.T. 17-6-1976

SYMBOL

för allt

som är

svenskt!

Vad om inte en svensk hembygdsdräkt skulle finnas med bland lysningspresenterna till Sveriges blivande drottning, Silva Sommerlath? Det är inte vilken dräkt som helst, utan givetvis en rättviksdräkt - andra må förlåta - den dräkt som berättar mer än andra och blivit känd och älskad inte bara här hemma, utan minst lika mycket utanför landets gränser.

Rättviksdräkten är den svenska sommaren. Den gröna färgen berättar om våren med gräs och grönska, den röda randen bär vittnesbörd om sommarens blomsterprakt.

Den glädje och förväntan vi känner inför sommaren är varje gång lika djup och äkta. Vi lever på breddgrader, där årstidernas växlingar präglat människorna och deras dagliga livsföring, deras sysslor och levebröd, deras drömmar och fantasi. I rättviksdräkten, den svenskaste av alla våra folkdräkter, har våra årstider tagit färg och form. I kjolens lysande framvåd, den så kallade "breddan", möter vi aret, som del tedde sig i det gamla bondesamhället med sädd och skörd, växande och vila, liv och död.

Runt i landet

Vid sekelskiftet vandrade många kullor och masar omkring i landet och sökte arbete. Från de stora gårdarna i Sörmland berättas, att man arligen hade dalfolk till hjälp vid slätter- och skördearbete. Under höstarna arbetade många kullor med lövräfsning i Stockholms parker. Deras granna dräkter utgjorde ett uppmärksammat inslag i stadsbilden.

Andra kullor ägnade sig åt gårdfarihandel med vävnader och hårbeten. När den nationalromantiska rörelsen tog fart, fick rättviksdräkten stå som symbol för det riktigt svenska, och det blev snart vanligt att se bilder av kullor i rättviksdräkt i annonser och på vykort.

Samma bilder på kaffeburkar och brödskrin följde med emigranterna över landet i väster och blev en vardagens länk med det gamla fosterlandet. Inte underligt att rättviksdräkten blivit känd och älskad långt utanför det kulturområde, där den från början hörde hemma!

Breddan unik

Det särdrag, som skiljer rättviksdräkten från alla andra folkdräkter i landet, är alltså den insydda framvåden - breddan. Från början var den ett löst förkläde, men man började tycka att det var onödigt med så mycket kjoltyg till ingen nytta. Det kunde man spara in på, och så blev förklädet fastsytt som framvåd. Det brukade vävas av plockgarn eller annat sämre garn. Att ha samma kvalitet i framvåden som i kjolen i övrigt ansågs som högfärd. Till kyrkan och vid andra högtidliga tillfällen användes alltid löst förkläde av olika färg och utförande enligt en särskild dräktalma-

nacka. Dessa förkläden dolde breddan, som hörde till vardagen.

Men - om breddan var ett vardagsförkläde, varför gjordes den då så konstfärdig och färgrik? Det måste ju ha varit mera tidsodande att sitta och plocka in olika färger i ränder, som hade sina bestämda matt, än att väva med ett enkelt, enfärgat inslag.

Här börjar årstiderna komma in i bilden. Husbehovsvävarna av ull och lin utgjorde en stor del av den mörka årstidens arbete. Den långa räckan av grå vävar till vadmaiskläder och blaggarnslärf gjorde det tunga vävandet monotont och enahanda. Restgarnen togs tillvara, de färgades med hjälp av växter i gula och gröna nyanser. Den dyrbara rödfärgen fick man lov att köpa. Färgen bistod med det svarta och vita. Så fick väverskan ett färgrikt och varierande material, som gjorde breddavävningen till ett kärkommet avbrott. En färdig bredda skulle alltid finnas till hands på kistbotten, när den gamla började bli utsliten.

Dröm om sommar

Vad tänkte hon då på, kullan, som satt där och vävde i det grå vintermörkret? Jo sakert vantade hon som vi alla på ljusare tider, på vår och sommar. Livet på gården följde noga årstidernas och naturens växlingar. Utanför fönstret hade den höstplöjda jorden legat mörk och väntande, tills snön kom och bredde ut sitt vita täcke. Den mörka mullen fick sin svarta rand med en vit snörand ovanpå. Snart skulle våren komma och med den gräs och grönska - det vita gick över i grönt. Upp ur graset höjde sig snart den svenska sommarens blomsterprakt, här dög inget annat än det lysande röda. Den gula randen efter den röda fick berätta om höst med säd och skördetid, och när skörden var bärgad och gräset och blommorna vissnade och döda, återstod endast den svarta mullen. Ett år hade gått tillända. Allt detta kan vi läsa ut ur breddan, om vi inte vänder den upp och ner. Gör vi det, går all dess symbolik förlorad för oss.

Liksom så många andra traditioner föll även breddans historia glömska under slutet av 1800-talet. Pästfärgerna gjorde sitt genombrott. De var kraftigare och gallare än de gamla växtfärgerna, som nu tyckte matta och intetsägande, och breddans utseende ändrades. Den gula färgen fick lämna plats för en ljusare röd, och rändernas bredd varierades. Men den muntliga traditionen har bevarat breddans historia, man har återupptagit den ursprungliga randningen, och i dag förekommer den äldre och den yngre breddan på sidan av varandra. Ingrid Rydefa

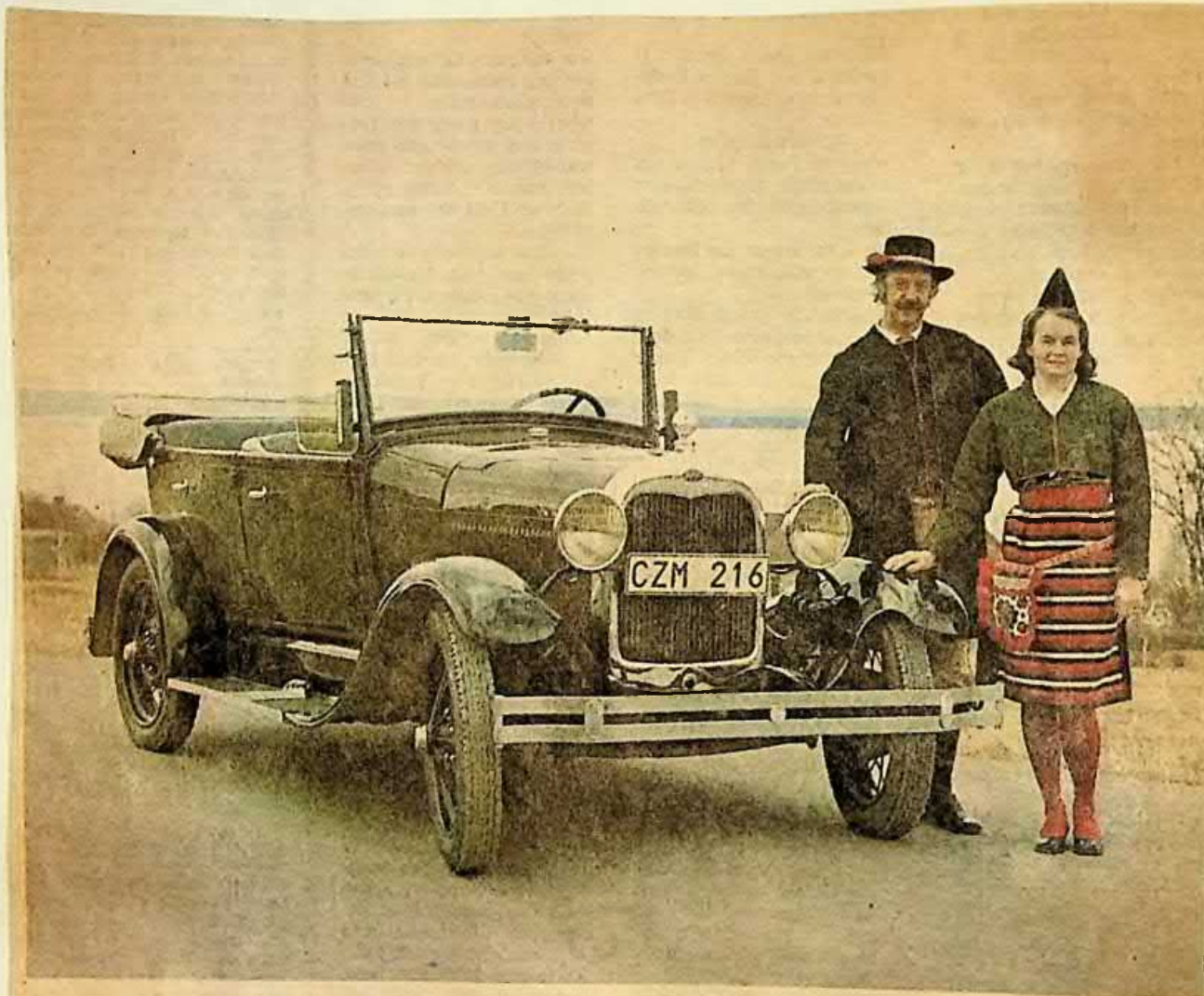
Bild: YNGVE RÅDSTEDT

Hemvävt för Silvia

Nu är den klar att överlämnas - hembygdsförbundets gåva till vår nyblivna drottning. Efter många arbetssamma timmar ligger ölandsdräkten i säkert förvar i Himmelsberga. I helgen skall för-

bundets ordförande Alvar Lundqvist överlämna den vid en ceremoni i en öländsk kyrka.

Det var tidigt i våras som hembygdsföreningen i Råpplinge fick idén.

Rättviksdräkten är en av landets mest kända. Här är det Helge och Margareta Gustafsson tillsammans med en äkta A-Ford som visar upp dagens rättviksdräkt.

Rättviksdräkten

Rättviksdräkten är väl utan tvekan en av de mera kända folkdräkterna i det här landet med bl.a. Rättviks spelmanslag som "reklampelare". Mest särpräglad är dock kvinnodräkten - den förekommer inte så mycket i spelmanslaget tyvärr - med sin ovanliga tvärrandning framtill. Den detaljen kallas breddan, kan vi berätta.

Just den här breddan vållade något av en kris i Rättvik på 1880-talet. Framtill dess var breddan gömd under ett förkläde. Detta kunde finnas i

sju olika färger och antalet hade mer eller mindre med plånbokens storlek att göra, vill man berätta. Men så hände det sig att några modiga kvinnor från Vikarbyn en söndag uppenbarade sig i kyrkan helt utan förkläde och sedan var saken klar - förklädet försvann och breddan kom i dagen så att säga.

Breddan har fem olika färger (grön, röd, gul, orange, svart och vit) och meningen är att de skall symbolisera

de gröna blommorna, blommorna, frukterna, jorden och snön.

Resten av kvinnodräkten går i grönt eller blått - det är valfritt.

Rättvikskarlens byxor tillverkas i möllskinn. Nedanför knäna har han sex brackremmar som dels är till för att knyta ihop byxorna och dels skall de hålla strumporna uppe. Remmarna avslutas med knätofsar eller bracktoppar. Sommartid bär han blåtröja och vintertid svart rock. Svart hatt hör också till.

Text: Bengt Olofsson
Foto: Leif Forslund

Transtrandsdräkten

Lima och Transtrand har gemensam sockendräkt. Den används flitigt inte minst av socknarnas duktiga spelmän.

Limadräkten har anor sedan 1700-talet troligen ännu längre tillbaka. Lima och Transtrand var en och samma kommun ända fram till 1867 och av den anledningen har också de båda grannkommunerna föredragit att så här i fortsättningen använda sig av samma vackra sockendräkt. Och den används lika flitigt i de båda socknarna som ju numera tillhör Malung kommun. Vid alla möjliga högtidliga tillfällen kommer sockendräkten fram och det gäller naturligtvis inte minst i samband med midsommarfirandet och de traditionella hembygdsdagarna.

Spelmännen spelar en central roll också här och utgör en stor PR-faktor för hembygdsdräkten. Notabelt för mansdräkten är att det inte hör till några knätofsar, det är som bekant brukligt i Daladräkterna annars. Rocken som man bär till den här dräkten är svart eller mörkblå. Under den bär man i regel en röd väst men i vissa fall kan den också vara blårutrandig med ett bakstycke av oblekt foder. Byxorna är gula och som sagt, de saknar knätofsar.

Text: Bengt Olofsson
Foto: Inge Persson

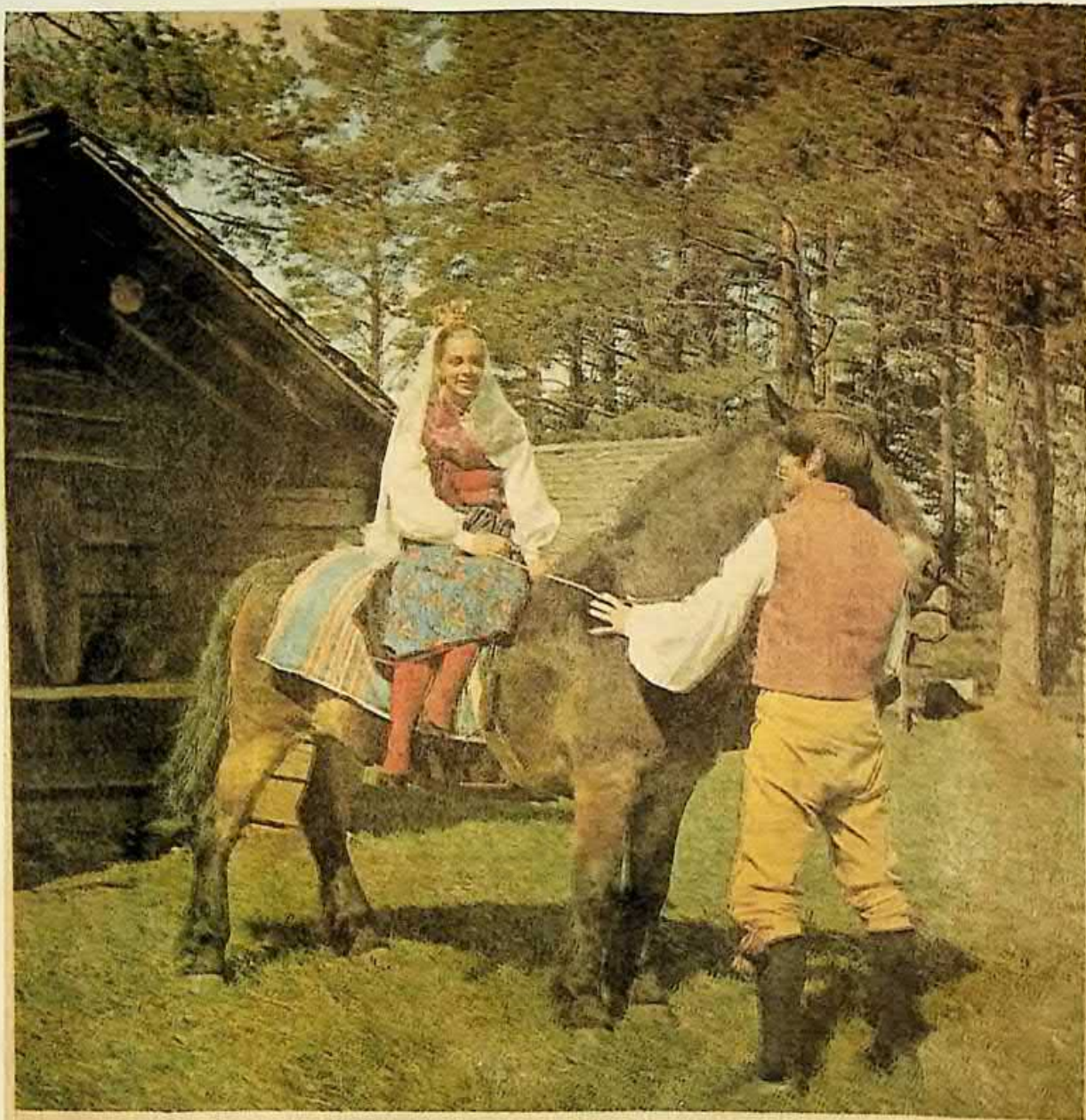
Den vackra Ål-dräkten visas upp av Brita och Sten Rickardsson.

Redan 1734 kunde Carl von Linné konstatera att folket i Ål socken i Dalarna med förkärlek klädde sig i svart vadmal. Det stämmer in också i dag. Åls folkdräkt rymmer i varje fall vad mansdräkten beträffar mycket svart och är en riktig högtidsdress. Bruket att använda folkdräkt var såhunda väl utbrett under 1700-talet men man tror sig veta att det mer eller mindre försvann under vissa perioder på 1800-talet. I dag använder man dock sockendräkten i Ål lika flitigt som i de andra dalasocknarna.

Precis som i Dalarna i övrigt finns det i Ål en rad varianter när det gäller kvinnodräkten. Det finns olika dräkter för vardag och fest och för sorg och glädje. Hättan av kattun hör vardagen till. Det är en sådan som finns på bilden. Blommigt halskläde hör också vardagen till. Svart kjol och randigt snörliv använder man både till vardag och fest.

Text: Bengt Olofsson
Foto: Leif Forslund

Folkdräkten i Ål

Äppelbodräkten visar man givetvis i Trollbröllopet - Äppelbos eget bygdespel. På bilden är det Margot Hellsing och Anders Nilsson som agerar i huvudrollerna.

Äppelbodräkten

I Malung har man Skinnarspelet, i Nås Ingmarsspelet och i Äppelbo Trollbröllopet, äppelbosonen Herbert Grönfalls eget bygdespel. Det är unikt så tillvida att det är det enda bygdespel som går ihop ekonomiskt. Och i Trollbröllopet exponerar man givetvis Äppelbos bygdedräkt i hög grad. Den är färggrann. Man har forskat en hel del kring bygdedräkten

och kommit fram till att de tyger man förr använde köptes i Norge. Äppelbokalarna hade fina handelsförbindelser med norrmännen inte minst i hästaffärer. Man vet också att materialet som användes till den svarta helgdagskjolen (med röd kant och mönsterrosor) ursprungligen kom ända från England. Den svarta kjolen bar man som sagt endast till helgdags - till

vardags användes en hemvävd kjöl i rött, svart och grönt. Kvinnodräktens ovandel hade speciella broderier. Till dräkten hör ett vackert blommigt förklade - det har också förekommit i randigt mönster. Vad gäller mansdräkten så har man byxor av böckskinn eller vadmal. På byxorna finns också mässingsknappar och knätofsar. Jackan är svart - den var

blå förr i tiden. På huvudet bär man en högkullig hatt i varje fall om det handlar om helg. Till vardags kunde man förr ha en så kallad rukhatta. Man kan lika gärna säga norsk toppluva! Ytterligare en kontakt över gransen med andra ord.

Text: Bengt Olofsson
Foto: Gösta Tysk

Äldsta dalslandsdräkten

Sedan dräktforskningen i Dalsland pågått några decennier, och man alltmer kom till insikt om det omöjliga att ur gamla gömmor få fram någon ursprunglig sockendräkt från topp till tå, rekonstruerades 1939 en kvinnlig dräkt som "... så långt ske kan är en kopia av det dräktskick, som förekom i Dalsland vid slutet av 1700-talet". Citatet är hämtat från en beskrivning i årsboken Hembygden 1940 av dåvarande hemslöjdskonsulenten Margareta Larsson. Livstycket är en kopia av ett bevarat plagg från Lillebyn i Bolstads socken. Det anses vara omkring 200 år gammalt.

Ur bouppteckningsutdrag valdes andra beskrivna dräktdelar från slutet av 1700-talet. I samråd med Anna-Maja Nylén på Nordiska museet skaffade Älvsborgs norra slöjdför-

ening fram mönster och de första dräkterna syddes upp på Färgelanda folkhögskola, vinterkursen 1939-40. Hemslöjdskonsulent Ingrid Wikman-Seklis säger till NWT att detta är den äldsta dräkt man kan visa upp från Dalsland, och verkligen rekommendera till användning. Någon direkt sockendräkt är det inte. Det har man aldrig haft, men det är hemvävda mönster från bygderna, innan västgö-taknallarna började gå omkring och sälja sina "köpetyger" i bondehemmen på Dal. Eftersom västen (livstycket) kan direkt dateras till Bolstad skulle givetvis dräkten kunna kallas bolstadsdräkten men av någon anledning går den mest under benämning "rölandadräkten". På bilden är det Inger Jansson, Ed, som visar upp sin hemvävda folkdandsdräkt. Hon

beskriver den så här: Yllekjolen är mörkblå, västen är vävd randig i varma färger som rödbrunt, rosa, gult och inslag av grönt och vitt. Schalen är vitt linne med ofärgade broderier på ryggen med kedjestygn. Den vita llneskjortan har broderier på axlar och ärmlinningar. Bindmössan har broderier på rött eller blått siden och framtill en trädtyllspets. Strumporna är vita och förklädet är handtryckt. Enligt gamla skrifter användes förkläden av kattun. För den här dalslandsdräkten har en gammal tryckstock kopierats och förklädet har fått rödbrunt mönster. Alla tyger är och skall vara handvävda.

Text och foto:
Tore Pettersson.

LÖRDAGEN DEN 19 OKTOBER 1974

Färgelandadräkten

Thure Langer, pappa till Pekka Langer, var en av förgrundspersonerna i Dalslands hembygds- och fornminnesrörelse under 1900-talets tidigare år. I Åmåls-Posten kunde man 1908 läsa i en notis: "Herr Thure Langer, som ingående studerat Dalallmogens äldre seder och bruk, lyckades förliden sommar att efter påträffade lämningar av den glömda Dalslandsdräkten komplett uppställa dess trefna kvinnodräkt, som nu genom folkhögskolan i Färgelanda spritts i en mångfald exemplar." Thure Langer hade fått 65 kronor i anslag av Dalslands fornminnesförening för att "inköpa på tvenne ställen befintliga delar av den gamla folkdräkten" enligt styrelseprotokoll från Färgelanda den 22 dec. 1906.

Så kom alltså den s.k. "färgelanda-dräkten" till. Medhjälpare var rektorskan Aurora Thorsson på folkhögskolan. Kjoltyget vävdes och färgades enligt gamla beskrivningar vid Stigens yllefabrik. Broderierna på schalen gjordes efter en gammal "sockerduk" från Töftedal. Redan 1905 hade Thure Langer börjat sina efterforskningar i bygderna. Han var då en framåt ung man på 21 år. Tydligt fick inte dräkten den renässans som hembygdsvännerna hoppades på. Thure Langer skrev artiklar och manade t.ex. 1919 på hembygdsförbundets årsmöte till uppmuntran av landskapets hemsöjd. Det beslutades att tillverka utställningsexemplar av dräkten för visning på olika håll. Dalslands Gille i Göteborg hjälpte 1922 till med färglag, ritning och arbetsbeskrivning på dräkten, medan Thure Langer tryckte upp vykort och sålde i sin bok- och pappershandel i Ed.

Den här fotograferade dräkten är sydd i Färgelanda på 20-talet och har väl bevarats genom åren av ägaren Ossie Berglund, Bengtsfors.

Flickan som bär dräkten på bilden heter Katarina Nilsson. Enligt den gamla beskrivningen är den röda västen försedd med silverhyskor och i ändarna på de röda snörena hänger ett par silvertappar. Till halsduken hör silverbroch och till skorna silverspännen. En riktig fästdräkt således. Strumporna ska helst vara av samma färg som den "klukblå" kjolen. Det finns vissa likheter mellan färgelanda-dräkten och den senare rekonstruerade ärtemarksdräkten, men till olikheterna hör broderierna. Schalen är broderad med blomrankor, mest i färgerna rött och grönt. Förklädet hade nedtill en spets på de första dräkterna, men senare ändrade

man till hälsöm. Även kragen har hälsöm och hättan, som kan vara antingen röd eller blå, är vackert blomdecorerad med kedjestygn. Samtliga kvinnliga dräkter i Dalsland har blå kjolar. Skriftställaren A.G. Bördh säger i sin uppsats (Hembygden 1958) att stickprov ur gamla bouppteckningar från olika dalslandssocknar på 1700-talet visar, att röda och svarta kjolar var väl så vanliga som de blå. Det kan ha sitt intresse för dem för den fort-

sätta dräktsforskningen. Uttrycket "rö och grann" är säkert av gammalt datum, säger A.G. Bördh. Förutom tidigare nämnda personers insatser för dalslandsdräkter kan tilläggas att även red. Tage Heimer i Ed deltog med intressanta uppteckningar för en hantverkshistorisk undersökning på 20-talet.

Text och foto: Tore Petersson

cjk/20190929

Nössemarksdräkten

Minst lika svårt som för kvinnliga modet är det att hitta bevismaterial för manliga allmogedräkter i Dalsland. Musikdirektör Erik Kjell i Mellerud försökte för spelmannsförbundets räkning utreda gammalt dräktskick och utgick bl.a. från en dalbonde i långrock avbildad på Nordals härads sigill. I slutet på 50-talet komponerade landsantikvarie Sven-Axel Hallbäck och hemslöjdskonsulent Ingriid Wikman-Seklis en mansdräkt, som med smärre förbehåll vann nordiska museets gillande. Dräkten bygger på material som finns i fornsalen i Ödeborg. Det är en rutig väst från Nössemark, en brudgumsskjorta, ett par blå byxor och ett par skospännen. Efter som tygerna till denna "nössemarksdräkt" vävts upp på senare år finns den inte i så många exemplar ännu. En spelman på Dal har skaffat den. Det är ordföranden i Dals spelmannsförbund, musiksiklarare Roland Claeson i Mellerud. Sedan 1969 är han också leda-

re för det ungdomliga "Spelmanslaget på Dal". Även Åmåls folkdanslag utnyttjar Roland Claesons skicklighet på fiolen. Vid alla festliga tillfällen plockas givetvis nössemarksdräkten fram ur garderoben. Den har mörkblå byxor, röd- och brunrårutig väst med rundade slag och dubbelknäppning med tre knapprader. Strumporna är vita och vit är naturligtvis också "brudgumsskjortan".

- I min ungdom var det inte vidare populärt varken att spela fiol eller bära folkdräkt, säger bäckeforsbördige Roland Claeson. Själv gillade han fiolen bäst, men för att tjäna något till sitt uppehälle åren före och under kriget spelade han saxofon i egna och andras dansorkestrar. 1954 fick han en lärartjänst vid kommunala musikskolan i Åre och 1968 återbördades han till Dalsland då, för första gången, en fiollärartjänst inrättades i Mellerud. Nu är fiolmusiken åter på frammarsch och med folk-

musiken ökar också intresset för Dalslands fåtaliga men trevliga folkdräkter.

Till stöd för fortsatt dräktforskning i landskapet finns en del intressanta uppteckningar, som gjordes på 20-talet av Nils Ivan Svensson i olika dalslandssocknar. En 95-åring i Nössemark berättade att männen i hans barndom till vardags bar en åtsittande rundtröja med långa ärmar och knäbyxor av grå vadmal. Till helgdagsdräkten var det "flankerock" och väst, som var dubbelknäppt och hade slag. Skjortkragen räckte till öronen. En gubbe gick omkring i stugorna och göt spännen till skorna. En 80-åring berättade vid samma tillfälle att han mindes ett par gubbar som hade "knäbokser". Det användes både mjukt skinn och vadmal. Byxorna hade "lok" fram och "söllspanne" vid knäna, ville han minnas. De vita strumporna fästes med "hosebann" underknät.

Text och foto: Tore Pettersson

En spelman på Dal, Roland Claeson, i nössemarksdräkten. Miljön: Gärdserudstugan i Mellerud.

Värendsdräkten

Värendsdräkten är en gammal folkdräkt i Kronobergs län åtminstone från 1700-talet. Den dräkten som i dag tillverkas är sammansatt av gamla dräktdelar, som Nordiska museet har godkänt. Vid dess godkännande togs det hänsyn till de plagg som det fanns mest av. Kjol, väst och förkläde är i kläde, skjorta av linne. Bucklor samt övriga smycken i äkta silfrer.

Västerfärnebo- dräkten

beskrivs av Länshemslöjden i Västmanland sålunda: kvinnodräkt med kjol av randigt halrylletyg med kantsnodd nertill. Det bredrandiga liestycket har skört och häktas ihop fram. Tyget är av halrylle. Det mörkrandiga förklädet är av haltrinne, halsklädet av siden och kjolräsken av ylle med applikationer. Broderad bindmössa med stycke, vita strumpor och skor med spänne. Olika kjolräschor liksom bindmössor i andra färger kan användas. Ären halsklädena kan varieras. Västerfärnebodräkten rekonstruerades 1917, då plagg till en dräkt kunde sammanföras och kopieras. Dessa dräkttdelar tillhör nu alla Nordiska museet. Dräkten fungerade länge som krinnlig "västmanlandsdräkt" innan en rad socknar på 1950- och 60-talen skaffade sig egna dräkter. Någon manlig dräkt i Västerfärnebo finns inte.

SUNNERBODRAKT

Sunnerbodräkten

Sunnerbodräkten, Kronobergs län, är sammanställd av gamla dräktdelar. Den är inte så påkostad som Värendsdräkten. Den har randig kjol och mönstrad väst och mössa, som är handvävd. Förklädet är handtryckt och skjortan är av linne.

Ljusnarsbergsdräkten

År 1950 ville Ljusnarsbergs
ooken ha en byggedräkt. Som
olket i Bergslagen veterligen
ildrig burit byggedräkt i den
gängse betydelsen utan alltid bu-

rit modedräkt, kopierades en
klänning som finns på Koppar-
bergs museum, den s.k. Bru-
salaklänningen, som på 1800-talet

vävts och sytts av en piga från
Brusala. Den svarta bindmössan
har broderi i tambursöm från
samma museum.

Rackebydräkten

Rackebydräkten i Skaraborgs län får följande beskrifning av hemslöjdsföreningen.

KJOL: rutigt bomullstyg vitt, rött och blått.

LIVSTYCKE: Rosa halblinne värt i daldräll. Snöres med bomullsband i rosa blått och rött. Broderi i oblekt lingarn.

ÖVERDEL: Vitt linne. Handlänningen kantad med spets. Rynkorna på axeln, sammanhållna med ett ritbroderi.

FÖRKLÄDE: Vitt bomullstyg med tryckt bladmönster i svart och rött. Alt: Blommigt kretongförkläde.

KRAGE: Vitt linne med hälsömsbroderi: Årtal och nunogram i röda korsstyg. Kragen knytes med samma sorts band som livstycket snörs med.

BINDMÖSSA: Blått, rosa eller grönt siden med silkesbroderi i tambursöm. Stycke av tyll med trätt mönster. Skruhhatt av halmflätor bäres oranpå bindmössan.

STRUMPOR: Mörkblå.

BROSCI: Silver

VÄSKA: Broderad med korsstyg i blått, rött, grönt, gult och beige på stramalj. Kantad med rött bomullsband.

TRÖJA: Svart ylle. Midjekort. Ärmarna rikligt rynkade upptill.

Toarpsdräkten

Toarpsdräkten i Skaraborg län består av Kjöl av röd vadmal kantad med mönstervävt band. Livstykke av röd vadmal med hyskor och hakar framtill, upptill kantad med mönstervävt band,

foder av linne. Tröja av vadmal, kantad med linneband i grönt, ärmuppslag klädda med svart sidenatlas, foder av blåmelerat halvyll. Förkläde av mörkblå rask nedtill prytt med band av rosafärgat siden och snör-makeriband i grönt.

Överdel av vitt linnelärft med låg kant i halsen, smala handledslinningar. Huvudbonad mössa, "stopahätta" av svart vadmal med kantning och skoning av svart sammetsband.

Strumpor stickade av rött ullgarn.

Skodon, lågskor av brunt skinn.

Smycken, hjärtformig sölja. Ur Folkdräkter av Anna-Maja Nylén. 1971.

KJÖL: Rött hetylle. Veckad. Kantad nedtill med ett mönstervävt band i vitt, rött och svart. LIVSTYCKE: Rött hetylle.

(samma som kjolen). Knäppes med hyskor och hakar. Broderi i blått silke. Halsrigning kantad med rosa sidenband.

ÖVERDEL: Vitt linne. Manschett kantad med smal spets. Krage.

FÖRKLÄDE: Mörkblått kypertvävt haltrinne. Nedtill kantat med rosa sidenband. Brönt band påsytt som mönster nertill på förklädet.

HUVUDBONAD: Bindmössa i rött siden. Broderier i silke. Stycke av tyll med trätt mönster. Svart stopamössa i kläde. Kantad med svart sammetsband och spets. Stopamössa bäres av giflkrinna samt av flickor vid konfirmation.

STRUMPOR: Röda.

BROSCH: Silver.

TRÖJA: Rött hetylle. Kantad med gröna band. Svarta slag på ärmarna. Ingen knäppning.

Varoladräkten

Varoladräkten i Skaraborgs län får följande beskrivning av länets hembygdsförening:

KJOL: Halvtulle. Bredrandig i mörkgrönt, två rosa nyanser och beige. Tyget funnet som dynvar. Det finns dock uppgifter om att detta tyg var tidigare varit en kjol. Tyget uppges vara från '760-talet.

LIVSTYCKE: Klarblått halvlinne. Kantat med blå band och smöres med liknande band. Skört bestående av

tungor. Djup snibb framtill. Ungflickslivstycke.

Gult sömskat skinn. Samma modell som det blå kantat med smala vita skinnremmar och knytes ihop på axlarna. Ägare fru Smedman Flakeberg, som är dotter efter sin farmor Lovisa Johansson, född 1833, i Djursåtra, Vårsås, Råkind's härad.

ÖVERDEL: Vitt hellinne med rak ärm som avslutas med en hälsöm.

FÖRKLÄDE: Grönt kypertvätt halvtulle. Rynkat och sytt mot ett smalt grönt band.

HALSKLÄDE: Vitt bomull. Vårt rutigt med tunna och grova trådar. Halsklädet bäres instoppat innanför halslinningen på livet.

BINDMÖSSA: Rostfärgat siden med silkesbroderi i tambursöm. Stycke av tyll med trätt mönster.

STRUMPOR: Vita.
BROSCH: Tenn.

Denna bild från Skaraborgs läns hembygdsförening visar Kinnekulleträkten. Den beskrives enligt följande:

Kinnekulleträkten

KJOL: Bomullstygg i rostfärgat garn till varp och rött inslag, vilket skall hänsyfta till den för Kinnekulle så karakteristiska rödleran. Modellen mycket rynkad och med linning av tyget.

LIVSTYCKET: Modellen enligt gammalt liv från Husaby socken. Modellen finns på Skara Museum. Sytt i bomullstygg i grönt med något rostfärgat inslag. Snöres ihop med band i blått och grönt.

ÖVERDEL: Vitt linne. Krage något större än en vanlig skjortkrage, ej för tät i halsen samt med en knypplad spets i kanten. Vid ärm. Manschetten kantad med samma spets som kragen.

FÖRKLÄDE: Modellen rynkad och med linning av tyget. Färgerna, de gulröda, syftar på guckuskons färger. Rutig randning typisk för Kinnekulleträkten.

HALSKLÄDE: Trekantigt. Tunt

linne broderad med ett gammalt mönster från en schal ägd av grevinnan Eva Hamilton, Blomberg.

HUVUDBONAD: Bindmössa i mörkblått siden med stycke av tyll. Modellen från Kinnekulle ägd av fru Tamm - Gölund. Alternativ: Huvudduk i vitt linne efter modell ägd av fru Sandén, Gössäter.

STRUMPOR: Blå strumpor används till bindmössa.

Vita strumpor används till huvudduk.

Essungadräkten

I Skaraborgs läns hemslöjdsförenings skildringar av folkdräkter följer idag Essungadräkten.

KJOL: Blågrönt halvulle vävd i tuskaft. Nertill skodd med grå bomullslärf och kantad med svart ylleband. Upp till fram slät, baktill rikligt med piprynor.

LIVSSTYCKE: Halvulle i kypert. Smalrandigt i två nyanser, rött, blått, grönt, svart och vitt. Broderier och snörhål sydda med oblekt lingarn.

OVERDEL: Vitt hellinne. Små veck vid axeln och handled. Broderi på handlinningen. Monogram sytt med rosa korsstyg.

FÖRKLÄDE: Vitt bomullstyg med ränder på längden i rosa munkabälte. Rynkat mot en linning av tyget.

HALSKLÄDE: Vitt tunnt bomullstyg (kammarduk) med broderi i tambursöm. Bård av eklöv i gröna nyanser. Mitt bak blommotiv i rött och grönt.

VARDAGSFÖRKLÄDE: Mörkt

rödbunt bomullstyg i tuskaft.

VARDAGSHALSKLÄDE: Rutigt i vitt och rosa med bård i blått och gult.

BINDMÖSSA: Gammalrosa siden med broderier i kedjestygn. Stycke av tyll med trätt mönster.

STRUMPOR: Vita.

BROSCH: Silver med hängen.

TRÖJA: Svart helylle fodrad med bomullstyg i röda nyanser. Ingen krag. Knäppt med hyskor och hakar. Kantad med samma svarta ylleband som kjolen.

Levenedräkten

Fru Lisa Melén, Lidköping, har genom Skaraborgs läns hemsöjdsförening presenterat en serie folkdräkter inom föreningens område. Här visas Levenedräkten, som beskrives som följer:

KJOL: Halvylle. Blågrå bottenfärg med ränder i rött, vitt och grönt. Kjoltyget har kopierats efter ett bolstervar på Häkentorps gård, ägare fru Gudrun Eneström.

LIVSTYCKE: Halvylle. Randigt i färgerna brunrött, grönt och blått. Livstycket har broderier i rött och har kopierats efter modell på Nordiska Museet.

ÖVERDEL: Vitt tunt linne, rynkad krage med knypplad spets i kanten. Krage frustydd. Knäpps bak-till. Smal broderad handlinning och handsydd trädknapp. Modell från Skara museum.

FÖRKLÄDE: Vitt bomullsförkläde med ränder i rosa och ljusblått. Modellen finns på Skara museum.

BINDMÖSSA: Blått siden med broderi i tambursöm. Svart sidenrossett. Stycke av knypplad spets. Liten hård stomme.

STRUMPOR: Vita.

Valledräkten

I bildserien över hembygdsdräkter presenterar Skaraborgs läns hemslöjdsförening idag Valledräkten.

KJOL: Mörkt brun botten med ränder i grönt och rosa. Halvulle. Tyget har tillhört Anders August Nettelblads mor. Nättersäter. Istrum och är troligen ett bolstervar från omkring 1800.

LIVSTYCKE: Smultronfärgad halvulle med vita stickningar. Kopia av modell på Västergötlands museum i Skara.

ÖVERDEL: Överdelen är av vitt tunt lina och har kopierats efter modell på Skara

Museum. Broderad manschett med piprynkning och frösedd med knapphål och bärs med manschettknappar.

FÖRKLÄDE: Vitt bomullsförkläde med ränder på längden i rosa och grönt och grönt flamgarn. Originalen från Högetomten, Stenum, Axvall. Förklädet har burits av Anna Andersdotter, född 1798, död 1870. **HALSKLÄDET:** Vitt tuskaftsbomull med broderier i tam-

bursöm och näversöm på snibben. Originalen har tillhört fru Husar, Björken, Skärv och har burits omkring år 1800.

BINDMÖSSA: Grönt siden med gulbrunt broderi i tambursöm. Modellen från Kärrtorp i N. Lundby. Vitt stycke i tyll med trätt mönster kommer från Eggby. Bindmössan har tillhört Carolina Johansson, född år 1835, död år 1917. **STRUMPOR:** Vita.

Vångadräkten

Ett stort och tidsödande forskningsarbete ligger bakom den rekonstruktion av Vånga-dräkten, som utfördes av Vångabygdens Folkdansgille åren 1944-54. Till mycket god vägledning härvid har de avskrifter av äldre bouppteckningar varit, som erhållits från Landsarkivet i Göteborg. En omfattande inventering har företagits i Norra Vånga och angränsande socknar, och denna har givit till resultat, att dräktdelar, som vid arvsskiften delats, nu kunnat letas fram och rekonstrueras till hel dräkt. För att nu börja med kvinnodräktens intimaste plagg, så använde kvinnorna i vardagslag - både natt och dagen raka vita särken, som bestod av en finare överdel och en underdel av grövre tyg. Till helgdags använde man oftast den raka särken som underkjol och prydde överdelen med krage och sydde handknyplade soetsar på mans-

chetterna. vångadräktens kjol var oftast av randigt tyg med varp av lin och inslag av ylle. Färgerna är rött, svart, grönt och gult. Rött har alltid varit den festliga och dyra färgen, som man använde i högtidsdräkten, till vardagslag då plagget blivit slitet och inte längre kunde användas som finplagg.

Livstycket vävdes oftast enfärgat och i vadmal, halvulle eller linne. Även blommig ylle damast har förekommit, och ett livstycke från Kartagården i Norra Vånga, märkt 1818, är typiskt även för slutet av 1700-talet. De äldsta livstyckena har långa vida skört, men så småningom krympte dessa ihop till små "öron" i sömvecken. Livstyckena snördes eller häktades ihop framtill. Förklädet var ett absolut outhärligt plagg, utan vilket ingen hederlig bondmora kunde visa sig för folk. Vångakvinnorna bar randiga förkläden i vitt

och rött, vitt och blått eller i kattun, d v s tryckt bomullstygg. Detta senare var en synnerligen begärlig handelsvara, som knallarna hade med sig från Borås, där det fanns ett tygtryckeri.

Halskläderna förekommer i ett mycket stort antal variationer. Oftast är de utförda i vitt, tunt linne, s k kammakarduk, eller i bomullstygg, muslin eller siden och är i de senare fallen alltid importvaror.

Huvudbonaden, den s k bindmossan, var alltid av sidentyg och i färgerna svart, rött eller blått. De vackra blombroderierna utfördes i s k tambursöm, ett broderi, som liknar kedjestygn men som virkas med silke och med sidenet spänt i sybage. Bindmossans bars alltid tillsammans med löst "stycke", en linneremsa kantad med tradd tyll eller med knypplad eller sydd spets.

Ölandsdräkten

Den kvinnliga ölandsdräkten rekonstruerades till Borgholmsutställningen 1903 efter gamla dräkter från Nordiska Museet och studier av gamla dräktdelar från norra och mellersta Öland. En av orsakerna till dräktens tillkomst var drottning Victorias önskan att få bära en ölandsdräkt under sin vistelse på ön.

Ölandsdräkten rekonstruerades 1903 och kom i huvudsak att representera norra Öland. Dräkterna under 1700-1800-talet var mycket varierande och skilde sig från varandra.

Dräktens nuvarande utformning:

Midjekjol i sämskskinnslångat ylle med bred rostöd bard nertill.

Livstycke Norra Öland har blått damasttyg. Södra Öland har grön eller vinröd damast. Även ett brunrandigt halvylltyg har utarbetats efter gammalt original.

Forklade lians dels i ett rott ylltyg

sin nedtill är garnerat med smala svensksblå sidenband och broderade bårder eller randigt bomullsförkläde.

Overdel, vit hellinne tuskaft med broderi på krage, bröstlapp axelpartier och handledslinningar.

Huvudbonad, antingen huvudkläde av vit bomull knutet över en stomme för gift kvinna eller broderad bindmössa för ogift kvinna.

Strumpor svartblå. Brosch hjärtformig solja av förgyllt silver med tem hängen.

Den manliga ölandsdräkten rekonstruerades samtidigt med den kvinnliga.

Dräktens nuvarande utformning:

Knäbyxor av gul eller brunbeige bomull

Väst randigt halvylle.

Skjorta vit tuskafts hellinne.

Strumpor vita yllestrumpor

Ölandsdräkten

Förra veckan visades den kvinnliga ölandsdräkten. Här kommer också mansdräkten. Den har gulbruna byxor, tvärrandig, midjekort väst och ryggstycke av linnelärf, skjorta av vit tuskafts hellinne samt vita strympor av ylle.

Öland har gamla traditioner vad det gäller folkdräkterna och det förekom olika modeller på ön. När drottning Victoria aktualiserade

återanvändningen av folkdräkten på ön fick man skapa en dräkt av detaljer som fanns kvar från de gamla dräkterna och med hjälp bl a från Nordiska museet tillkom den nya dräkten.

Det man hade att gå tillbaka på när den nya dräkten tillkom var bl a bilder från 1600-talet. Under 1700-talets ökade intresse för klädmödet påverkades också folkdräkterna, vilket man kunde iaktta bl a på Öland.

Aspe- lands- dräkten

Kvinnliga Aspelandsdräkten. Kalmar län, börjades bearbetas 1940. då fröken Hillevi Svensén, Mörlunda, samlade in gamla klädesplagg från bygderna och i samråd med Virserums hembygdsförening kontaktades Nordiska Museet och Jönköpings hemsöjdsförening, vilka tillsammans rekonstruerade den första dräkten, vilken blev färdig 1944 och fick följande utseende:

Kjol: Randigt ylletyg i flera färger. Livstykke: Rött handvävt ylle med vit fjäderstickning och skört. Skjorta: Linne utan broderi. Förkläde: Myggtjäll på längden med tuskaftade mellanränder. Schal: Vävd i tuskaft bom, på snibben ett kedjestygnbroderi. Bindmössan i två olika färger, gulgrön och ljusblå med broderi. Stycke i tyll med knypplad spets. Brosch kontrollerat silver. Strumpor: Röda.

Handbörds- dräkten

Vid rekonstruktion av kvinnliga överdel vit hellinne med broderad handbördsdräkten i Kalmar län 1955 krage och handledslinningar. Förklä- utgick man ifrån gamla förebilder och dräktmönster. de bomull randat på längden. Halsklä- de tresnibb rutat i gult på halvblekt botten. Bindmössan överklädd med gråblå sidenrips broderad med ked- jestygn. Strumpor vita.

Dräkten består av midjekjol i röd halvulle, livstykke av duvblå halvulle.

Södra Möredräkten

(kvinnliga)

i Kalmar län, bygger på en rekonstruktion som gjordes 1925. Enligt gamla uppteckningar lär Södra Möredräkten under 1700-talet ha varit färggladare och festligare än övriga allmogedräkter i länet. Förebilden till nuvarande dräkt finns bevarad i privat ägo. Den användes första gången som brudräkt 1838.

Dräkten förekommer i rödlila och grönt. Det var den röda som först syddes upp, långt senare den gröna.

Materialet är DMC-garn i varp, bomg. 16/2 i inslag. Bindning: 5 skaft satin.

Dräkten består av midjekjol nedtill garnerad med blommigt band. Livstykke kantat med blommigt band framtill och runt ahlsen. Förklädet förekommer i olika varianter, ett till helgdags, tryckt på svart bomull.

Vardagsförklädet blårandigt bomull till röd dräkt, grönrändigt bomull till gröndräkt.

*

Överdel: Vitt hellinne med broderi på krage, axelpartier handledslinning.

Halskläde: Blommig natursiden

Bindmössan överklädd med mörkrött siden kantat med vitt tyllstycke.

Strumpor ljusblå till röd dräkt, vita till grön dräkt.
Brosch hjärtformig sölja av förgyllt silver med hängen.

Södra Möre-dräkten

Denna vecka visas den manliga folkdräkten i Södra Möre, Kalmar län. Dräkten bygger på en rekonstruk-

tion som gjordes 1925. Ursprungligen går den tillbaka på gamla förebilder från 1700-talet. Dräkten i nuvarande

uttornning av knäbyxor i gulvitt mollskinn, randig ylleväst, skjortan i hellinne med broderi på krage, axelparti och ärmlinningar.

Rock av mörkblå vadmal med broderi i rött och grönt. Strumpor av ljusblå ylle.

Strandadräkten

Krinnliga strandadräkten, Kalmar län, rekonstruerades 1963. Dräkten kallas "sommardräkt" och de olika dräktdelarna går tillbaka på original funna i Mönsterås och Döderhult från slutet av 1700-talet och början av 1800-talet.

Dräkten består av midjekjol och långärmad tröja (jacka) av på längden randat halrlinnetyg med ränder i rött, gult, blått, grönt och vitt mot rit botten.

Förklädet handvävt av oblekt bomulstyg med mönsterrörda rutor och broderad bård. Halskläde kvadratisk av samma material som förklädet och med broderi på snibben baktill. Bindmössan av gråblå kyprad bomullsrör med broderat stycke av vitt tyll.

Mansdräkt från Asby

I Östergötland med dess tatrika herrgårdar samt rika brukssamhällen har allmogekulturen i högre grad än i de flesta andra svenska landskap tagit intryck från högre ståndens kultur.

Såsom exempel härpå kan nämnas drakten från Asby socken. Ydre härad i södra Östergötland, som den bars omkring 1840 - 1850-talen. Byxorna är av äldre typ med smal lucka. Frackten är ovanlig som plagg hos allmogen och är här en lokal företeelse.

Drakten finns bevarad i Nordiska Museets samlingar.

FRACK av mörkblå vadmal med bred krage och slag, framtill dubbelknäppt med klädda knappar. Ärmarna har nedtill blindslag och en klädd knapp samt rynkor vid axelsommen.

HUVUDBONAD Hög hatt av felb (se även stora bilden).

BYXOR av mörkblå vadmal med smal lucka. Knasprunden knappes med små mässingsknappar och har nedtill slejt med spanne.

STRUMPOR stickade av vitt ullgarn.

SKODON Lågskor av brunt skinn.

VÄST av randigt helylle med inslag av svart, grönt och rött. Dubbelknäppt med små mässingsknappar och nedliggande krage. Ryggstycket av linne. Väst av köptyg, bomullstygg med silke i rutorna användes även till denna dräkt (se Anna-Maja Nylén: Folkdrakter).

SKJORTA har sannolikt varit av vit bomulls- eller linnelärft med hög krage som viktes ned över halsklädet.

HALSKLÄDE av mönstervävt siden.

Kvinnlig dräkt från Kinda härad

Den dräkt som här beskrives, var allmogens vanliga klädedräkt i Kinda Härad i Östergötland under förra hälften och mitten av 1800-talet. Dräkten blev sedan så sanningom bortlagd och så gott som bortglömd.

Vid 1920-talets början, då genom en i Kisa bildad avdelning av Jordbrukareungdomens förbund (JUF), intresset för hembygdsforskning väcktes till liv i Kinda-bygden, började man även intressera sig för den gamla Kindadräkten. Dels genom fynd av vissa plagg, dels genom muntlig beskrivning av personer, som själva sytt dräktplagg eller på annat sätt hade god kannedom om dräktens utseende, lyckades man rekonstruera densamma. Detta arbete ledde på ett förtjänstfullt sätt av polisman Allan Manneberg (numera bosatt i Storängen, Nacka), (avlidn 1973, red. anm.), vilken under många år var bosatt i Kisa, där hans far var kyrkoherde.

Den kvinnliga dräkten synes ha burits ganska allmänt i Horns socken till framemot mitten av 1800-talet. Hemmansägare Santesson i Kisa omtalade att han så sent som på 1970-talet sett tre flickor som på ett bröllop i Horn burit den enhetliga dräkten.

En orsak till att så få plagg bevarats till vår tid, är den i trakten vanliga seden, att de döda skulle begravas i sina i livstiden använda kyrkkläder. Kyrkoherde Manneberg i Kisa jordfäste så sent som omkring 1920 en gumma, som innan hon dog begärt att få läggas i kistan iförd sina kyrkkläder istället för svepning.

Man skilde i Kinda mycket noga på kyrkdräkt och dagligdräkt. Kyrkdräkten bars endast på söndagarna vid kyrkbesöket. I övrigt

använde man alltid dagligdräkten till helgdags. På en del håll förekom seden att förkläde, huvudduk och axelschal till kyrkdräkten medfördes särskilt under färden till kyrkan, varefter man vid framkomsten utbytte dagligdräkstens plagg mot motsvarande till kyrkdräkten. Före hemfärden gjorde man ånyo ombyte. I detta sammanhang bör kanske framhållas att kjol, livstykke och lintyg var desamma till såväl kyrk- som dagligdräkten. (Ur Sven Kindestam: Beskrivning över Kinda härads allmogedräkter.)

HUVUDKLÄDE. blått ylle, broderat med silke eller ullgarn i rött, gult vitt och grönt. Bärs utanpå bindmössa.

TRÖJA, grön vadmal, knäpps med hyskor och hakar. 8 st.

LIVSTYCKE
ljusrött kläde, djupt uringat framtill, snöres. Fodrat med lintyg. Längs kanterna är det försett med plattsömsbroderier.

SMYCKE, ring med nål, bäres av ogifta, hjärtformig sölja med hängen bäres av gifta.

HALSKLÄDE, vävt i vit bomull med ränder i rött och blått. Kan även vara broderat. Bäres nedstoppat av ogifta. Obs! vikt i tre veck, synligt över axeln.

BINDMÖSSA, med broderier. Stycke i knypplad spets.

Frkläde, i halvylle, svart botten med ränder i rött, vitt, grönt brunt och blått.

FÖRKLÄDE i vit bomull med bred fäll. Användes vid sorg, ju bredare fäll desto djupare sorg.

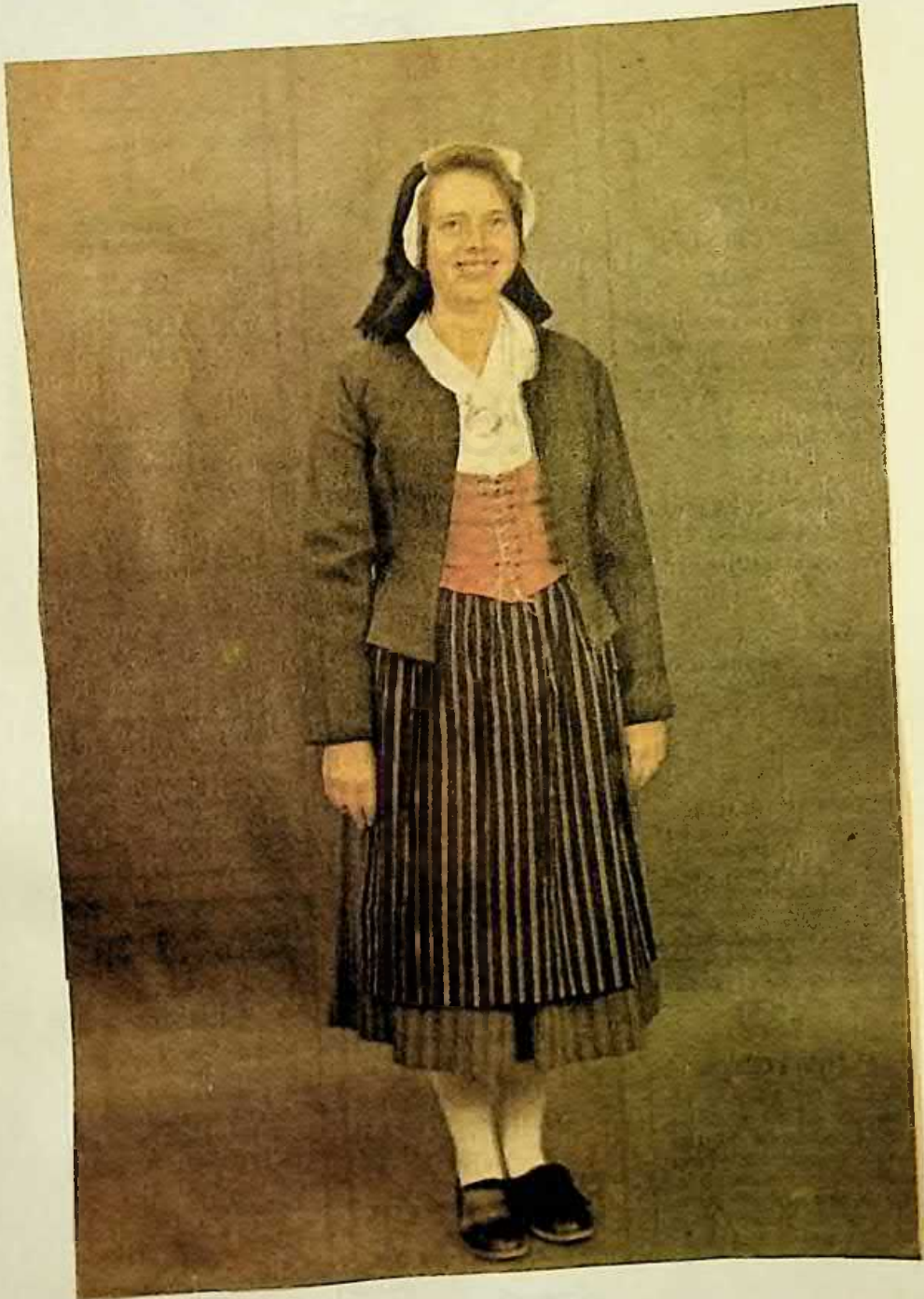
SÄRK, sydd i vitt linne, djupt ringad i halsen, och har korta armar med hälsöm. Vintertid användes ärmförlängare som syddes fast vid den korta armen.

SKOR, svarta låga.

KJOL av randig vadmal i färgerna brunt och grönt.

HUVUDDUK av vitt bomullstyg, försedd med kulörta broderier till dagligdräkten, (till kyrkdräkten broderier i vit kedjesöm) och knytes i nacken med fritt hängande flik.

STRUMPOR, alltid vita.

Manlig dräkt från Kinda

Den dräkt som här beskrives, var allmogens vanliga klädedräkt i Kinda härad i Östergötland under förra hälften och mitten av 1800-talet. Dräkten blev sedan så småningom bortlagd och så gott som bortglömd.

Vid 1920-talets början, då genom en i Kisa bildad avdelning av Jordbruksreungdomens förbund (J.U.F.), intresset för hembygdsvårdning väck-

tes till liv i Kindabygden, började man även intressera sig för den gamla Kindadräkten. Dels genom fynd av vissa plagg, dels genom muntlig beskrivning av personer som själva sytt dräktplagg eller på annat sätt hade god kännedom om dräktens utseende, lyckades man rekonstruera densamma. Detta arbete leddes på ett förtjänstfullt sätt av polisman Allan Manneberg (numera bosatt i Storängen, Nacka)-, (avlidet 1973, red. anm.), vilken under många år var bosatt i Kisa, där hans far var kyrkoherde.

(ur Sven Kindestam: Beskrivning över Kinda härads allmogedräkter.)

Utforskandet av den manliga dräkten blev i oväntad grad enkel, i det att vi lyckades påträffa en f.d. bygdeskråddare, P.A. Ramstedt, Hagstu-

gan, vilken i sin ungdom ofta varit med om att sy den gamla Kinda-dräkten och sade sig fortfarande kunna sy en sådan, enär han i detalj ännu mindes dräktdelarna. Hans uppgifter om dräkten stämde väl överens med de, vi fått av Malm och flera andra. (ur Allan Manneberg: Kinda härads allmogedräkter.)

SOMMARROCK, vitt omönstrat linne, med axellappar.

HATT, svart felb med rak kulle.

LÅNGROCKEN sedd bakifrån.

VÅST, vävd i randig halvyll med inslag av svart, rött och grönt. Enkelknäppt med ståkrage. Bakstycke i oblekt linnetyg.

SKJORTA, i vitt linne eller bomullstyv, knytes i halsen med vitt band. Ärmarna sydda med 2 motveck nedtill.

BYXOR, gult mollskinn. Lucka framtill som knäppes med tre knappar och spänne.

STRUMPOR, stickade i vitt ullgarn, skinnklädda på hälarna. Strumporna hålles uppe med band knutna under knäet.

JACKA av blå vadmal. Sydd med hög ståkrage och framtill enkelknäppt med 7 knappar. Baktill skört ca. 15 cm. med 2 knappar. Vardera ärmen även försedd med 2 knappar.

Långrock finnes även i samma material och modell som jackan.

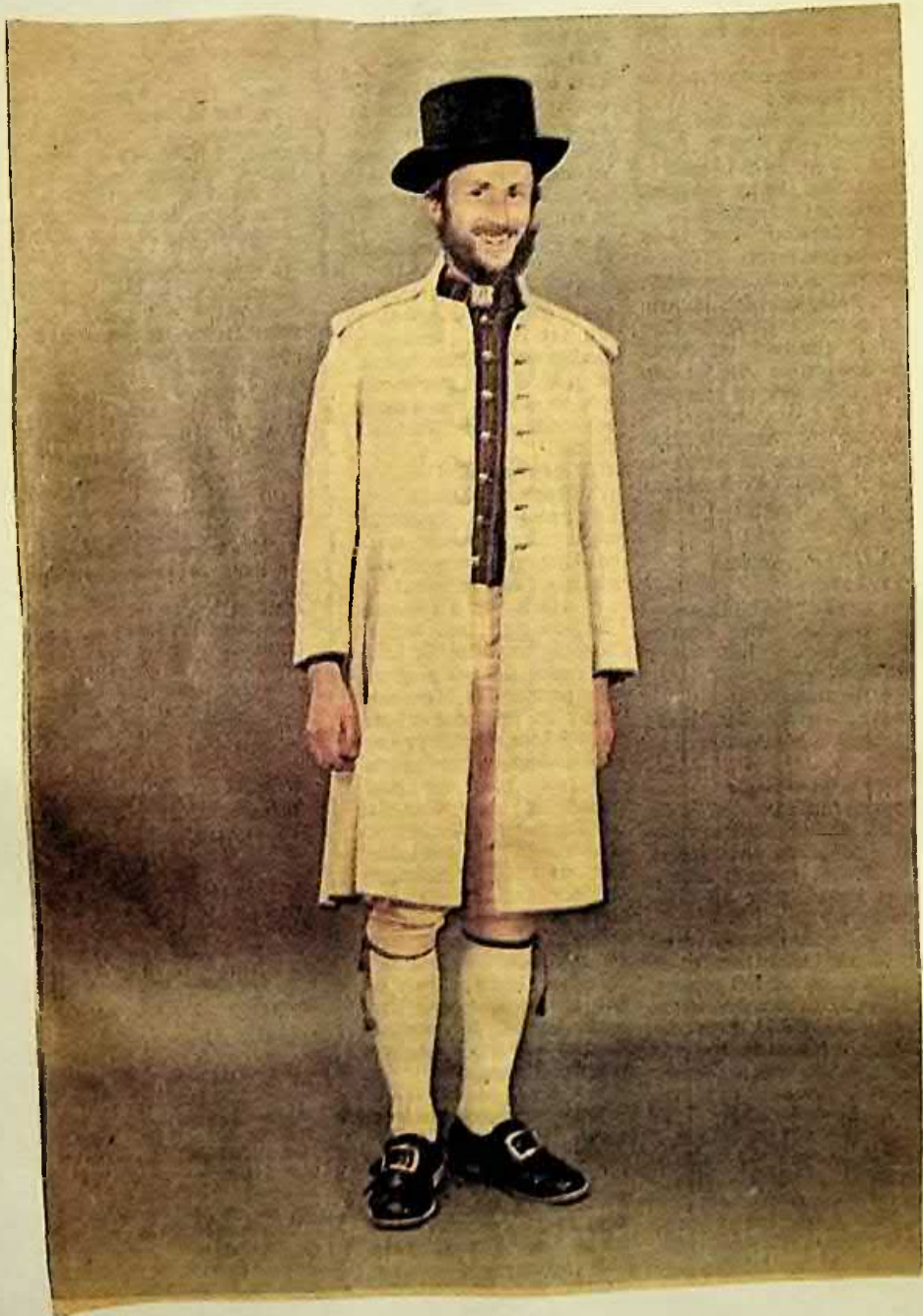
KNAPPAR tillverkade av malm.

HATT av svart filt, rundkullig med breda brätten.

FÖRSKINN, gjort i mockaberett skinn. Knälångt, upptill utsmyckat med stansningar och flätningar med olikfärgade skinn.

SKOR, svarta, låga med plösar och spännen.

LUVA, bars som alternativ huvudbonad.

Sockendräkt i Svinhult

Dräkten från Svinhult socken, Ydre härad, i södra Östergötland, är ett typiskt exempel på den dräkttyp som influerats av modet under 1770 - 1780-talen, då kofta och kjol i samma tyg blev allmänt i borgerlig miljö. Först under 1800-talets början torde dock bomullstyger i ljusare randningar ha blivit brukade hos allmogen. Halmhatten är en ganska ovanlig företeelse som bondeplagg före 1800-talets slut, men har haft en viss spridning från Västergötland över Närke till Öster-

götland redan under 1870-talets senare del. Den brukades alternativt med bindmössan. (ur Anna-Maja Nylén: Folkdräkter.)

Dräkten finns bevarad i Nordiska Museets samlingar

TRÖJA av samma tyg som kjolen med rund uringning. Sammanhålles framtill med hvskor och hakar.

Förkläde av rosafargat bomullstyg med streckade ränder i rött, blått och vitt. Nedtill fält, upptill rynkat vid midjan (se även stora bilden).

HALSKLÄDE kvadratisk rutigt bomullstyg i rött, blått och vitt.

HUVUDBONAD. Halmhatt, se bilden, eller bindmössa, överklädd med siden, broderad med tambursöm i flera färger. Nackrosett, "stycke", av knypplad spets.

KJOL av randigt bomullstyg i vitt, blått och rött. Skoning nedtill, lagda rynkor och linning upptill.

STRUMPOR stickade i vitt bomullsgarn.

SKODON Lågskor av brunt läder.

Vångabondens dräkt

I Vångabondens dräkt i Östergötland finns flera plagg med mycket älderdomliga snitt. Byxor av samma typ som de rita holkbyxorna användes redan på 600- och 700-talet. Rocken har snitt från medeltiden och kilmössan är också mycket älderdomlig i modellen. Västen med sitt smalandiga tyg är typisk för 1800-talets förra del.

Dräkten finns bevarad i Nordiska Museets och i Östergötlands och Linköpings stads museums samlingar.

LÄNGROCK (Tröja) av svart radmal, knäppes fram med hyskor och hakar.

HUVUDBONADER.

Stort hatt med låg kulle och stora brätten, kaskett eller hög hatt.

HALSKLÄDE av bomull i brokiga färger.

FÖRSKINN av ljus brunt kaleskinn med mockasidan ut. Arbetad örerdel i olika färger.

VÄST av randigt halvulle i svart, grönt och lila.

Knäppes fram med dubbla rader rita metallknappar (7 par).

BYXOR i blå radmal. Knäppes rid knät med rita metallknappar och metallspänne.

VÄST av randigt halvulle i svart, grönt, rött och vitt. Knäppes fram med dubbla rader av små rita metallknappar. Uppstående krage.

SKJORTA av vitt bomullstygg med ståkrage. Knäppes rid halsen och ärmlinningen med rita metallknappar.

HOLKBYXOR av vitt linneleäst med smal lucka framtill. Byxbenen är rida och räcker till mitt på räden.

STRUMPOR, rita av ylle.

SKOR. Lågskor i brunt eller svart skinn.

JACKA av mörkblå radmal. Knäppes fram med dubbla rader metallknappar.

KILMÖSSA gjord av svart radmal i kilformiga stycken.

Säkerligen har i en hel del av Östergötlands socknar burits utpräglade sockendräkter. Sedan dessa emellertid inom socknarna bortlagts och rester av desamma insamlats till museerna, samt av hemslöjdsföreningarna

kopierats, har Skedevid kvinnodräkt så att säga fullständigt slagit de andra ur brädet samt kommit allmänheten att rötro, att denna enda verkliga varit allenahärskande. Man har även givit den det fullständigt missledande namnet "Östgötadräkten", då den i verkligheten burits endast i Skeevi socken. Att nämnda dräkt "slagit igenom", som den gjort, är dock förklarligt nog, den är enkel, vacker och klädsam samt sammansatt av stoffer, som äro relativt lätta att anskaffa. (ur Gerda Cederblom: Svenska Allmogedräkter).

Livstycke med skört och smalarandigt tyg i kjol och förkläde är vanligt för dräkter från slutet av 1700-talet och början av 1800-talet. Det vita huvudklädet som är en mycket gammal typ av huvudbonad bars av gifta kvinnor i Skedevid.

Skedeviddräkten finns bevarad i Nordiska Museets samlingar.

TROJA, av blått kyprat ylletyg. Hakas kant i kant. Armen är rynkad på axeln.

HALSKLADE, kvadratisk, av vitt, tunnt bomullstyg med broderad tyllbård.

SMYCKE. I halsklädet hjärtformig solja med skålformiga hängen.

HUVUDBONAD Fyrkantigt av vitt, stärkt bomullslärf, som lagt i tresnibb knytes om huvudet med en stor knut baktill, vars snibbar står upp och ned, något snett. Denna huvudbonad är för gifta kvinnor.

LIVSTYCKE av röd vadmal. Skörtet består av njurformiga flickor. Framtill hyskor och hakar.

BINDMOSSA, broderad med stycke. Stycket kan bestå av broderad tyll, eventuellt tyll och knypplad spets eller enbart bred, knypplad spets. Unga flickor bär med fördel rött hårband.

VARIANT AV HALSKLADE

FORKLADE av vitt bomullstyg med invävda ränder i blått och rött. Nedtill smal fäll, upptill rynkat vid mönstervävt midjeband.

KJOL av randigt halvulle, lin i varpen, inslag av rött, grönt, vitt, blått och gult. Nedtill skoning, upptill fint lagda rynkor.

STRUMPOR, vita eller röda.

KJOLVASKA, _____

Skedeviddräkten

Vångadräkten

Krinnlig dräkt från Vånga socken, Östergötland. är rekonstruerad eftersom den inte finns bevarad i sin helhet. Flera dräktdelar finns omnämnda i litteraturen.

HALSKLÄDE av vitt bomull, kvadratisk med broderier i rött och blått.

SMYCKE. En hjärtformad slöja med skälformiga hängen.

HUVUDBONAD. Hätta av bomull med upprikt brätte fram och garnerad med rött band.

LIVSTYCKE av rött ylle med rundade släkar.

Knäppes fram med hyskor och hakar.

ÖVERDEL av linne eller bomullslärfst med raka rida ärmor nedtill försedd med hälsöm och broderier i vitt.

FÖRKLÄDE, halvylle, randigt i svart, rött, vitt och grönt.

TRÖJA av svart ylle. Knäppes fram med hakar.

KJOLEN av grönt ylle, rynkad tid midjan och längst ned prydd med en röd sidenkant.

STRUMPOR, röda.

SKOR, låga pumpsliknande.

Norra Hjälmars- bygds-dräkten

Dräkten komponerades år 1951. Livkjolen är i randigt halvulle, förklädet i vitt halvlinne med rosenängsbårder i färg och schalen i rutigt bomullstyg i rosa och vitt. Allt är kopierat efter gamla prover från Norra Hjälmarsbygdssocknarna.

Kvinnlig dräkt från Ydre

Den kvinnliga dräkten från Ydre harad. Östergötland, är rekonstruerad. Den togs fram åren 1962-63 av damer från Österbymo och Ydre.

Flera dräktdelar finns dock bevarade dels på Nordiska Muséet och dels hos privatpersoner i Ydre. I litteraturen finns omnämnt att den varit lik den kvinnliga dräkten från Kunda härad, t.ex. det helt vita halsklädet som användes till kyrkdräkten och ylleförklädet som användes på vintern men här skilde sig bottenfärgen. Det är också omnämnt att det användes livstykke i rött med broderier.

FÖRKLÄDET i bomull eller linne. Till kyrkdräkten helt vitt men till dagligdräkten randigt i rött, blått och vitt. Vavt i rosengång med bredare ränder nedtill och smalare ränder uppåt. På vintern användes ylleförkläde, randigt, bottenfärgen var då mörkblå.

LIVSTYCKET är av grönt ylle som snöres framtill med gula band av samskskinn.

STRUMPOR vita av bomull eller ylle.

SKORNA är svarta, låga med spånne eller snörning.

SÄRK av linne eller bomull, djupt ringad, ofta användes korta armar och ärmförhängare.

HUVUDBONAD. Till dagligdräkten användes vit huvudduk med kulörta broderier och till kyrkdräkten användes vit huvudduk med vita broderier. Även bindmossa av vanlig typ användes.

AXELSCHALEN var av bomull och vävd i tuskraft. Var ofta röd, blå och vitrutig.

KJOLEN av helylle. Svart botten med röda och gröna ränder.

Redvägsdräkt

REDVÄGS HÄRAD, Älvsborgs län:
Styv bindmössa med broderad tyll.
Klänning av grönt tuskaftsylle med
monsterränder i svart, rött och vitt.
Original en brudklänning från 1846.

Vit krage av fint linne, kantad med
spets.
Förkläde av mönstervävt tunt yl-
tyg. Original ett brudförkläde från
1845.

Vedens härads folkdräkt

VEDENS HÄRAD: Efter originaldelar från Borås Museum.

Styv vit bindmössa med broderi i tambursöm. Tyll eller spets.

Överdel av linne med broderad manschett

Livstycke av svart tuskaft-sylle med broderier

Kjol av bredrandigt halvulle i vitt, rött, blått och grönt. (Efter brudkjol från början av 1800-talet.)

Förkläde av tryckt bomullstygg.

BOLLEBYGDS HÄRAD

Efter dräktdelar från Nordiska Muséet. Mjuk bindmössa av brokad med spets. Livstycke av mönstervävt halvylletyg i svart, grön

och rött. Kjol av randigt halvulle i svart, grönt och beige. Förkläde av tryckt bomullstyg. Halskläde av vitt linne med knyplad spets.

Folkdräkt från Kinds härad

KINDS HÄRAD, Älrsborgs län

Efter originaldelar från Nordiska museet (tillhört Ellika Persdotter, Tranemo, född 1762)

Mjuk bindmössa av brokad med tyll eller spets.

Örerdel av linne.

Livstycke av rött tuskaftsyll.

Kjol av randigt halvylle i blått, rött och grönt.

Vitt stort förkläde av linne med inplockat mönster (på kortet av rutigt linne).

Vit schal. Halskläde

Marbo- dräkten

MARKS HÄRAD
(MARBODRÄKT)

Efter originaldelar från Borås Museum och Nordiska museet.

*Mjuk bindmössa av brokad, Tyll eller spets.
Örerdel av linnen med krage och broderad manschett.
Lästycke av smalrandigt halvylltyg i mörkblått, rött, blått och vitt.
Kjol av randigt halvylltyg i svart, blått och vitt.
Förkläde av mönstrat siden eller kattun.
"Marboschal" av bomull i svart, blått och vitt. Bomull och silke.*

Gässenedräkten

GÄSSENEHÄRAD, Älvsborgs län.

Efter originaldelar från Borås museum.

Styv bindmössa med broderi i tambursöm. Tyll eller spets.

Örerdel av Linne med broderad miehett.

Livstycke, randigt i blått och rött (olika varianter) med broderi.

Kjol av bredrandigt halrylle i blått, rött, vitt och grönt.

Förkläde av tryckt kattun.

Sidenschul

Toarpsdräkten

Ett lokalt dräktskick har levat kvar inom Toarps socken Älvsborgs län under hela 1800-talet. Många dräktdelar finns bevarade från Toarp på Nordiska museet, Borås Museum och Skara Museum.

Stopamössa av svart kläde. Gift kvinna.

Kilamössa av gult kläde. Ogift kvinna.

Styv bindmössa broderad med tambursöm.

Överdel av bomull eller linne.

Livstykke av rött tuskaftsyll. Upptill kantat med mönsterävt band. Kjol av rött ylletyg i kypert eller tuskaft. Nedtill kantad med mönsterävt band.

Förkläde av rasktyg eller tunt ylletyg, blått eller grönt. Dekorationer av olika band.

Bohusdräkter

Kvinnodräkt från Tjörns härad. Dräkten har rött livstykke, blå kjol, vit överdel och vitt förkläde. Kopierad från de 1700-talsdelar som finns på Tjörns hembygdsmuseum, där vi också finner gröna och blå livstycken men ingen uppgift om vilken färg som är äldst. Det röda livstycket och blå kjolen är den vanligast förekommande.

Livsstycket är vävt i ull med inplöck i krabbasnår, och mönsterplaceringen kan variera något beroende på vem som vävt. Detta visar tydligt att bohusländska dräkter ej varit som uniformer utan var och en har varierat inom vissa gränser.

Överdel och förkläde i linne med broderier i trånsad hälsöm. Bindmössa i siden med kedjesömsbroderier.

Till denna dräkt kan man också ha

det blommiga förklädet, speciellt när man dansar eftersom vitt i Bohuslän var högtid, allvar, sorg.

Flickans dräkt är från Skee härad. Rött livstykke med broderier, mörkt blå kjol, vitt linneförkläde eller som på bilden grönt förkläde med vävda tvärränder. Vitt linneöverdel där den raka ärmen är typiskt 1700-tal, samt vitt hätta, eller bindmössa.

Dräkten finns beskriven av Pehr Kalm 1742 vid ett besök i Skee kyrka och finns upptagen i en uppsats, Bohusdräkter, av G E Kulander. Han beskriver en nästan identiskt lika dräkt från Hisingen.

Tyvårr finns i Bohuslän mycket få dräktdelar från 1700- och 1800-talen kvar och man söker kontinuerligt och ber alla ta kontakt med Bohuslöjd. Göteborg om de vet om eller har några gamla dräktdelar.

Bohusdräkt

Kvinnodräkt från Fräkne härad, kopierad från 1700-talsdräkt på Nordiska Museet i Stockholm.

Lårstycket i grönt ylle med rita stickningar rid spröten på fram- och bakstycke och med de för Bohuslän så typiska sliksarna bak och sprunden fram.

Kjolen i rött ylletyg. Överdelen sydd i linne med knutsöm på kragen, lagda reck rid handled och axelsöm samt en rikt uddkantad manschetten.

Förklädet är tryckt på bomullstyg efter det 1700-talsförkläde, som hör till dräkten på Nordiska Museet.

Hindmössan i siden med broderier i kedjesöm.

Fotograf: Gun Andersson

Manlig och kvinnlig folkdräkt i Blekinge presenteras här. Beskrivning på den kvinnliga dräkten var införd förra lördagen och nu följer beskrivningen på den manliga dräkten.

Blekingedräkter

Blekingedräkten för män har vit linneskjorta, rak modell med sprund och rak krage, armen rynkad vid ärmlinningen. Den har förekommit med broderier och spets. Halskläde av tryckt bomull eller siden.

Västen t. ex. halvulle med ränder i vitt, rosa, blått, gult, grönt på svart-grön botten eller spräcklig i blått och grätt. Blommiga sidenvästar har också funnits. Knappar i mässing, tenn eller silver.

Gula byxor i mollskin, med bred lucka, knäppta nedom knäet. Ett färgrikt vävt eller flätat band med tofs knyts om byxbenet.

Strumporna har varit blå, vita,

mönsterstickade eller t. x. broderade röda mönster på vit strumpa. Nu användes mest stickade blå eller vita strumpor. Svart hatt med stort brätte. I hela Blekinge har dräkten varit liknande.

NWT 17-4-1976

Blekingedräkten

Den kvinnliga blekingedräkten har en vit bomullsöverdel, den s k "opplöden" med broderi på axeln, över ärmen och ärmlinningen. Broderiet är vitt och sytt med klumpsöm. Lös krage av linne med vitt broderi. I västra Blekinge kan överdelen vara av linne och sydd med hålsömmar och rätlinjig plattsöm, fast krage. Kjolen kan vara blå, grön, rödblå och är en vävd halvullevara, kallades förr "verken". Den är rynkad utom mitt fram och har linning, nertill sitter ett blommigt sidenband. Kjolfärgerna är inte knutna till vissa socknar eller häradet. Livstycket kan vara vävt i linne eller ylle, siden eller sammet i olika färger. I mellersta och östra Blekinge användes ofta sidenlivstycke. Runt armar, hals och framtill blommigt sidenband, även på vävt livstycke i linne eller ylle. Till högtidsdräkten bärs röd kjol med grön sidenkant nertill och litet högre upp ett svart sammetsband. Livstycket kan vara av svart sammet med guldspets eller siden med guldspets. Denna dräkt har brukats i hela Blekinge men levde längst kvar i väster, och har använts som bruddräkt. Högtidsförklädet var vitt, vävt glest, rutigt eller randigt med en uddig applikation på baksidan, något ex. finns i tunt linne med vitt broderi. Sidenförkläde har också förekommit. Hela dräkten kunde vara i siden.

Förklädet är en särskild historia, eftersom kyrkoåret och livets rytmer där speglades. Det vanliga förklädet var vävt i rosegång, munkabälte eller opphämta med färger i vitt, rosa, blått, gult, rött och svart. Dessa var i bomull eller ylle med flangarn. Det ovan nämnda vita högtidsförklädet användes vid bröllop, barn dop, juldagen, påskdagen och vid nattvardsgång under den delen av kyrkoåret. Sorgförklädet i tunt linne med en mycket bred fäll brukades vid begravning, långfredagen och i fastan. Ett vävt blått och vitt randigt förkläde användes efter begravningen, kunde även användas i stället för sorgförkläde.

Som huvudbonad har brukats "ungmorshättan", en klut broderad med kedjestygn i färg från Medelstads och Bräkne häradet. Den vita kluten som är äldst har använts över hela Blekinge, den har ett stort broderi i vitt på snibben, som hänger neråt ryggen. Luvetallriken är en broderad mössa av rött kläde (likn. baskermössan), blommiga sidenband hänger bak. Den bars enl. uppgift av ungpigorna i Medelstads härad.

Halsklädet var av blommigt siden med frans (fästmansgåva). I västra Blekinge brukades sällan halskläde. Löslomma finns både av siden liksom livstycket och broderat på rött kläde. Brudlist har också funnits och börjar nu att återupptagas. Den är av rött kläde med broderier i bägge ändar. Man bär idag vita strumpor, men det har brukats både mönsterstickade i rött och grönt på svart samt blå och röda. Det rikliga sideninslaget i Blekingedräkten har gjort den till en mycket praktfull dräkt.

Västmanlands dräkter

De äldsta hembygdsdräkterna i Västmanland är Västerfärnebodräkten, som visades förra lördagen samt de båda som visas idag: Bro-Malmadräkten för män och Möklintadräkten för kvinnor.

BRO-MALMA DRÄKTEN

Mansdräkt med knäbyxor, randig dubbelknäppt väst med ståndkrage i bomull samt långrock av hemvävd, mörkgrå vadmal med häktor. Grå strumpor och svart hatt. Långrock, väst och byxor har sytts upp efter plagg som finns på läns museet i Västerås.

MÖKLINTA DRÄKTEN

Randi kjol i halvulle med färger i

svart och blått. Förklädet också av halvulle randigt i blå färger. Livstycket av gult sämskskinn med prydsommar i blått. Livstycket snörs framtill. Broderad bindmössa med nackrosett och stycke. Halskläde av siden och kjolvästen är prydd med applikationer. Dräkten rekonstruerades 1924. Livstycket är kopierat efter ett gammalt livstycke medan tygera till kjol och förkläde är vävda efter gamla tyglappar.

Hallandsdräkter

Mansdräkt från Getinge, Hallands- och grant randat ylletyg (urspr. köpe-
län. Kort dubbelknäppt väst i korsky-
tyg) i livstycket. Vitt kyrkförkläde
pervävt ylletyg, smalrandigt på
och vit broderad tyllschal, rikt brode-
rosaröd botten. Linneskjorta, Gula
rad vit bindmössa. Överdel av linne
sämmskinsbyxor, blå el. vita strum-
med röda broderier runt handlederna
por och blå tröja (jackä) i en för Hal-
and vanlig modell. Västen efter
och på axlarna, samma som används
till ett flertal Hallandska dräkter.
original på Hallands museum, övrigt
Hätta schal och livstycke efter ori-
ginal, övrigt rekonstruktion från 1920-
talet. Numera används ofta ett ljus-
tryckt förkläde med röda blomran-
län. Högtdräkt med röd ylle kjol kor.

Kvinnodräkt från Holm, Hallands-
tryckt förkläde med röda blomran-
län. Högtdräkt med röd ylle kjol kor.

Hallandsdräkten

DRÄKT FRÅN SNÖSTORP. Överdel, den till flera halländska dräkter vanliga, av linne med röda broderier runt handleder och på axlar. Kort livstykke i ett grönt och rostbrunt ylletyg med vita lingarnsränder i opphämta. Grön yllekjol, bomulls-förkläde vävt i rosengång med ränder i vitt, brunt och grönt, rostbrunt halskläde och grön bindmössa. Livstykke, schal och hätta efter original, övrigt rekonstruktion från 1920-talet.

Hallandsdräkter

Dräkt från Årstad (t.v.) Linneöverdel med röda broderier över rynkorna kring handleder och på axlar. Rutligt livstykke i rosarött och vitt, vävt i tuskaft med bomullsvarp och ullinslag. Klaff framtill som döljer snörningen. Enl. original på Hallands museum.

Blå yllekjol, randigt bomullsforkläde i rosengång, blått bomullshalsk-

läde och blå bindmössa. Rekonstruktion från 1920-talet.

Dräkt från Harplinge. Linneöverdel med krage, vanligare än att den ovan beskr. överdelen används. Svart livstykke och röd kjol av tuskaftat ylle. Vitt kyrkförkläde, halskläde av siden ef. broderad tyll. Färgerna i dräkten tyder på att det är en högtidsdräkt. Rekonstruktion från 1920-talet.

Hallandsdräkter

Drakt från Ås, Hallandslän. Linneoverdel med krage. Livstycke i ylle randigt i svart, vitt, rött och grönt, snorning fram. Svart yllekjol med smala ränder av blått lingarn. Randigt förkläde i klara färger på svart botten, svart och blårutigt halskläde och vit broderad bindmössa.

Samtliga delar efter original på Hallands museum.

Dräkt från Träslöv, Hallandslän. Overdel med öppna armar, typisk modell för norra Halland. Livkjo, med liv av svart ylle, kjolen är svart med ränder i klara färger. Randigt förkläde i vitt, blått, rött och gult. Svart broderad ylleschal och svart broerad bindmössa.

Delvis efter original på Varbergs museum.

Hallandsdräkter

Dräkter från Breared, Tönnersjö härad, Hallands län.

Kvinnan har linneöverdel med broderi i rött över rynkorna runt handlederna och på axeln. Livstycket är vävt i vitt linne med rosa och blå ränder i opphämta, väldigt kort modell typisk för häradet. Blå yllekjol, bomullsförkläde med ränder i ro-sengång, blå bomullshalskläde samt blå el. vit bindmössa.

Livstycket finns i original på Hallands museum, resten rekonstruktion enl. tradition och bonadsmålningar från Gyltje.

Mannen har en llnneskjorta med broderi i rött på kragen och handledslinjingarna. Västen är framtill av vitt linne med rosa och blå ränder i opphämta. Bakstycket är av grovt linne. Skjorta och väst finns i original på Hallands museum.

Byxor av gult sämskskinn, blå tröja (jacka) i en för Halland vanlig modell. Mönsterstickade strumpor och mössa visar att dräkten kommer från södra Halland känt just för sin traditionsrika stickning.

Båda dräkterna rekonstruktion på 1920-talet.

Hälsingedräkt

HANEBO. Hälsingland. Hanebo-dräkten är sydd i den för många socknar i södra Hälsingland typiska livkjolsmodellen av smalrandigt halvylletyg. Den bärs med randigt bomullsförkläde och siden- eller bomullsschal, som de flesta dräkter av denna typ. Lägg också märke till hur fint tyllstycket följer huvudets form. Bandet runt kullen på bindmössan förekommer också på många håll i Hälsingland.

Hälsingedräkter

LJUSDAL, Hälsingland - Ljusdalsdräkten är också en dräkt som dokumenterats genom uppteckningar på 30-talet. Den har svart kjol, randigt liv och halvylleförkläde. Flera olika prov på randningar finns uppvävd på Ljusdals museum.

Hälsingedräkt

FÄRILA, Hälsingland.
Dräkten på bilden är kopierad efter gamla förebilder från ågarens gård i Stocksbo by, den påminner mycket om dräkten i Ljusdal som ju är grannsocknen. Dräkten på bilden har rö-

drandigt livstykke, gråsvart kjol med linnevarp och ylleinslag. Det blårandiga linneförklädet är också hemvävt. Schal och mössa är av lila siden, en färg som var mycket omtyckt i flera hälsingesocknar.

Hälsingedräkt

d
r
a
FORSA. Hälsingland. Kvinnodräkten har rött liv med halvlånga skört och svarta bandkanter, randig halvyllekjol och vitbottnat bomullsörkläde. Från gamla gårdar finns prov på flera

olika kjolrandningar. Granna kjolvästtar med tenstrådsbroderier finner man i hela Hälsingland.

Mansdräktens jacka har röda kanter och bärs till mörkblå klädes-

byxor eller som här gula skinbyxor.

Som huvudbonad bärs här, som i många andra hälsingesocknar, en skinnkasket.

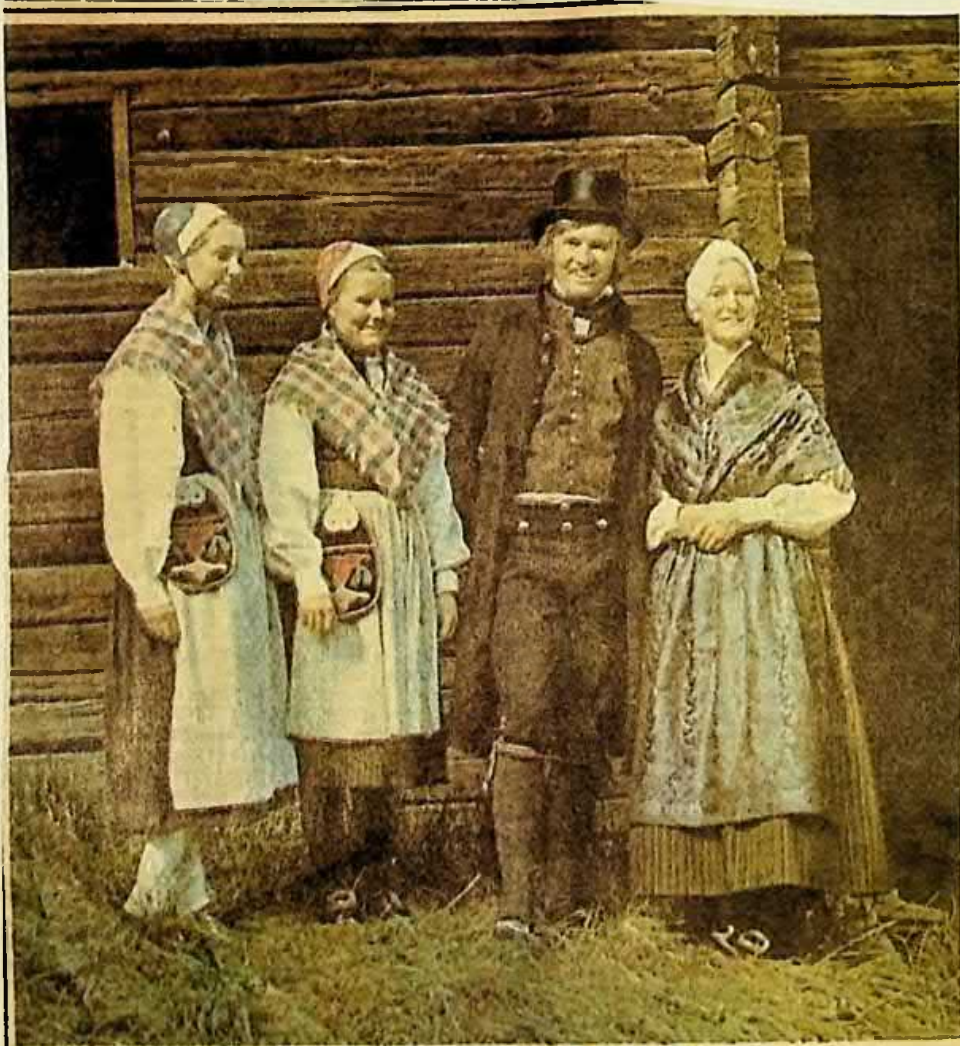

Hälsingedräkt

BJURÅKER, Hälsingland. Dräkten här tillhör samma tidsepok som Delsbodräkten. Livstycket är rött med smala mörka ränder glest placerade. Kjolen är vanligen mörkblå, lagd i djupa veck och med röd klädeslist nertill. Speciellt för Bjuråker är att det blårandiga linneförklädet skulle vikas ihop på ett speciellt sätt då det inte användes så att det fick tre skarpa tvärveck nertill. I Bjuråker

har man funnit flera varianter till dräkten bl.a. en livkjol av fårskinn med lister och kantningar av rött kläde.

Den manliga Bjuråkersdräkten har rödrandig väst, midjekort jacka och mörkblå knäbyxor men även långbyxor med lucka fram förekommer. Mycket ålderdomlig och speciell är den sexdelade höga kilmössan i rött och mörkblått.

Hälsingedräkter

ARBRA i Hälsingland. Bilden visar några olika varianter av arbrådräkten som hade en hel del olika plagg för olika helger och fest och sorg. Allt detta finns omnämnt i de uppteckningar som gjordes på 1930-talet och som ligger till grund för den forskning som just nu utförs av Arbrå dräkt-

kommitté. De två flickorna till vänster bär de idag vanligaste varianterna, den yttersta har den i undersviksdelen av socknen vanliga dräktvarianten. De har livkjöl, randigt bomullsförkläde och "ficka" en sorts mössa som främst användes vid dans. Flickan längst t.h. bär en dräkt

från slutet av 1800-talet med sidenförkläde och sidenschal. Samt bindmössa med oerhört fint broderat stycke.

Till mansdräkten finns några olika västrandningar. Mörka knäbyxor bärs till långrock med tillhörande hög hatt.

Hälsingedräkt

DELSBO. Denna dräkt finns avbildad och beskriven i tidigare verk om Hälsingland. Den har burits långt fram i tiden och kunde stort sett bara plockas upp ur kistorna när intresset för folkdräkter tog fart på 1930-talet. Kvinnodräkten har en svart goffrerad kjol med röd klädesligt nertill, och ett

rödrandigt liv med mycket kort skört. Delsbodräkten bärs ofta utan siden-schal. Efter gammalt la man alltid av sidenet när man dansade. Speciellt för Delsbo är också den hårda mössan klädd med tryckt bomullstyg som bärs utan stycke och ofta med utslaget hår.

Den manliga dräktens karaktäristik är de många blanka knapparna och de granna knäbanden. Kilmössan är röd med en enkel, svart, knypplad spets som dekor.

Både till mans- och kvinnodräkten finns praktfullt mönstrade sticktröjor i rött, grönt, svart och något vitt.

Gästrikedräkt

HEDESUNDA, GÄSTRIKLAND - Kvinnodräkten har livkjol med rosengångsränder, bomullsförkläde med mönstervända ränder, sidenschal och kedjesömsbroderad bindmössa. Utmärkande för Hedesunda är också de vackra broderier i rosa som förekommer på kragarna både i mans- och kvinnodräkten. De kan vara utförda med kedjesöm (tambursöm) eller korsstygn. På Gävle museum har man en brudgumsskjorta från Hedesunda med en hel psalmvers broderad i korsstygn.

Torsåkersdräkten

Torsåkersdräkten från Gästrikland finns i flera varianter, som har blivit väl dokumenterade. Bilden föreställer en vanlig söndagsdräkt. Livstycket har tillverkats genom att färgad och ofärgad tråd tvinnats i varpen. Därigenom har man fått den flammiga effek-

ten, som är speciell för några socknar i Gästrikland. Bindmössan är av siden och har tyllstycke med broderier. Lomman är tenntrådsbroderad, vilket även förekommer i Hälsingland och Dalarna. I kyrkan bärs dräkten med sjal.

Gästrikedräkt

TORSÄKER. Hälsingland.
Mansdräkten har randig väst,
mörk jacka och knäbyxor.

Norrbottensdräkt

Norrbottensdräkt, allmän i hela länet. Kjol och liv av halvulle vävt i oliksidig korskyper. Rött liv kantat fram och kring hals och ärmar med gröna yllebånd eller grönt liv kantat med röda band. Livet häktas ihop fram. Liv och kjol är ihopsydda i midjan.

Förkläde: vitt med ränder av rosen-gång, halvulle eller halvlinne.

Särk av linne med hålsöm fram och kring ärmarna. Särken hålls ihop i halsen av en silvernål.

Halskläde vitt linne med broderi i ylle med kedjestygn. Som halskläde kan också användas en sidenschal eller schal med tryckt mönster, rött eller blått bladmönster på vit botten efter gammal förebild.

Hätta av svart siden med röd kant, broderad med silke i kedjestygn. Broderat tyllstycke. Näbbskor. Röda strumpor.

Nederluleå-dräkten

Kvinnodräkt från Nederluleå socken, vardagsdräkt.
Kjol och liv i halvulle, oliksidig korskyper. Röd väst
kantad med röda ylleband.

Långsärk.

Förkläde randigt i rött och vitt eller blått och vitt, bomull.

Näbbskor. Strumpor i ylle grå och rödrandiga.

Huvudbonad, förkläde, halskläde, strumpor varierar efter
hur finkladd man vill vara. Tryckt förkläde och halskläde är
mer fint.

Hätta, halskläde tryckt eller av siden och vita strumpor
och svarta skor är högtidsklädsel.

Dräkter från Ångermanland

Kvinnodräkt från Långsele och Resele socknar samt mansdräkt från Junsele socken, Ångermanland. Till mansdräkten hör vit linneskjorta,

randig väst, blå vadmalsjacka, gula mollskinnsbyxor, vita strumpor, svarta skor och svart hatt. Rutigt halskläde av bomull.

Överdelen och förklädet till kvinnodräkten är av vitt linne. Livstycket och kjolen av halvylletyg.

Långeledräkten

Långeledräkten i Angermansland har samma dräktsammansättning som den förra lördagen presenterade reseledräkten. Vad

som skiljer bilderna åt är att långeledräktens kjol har en annan randning, nämligen i grönt rött blått och vitt.

Folkdräkt i Ångermanland

Kvinnodräkt från Resele socken, Ångermanland, består av överdel av linne, grönt livstykke av halvulle, randig kjol med brun botten i halv-

ulle, förkläde av vitt linne, halskläde av rutig bomull, bindmössa med tyllstykke samt väska och svarta skor. Röda strumpor hör till.

